

ПРИРАЧНИК

за спроведување на мерките
за следење на комуникациите

П Р И Р А Ч Н И К

за спроведување на мерките
за следење на комуникациите

DCAF Geneva Centre
for Security Sector
Governance

Република Северна Македонија
Академија за судии и јавни обвинители
Павел Шатев

Скопје, декември 2019

**ПРИРАЧНИК
ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА МЕРКИТЕ ЗА СЛЕДЕЊЕ НА КОМУНИКАЦИИТЕ**

Автори:

Спасенка Андонова, јавен обвинител
м-р Андреј Божиновски
д-р Богданчо Гогов
Даниела Димовска, судија
д-р Јован Јовчески
д-р Билјана Каровска – Андоновска
Сандра Крстиќ, судија
Снежана Петровиќ – Арсовска
Џемали Саити, судија
Наташа Сарамандова, јавен обвинител

Уредници:

д-р Гордан Калајџиев
д-р Пенелопа Ѓурчилова

Издавач:

©DCAF, 2019
All rights reserved
DCAF – Geneva Center for Security Sector Governance
Chemin Eugène-Rigot 2E, CH-1202 Geneva, Switzerland
©ДЦАФ, 2019
Сите права се задржани
ДЦАФ – Центар за управување со безбедносниот сектор – Женева
– Подружница Скопје
ул. Македонија бр. 11-1/2, 1000 Скопје, Република Северна Македонија

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

343.985:316.77(497.7)(035)
343.985:316.77]:355.45(497.7)(035)
342.738(035)

ПРИРАЧНИК за спроведување на мерките за следење на комуникациите [Електронски извор] / [автори Јован Јовчески ... и др.]. - Скопје : Центар за управување со безбедносниот сектор - Женева, подружница Скопје ДЦАФ, 2019

Начин на пристап (URL): <https://dcaf.ch/resources?type=publications&year=2019&lang=all>. - Текст во PDF формат, содржи 152 стр., илустр. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 25.11.2019. - Други автори: Билјана Каровска-Андоновска, Богданчо Гогов, Андреј Божиновски, Џемали Саити, Сандра Крстиќ, Даниела Димовска, Наташа Сарамандова, Спасенка Андонова, Снежана Петровиќ-Арсовска

ISBN 978-608-66453-3-5

1. Јовчески, Јован [автор] 2. Каровска-Андоновска, Билјана [автор] 3. Гогов, Богданчо [автор] 4. Божиновски, Андреј [автор] 5. Саити, Џемали [автор] 6. Крстиќ, Сандра [автор] 7. Димовска, Даниела [автор] 8. Сарамандова, Наташа [автор] 9. Андонова, Спасенка [автор] 10. Петровиќ-Арсовска, Снежана [автор]

а) Посебни истражни мерки - Следење на комуникации - Македонија - Прирачници б) Национална безбедност - Посебни истражни мерки - Следење на комуникации - Македонија - Прирачници в) Право на приватност - Прирачници

COBISS.MK-ID 111714314

ОПИС НА ПРОЕКТОТ И БЛАГОДАРНОСТ

Европските земји, вклучително и Република Северна Македонија, бараат од нивните правосудни и безбедносно-разузнавачки служби да добијат судски наредби пред да користат посебни истражни мерки (ПИМ) или други методи за собирање информации што се сметаат за особено наметливи во однос на правото на приватност. Преку одобрувањето на ПИМ, судиите и обвинителите делуваат како гаранти на владеењето на правото и ги балансираат интереси за обезбедување јавна безбедност, од една страна, и заштитата на човековите права и слободи, од друга страна. Од овие причини, Програмата што ја започна ДЦАФ во Северна Македонија во 2017 година за поддршка на националните власти за подобрување на отчетноста на безбедносниот и разузнавачкиот сектор, планираше уште од самиот почеток да го вклучи (меѓу другите актери) и судскиот сектор во земјата и да помогне за развивање капацитети и експертиза во судското одобрување за следење на комуникациите.

По разгледувањето на постојните ресурси на оваа тема и одржувањето консултации со претставници на македонската судска и академска заедница, идејата да се создаде нов производ на знаење прилагоден за потребите на македонското судство се појави како приоритет на ДЦАФ судскиот проект. Националниот систем за следење на комуникациите претрпе значителни законодавни и институционални промени, додека рапидно растечката европска јурисдикција за употреба на тајно набљудување од страна на државните органи поставуваше високи стандарди во однос на должноста на судовите да ги преиспитаат критички барањата за употреба на ПИМ. ДЦАФ проектот предложи да се соберат и анализираат сите овие нови национални регулативи и европски стандарди во Прирачник што ќе ги води практичарите во различни процедурални фази на судската контрола на ПИМ.

За таа цел, заедно со Академијата за судии и јавни обвинители и добиената поддршка од судските институции во Скопје, во април 2018 година успеавме да собереме работна група составена од судии, јавни обвинители и судски експерти кои беа подготвени да го поддржат развојот на овој ресурс на знаење. Што точно да се создаде и како, беа прашањата без лесни и јасни одговори. Беа потребни неколку месеци повторливи дискусии и длабинска анализа на законот, процедурата, практиката и одлуките на значајни релевантни европски судови пред да се донесе одлука за деталниот изглед на Прирачникот. До крајот на септември 2018 година, беше решена јасната структура на Прирачникот, изградена околу три главни делови: (1) прв што ги разгледува теоретските и правните основи за судското одобрување на ПИМ, (2) втор кој го прикажува „патот за тоа како да се издаде наредба за употреба на ПИМ во кривични истраги“, како што беше опишано од еден од судиите кои учествуваа во проектот, и (3) трет дел, истражувајќи сосема нова тема за домашната судска литература: одобрување на инвазивни методи за целите на националната безбедност. Членовите на работната група се поделија во три тимови за работа, така што секој тим презеде одговорност да подготви еден дел, под раководство и теоретско водство на координаторот на групата. И тогаш, пишувањето започна.

Развојот на Прирачникот беше вистински партиципативен процес. Она што искрено може да се пофали и е пријатно изненадувачки, со оглед на професионалните одговорности и работните ангажмани на лицата вклучени во оваа работна група, е фактот дека тие презедоа целосна сопственост на процесот на пишување. Изгледот и содржината беа исклучиво решени и изготвени од нив,

врз основа на сопственото знаење, експертиза, напори за истражување и време. Ниту еден дел од Прирачникот не беше доделен на надворешни консултанти. Десетте автори на Прирачникот вложија извонреден индивидуален и колективен напор, издржан со трпеливост и професионализам во текот на една година. Затоа е задоволство да им се заблагодариме и да им дадеме признание на десетте автори, чија посветеност и трудољубивост ја овозможи оваа публикација. Веруваме дека нивното учество во овој проект ги поттикна и ги инспирираше да дејствуваат како агенти за промена, кои ги зголемуваат стандардите за работа на повисоко ниво, влијаејќи врз целиот правосуден систем.

Тројца координатори, по еден за секој дел, беа избрани од страна на нивните соодветни тимови за пишување за да обезбедат концептуално водство, да го насочат процесот на изготвување и ангажирање на различни автори. Судијата во Врховниот суд Џемали Саити, судијата Сандра Крстиќ и м-р Андреј Божиновски, ја завршија оваа задача на ниво, и вложија значителни индивидуални напори и време во овој проект. Нивната посветеност, насока и суштински придонес беа двигатели кои го трансформираа Прирачникот од идеја во очигледна реалност.

Првиот интегриран нацрт на Прирачникот беше комплетиран во јануари 2019 година, кога започна когнитивниот процес на внатрешно разгледување под координација и уреднички напор на професорот Гордан Калајџиев и нашата колешка д-р Пенелопа Ѓурчилова. Работењето со десет различни автори, кои доаѓаат од различни институции и перспективи, не беше лесна задача за уредниците. Тоа е голем влог, па затоа ДЦАФ сака да им изрази срдечна благодарност на двајцата. Нивната мудрост, напорна работа, упорност и лидерство доведоа до оваа единствена и важна публикација.

Прирачникот беше напишан во период на длабока трансформација на состојбите во разузнавачкиот сектор и на системот за следење на комуникациите во Северна Македонија. Законите, институциите и процесите значително се променија во период од само една година. Сите овие промени требаше да бидат набљудувани, разбрани и вметнати во текстот, што го забави процесот на пишување, бидејќи беше потребно прилагодување во структурата и содржината на Прирачникот. Четвртиот дел е додаден пролетта 2019 година, за да се обезбеди преглед на целиот систем на демократски заштитни мерки при спроведувањето на следењето комуникации. Д-р Јован Јовчески ја презеде водечката улога во развојот на овој дел за што искрено му благодариме за неговиот вреден придонес.

Благодарност се упатува и на правните експерти кои ја направија надворешната рецензија на Прирачникот. Доц. д-р Сунчана Роксандиќ од Хрватска и судијата Алеш Залар од Словенија го прочитаа текстот низ призмата на најновите европски случувања во областа на кривичната правда и човековите права. Доц. д-р Марјан Ѓуровски и м-р Александар Тумановски дадоа придонес низ гледиштето на професионалци кои добро го познаваат македонскиот правен систем, со своите концептуални и практични предизвици. Рецензентите споделија перспективи од кои се научи многу. Прирачникот е подобар токму заради нивната строга контрола.

Задоволство ни е да оддадеме признание и благодарност за придонесот на Академијата за судии и јавни обвинители што го направи овој проект успешна реалност. Тие беа партнер на ДЦАФ уште од раните фази на овој проект. Тие ни помогнаа да стигнеме до вистинските институции и луѓе и со секоја работилница и тркалезна маса што ја организиравме заедно во овој проект, се погриживме Прирачникот да биде производ дизајниран и прилагоден на едукативните потребите на македонското судство. Во месеците по објавувањето на Прирачникот, Академијата ќе ја преземе водечката улога во трансформацијата на Прирачникот во наставна програма за судиите и јавните обвинители, која ќе биде воведена во нивната годишна програма за обука. Искрено се надеваме дека ова ќе биде

долгорочен ангажман кој ќе генерира подобра свесност и разбирање за можностите што ги имаат членовите на судството за задолжително постапување со професионализам, интегритет и во духот на поделбата на власта - со што ќе се придонесе за подобрена независност на судството.

Прирачникот е достапен на три јазици: англиски, македонски и албански. Би сакале да им се заблагодариме на Иван Колекевски, Едона Винца, Филип Марковиќ, м-р Даниела Такева и Газменд Коку кои го направија преводот и лектурата навремено и професионално.

Посебно голема благодарност до нашите колеги д-р Кире Бабаноски, м-р Владо Ѓердовски и Матилда Тодорова за нивниот вреден придонес во комплетирањето на Прирачникот. Тие беа одговорни за најразлични задачи, од преглед и уредничка поддршка до менаџирање на активностите за превод и објавување; сите овие беа неопходни за успехот на овој проект.

Конечно, исто така, би сакале да изразиме благодарност и признание до донаторите на програмата кои го направија овој правосуден продуктвозможен: Министерството за надворешни работи на Холандија, Шведската меѓународна агенција за соработка (СИДА) и Швајцарската агенција за развој и соработка (СДЦ).

Д-р Теодора Фујор, проектен координатор, ДЦАФ
Марк Ремилар, програмски менаџер, ДЦАФ

Содржината на оваа публикација не ги изразува ставовите и мислењата на донаторите

Kingdom of the Netherlands

Sweden
Sverige

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss agency for Development
and cooperation SDC

ПИСМО
од
директорката на Академијата за судии и јавни обвинители

Почитувани,

Една од позначајните теми кои побудуваат интерес кај стручната и академската јавност во Република Северна Македонија се, секако, посебните истражни мерки и нивната примена. Причината за овој зголемен интерес се лоцира во самата природа на посебните истражни мерки, кои претставуваат релативна новина во македонскиот кривично-правен систем (воведени во 2002-та година), како и во фактот дека преку овие мерки се добиваат исклучително важни докази кои најчесто се добиени преку задирање или сериозен упад и ограничување на основните човекови слободи и права на обвинетиот и на други лица. Од таа причина, потребно е да се оневозможи арбитрерност во примената на овие мерки од страна на овластените органи, заради опасноста од нарушувања или ограничувања на правата со кои се заштитува личниот интегритет и тајноста на личните комуникации на личноста која е опфатена со овие мерки. Сепак, од друга страна, со цел да се заштити јавниот интерес, потребна е успешна борба против криминалот, па затоа Законот за кривична постапка предвидува посебна постапка за зголемена контрола за органите што ги спроведуваат овие мерки. Усвоениот правен механизам мора внимателно да се применува од страна на правосудните органи, бидејќи нивната работа во овој дел е ставена „под лупа“ на јавноста, медумите, но и на засегнатите граѓани.

Програмата на ДЦАФ за реформа на безбедносно – разузнавачките служби во Република Северна Македонија во соработка со Академијата, како еден од проектните партнери, го реализираше проектот „Прирачник за спроведување на мерките за следење на комуникациите“. Целта на проектот е зајакнување на судскиот и јавнообвинителскиот капацитет и експертиза во овластувањето и надзорот над употребата на посебните истражни мерки за собирање информации од страна на безбедносно-разузнавачките служби. Резултат на оваа соработка, по една година, е издавањето Прирачник кој нуди практичен преглед на принципите и постоечките стандарди со кои би се служеле правните професионалци по однос на барањето, овластувањето и надзорот на следењето на комуникациите. Содржините на Прирачникот преку анализа на меѓународните стандарди и судската практика на Европскиот суд за човекови права нудат јасни и практични насоки за судиите и јавните обвинители во спроведувањето на овие мерки, како и за начините на собирање на доказите, притоа водејќи грижа за овластувањата.

Усвојувањето на пакетот од повеќе закони од сферата на следењето на комуникациите во април 2018 година, значително ги реформира институциите и процесите што го сочинуваат системот на нашата држава за следење на комуникациите.

Сакам да ја изразам благодарноста за иницијативата на ДЦАФ за започнување на овој Проект во Република Северна Македонија поврзан со многу актуелна и осетлива тема. Во досегашната соработка, несомнено од големо значење беше организирањето на повеќе работни средби и тркалезни маси кои, верувам, им послужија на членовите на Одборот (група македонски судии, обвинители и правни експерти) во подготовката на Прирачникот. На крајот, би сакала да ја нагласам мојата заложба за продолжување и унапредување на соработката со ДЦАФ во насока на подигнување на свеста и зајакнување на капацитетите на судиите, јавните обвинители и капацитетите на претставниците од сите релевантни институции, а со тоа и зајакнување на националните одговори на предизвиците кои доаѓаат со примената на овие мерки.

Проф. д-р Наташа Габер Дамјановска
Директорка на Академијата за судии и јавни обвинители

СОДРЖИНА

РЕЗИМЕ	13
РЕЦЕНЗИИ	15
УПОТРЕБЕНИ КРАТЕНКИ	18
ВОВЕД	19

ДЕЛ 1

ПОИМ, ПРИНЦИПИ И СТАНДАРДИ ЗА СЛЕДЕЊЕ НА КОМУНИКАЦИИТЕ

1. Поим за приватност и право на почитување на приватноста	23
1.1. Опсег на правото на приватност и сфери на заштита	23
1.2. Приватноста во домот	24
1.3. Тајноста на комуникациите како аспект на приватноста	25
1.4. Личните податоци како аспект на приватноста	26
2. Почитувањето на приватноста наспрема потребата од ефикасни мерки во функција на безбедноста и борбата со криминалот	28
3. Легитимно ограничување на правото на приватност	29
4. Меѓународни принципи и стандарди за примена на мерки за следење на комуникациите	30
4.1. Меѓународни принципи	30
4.1.1. Принцип на законитост	31
4.1.2. Принцип на супсидијарност	32
4.1.3. Принцип на пропорционалност	32
4.1.4. Принцип на судско одобрување на инвазивните мерки	33
4.2. Меѓународни стандарди	34
4.2.1. Усвоени стандарди во врска со принципот на законитост	34
4.2.2. Стандарди во врска со принцип на супсидијарност	35
4.2.3. Стандарди во врска со принципот на пропорционалност	36
4.2.4. Стандарди во врска со принципот на судско одобрување на инвазивните мерки	38
5. Случаи на тајно надгледување	39

ДЕЛ 2

ПОСЕБНИ ИСТРАЖНИ МЕРКИ ВО КАЗНЕНАТА ПОСТАПКА

1. Вовед	45
1.1. Видови посебни истражни мерки во домашното законодавство	46
2. Кривични дела за кои може да се определат посебни истражни мерки	49
2.1. Случаи од домашната судска практика	50
2.2. Кога се започнува со примена на посебни истражни мерки и кога се одлучува за нивната примена	52
2.3. Барање од Јавно обвинителство за следење на комуникациите	54
2.4. Прием во Обвинителството	55
3. Постапка за издавање посебни истражни мерки од страна на судот	57
3.1. Анонимизација	58

4. Основи на сомневање како претпоставен степен за активирање на мерките	60
4.1. Образложени причини поради кои податоците или доказите не можат да се соберат на друг начин	61
4.2. Итност во постапувањето	61
5. Користење на посебните истражни мерки како доказ во кривичната постапка	62
6. Времетраење на мерките и нивно продолжување	63
6.1. Одбивање на барањето за издавање посебна истражна мерка	64
6.2. Проширување на наредбата	65
6.3. Запирање на ПИМ	66
6.4. Известување на засегнато лице	66
6.5. Законски пристап до добиените податоци	67
6.6. Бришење или уништување на собраните лични податоци	67
6.7. Чување и ништење на податоците собрани со посебните истражни мерки за следење на комуникациите	67
АНЕКСИ НА ДЕЛ 2	70

ДЕЛ 3 НАЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

1. Поим на национална безбедност	75
1.1. Дефинирање на поимите национална безбедност и одбрана во домашното законодавство	77
1.2. Меѓународно правни документи за националната и меѓународна безбедност	79
2. Регионална и меѓународна соработка	82
3. Улогата и положбата на безбедносно-разузнавачките служби во демократското општество	83
4. Инвазивните мерки како составен дел на методологијата на работа на безбедносно-разузнавачките служби	86
5. Превенција во безбедноста	86
6. Закани по националната безбедност и одбрана	87
7. Овластени органи за спроведување на мерките за следење на комуникациите заради заштита на безбедноста и одбраната на државата	88
8. Мерки за следење на комуникациите	90
8.1. Услови за користење на мерките за следење на комуникациите	92
8.2. Услови за издавање наредба	92
8.3. Барање за издавање наредба и одлучување по барањето	93
8.4. Оправданоста од примена на мерките за следење на комуникациите	94
8.5. Содржина на наредбата за следење на комуникациите и анонимизација	96
8.6. Начин на анонимизација	97
8.6.1. Анонимизација на наредбата за потребите на ОТА	97
8.6.2. Анонимизација на наредбата за потребите на надзорот и контролата	97
8.6.3. Евидентирање во Регистарот на наредби	98
8.7. Времетраење и продолжување на мерката за следење на комуникациите	98
8.8. Извештаи	100
8.9. Запирање на мерката за следење на комуникациите	100
9. Постапување во итни случаи	100
10. Чување и ништење на податоците собрани со спроведување на мерката за следење на комуникациите	101
11. Обврска за чување службена тајна	103
АНЕКСИ НА ДЕЛ 3	105

ДЕЛ 4

НАДЗОР И КОНТРОЛА НАД ПРИМЕНАТА НА ПОСЕБНИТЕ ИСТРАЖНИ МЕРКИ

1. Вовед	111
2. Надзор над примената на мерките за следење на комуникациите согласно со националното законодавство	114
3. Контрола над примената на мерките за следење на комуникациите согласно со националното законодавство	116
4. Јавен (независен) надзор врз примената на мерките за следење на комуникациите	118
4.1. Совет за граѓански надзор	118
4.2. Дирекција за заштита на лични податоци	118
4.3. Дирекција за безбедност на класифицирани информации	118
4.4. Народен правобранител	119
4.5. Годишен извештај од јавниот обвинител на РС Македонија	119
4.6. Други субјекти	119
АНЕКС НА ДЕЛ 4	120
БИБЛИОГРАФИЈА	121
АНЕКСИ НА ПРИРАЧНИКОТ	123

РЕЗИМЕ

Проектот „Прирачник за спроведување на мерките за следење на комуникациите“ е дел од Програмата на DCAF за реформа на безбедносно – разузнавачките служби во Република Северна Македонија која започна во 2017 година за поддршка на националните реформски напори за развој на одговорноста во безбедносно-разузнавачкиот сектор во согласност со европските стандарди и добри практики. Проектот има за цел да го зајакне судскиот капацитет и експертизата во овластувањето и надзорот над употребата на посебните истражни мерки (ПИМ) за собирање информации од страна на безбедносно-разузнавачките служби.

Прирачникот е подготвен од правни експерти и од самите членови на правосудниот систем за кои првенствено е наменет. Во Прирачникот се опфатени сите 12 законски определени ПИМ со цел да се даде приказ на нивниот обем, како и корисниците да имаат брз пристап до сите нив. Во исто време, мерките за следење на комуникациите се детално обработени. Тој обезбедува концизен, практичен преглед на принципите и постоечките стандарди кои би можеле да ги водат обвинителите и судиите во барањето, овластувањето и надзорот на следењето на комуникациите.

Процесот на креирање на овој Прирачник траеше околу една година и беше реализиран од страна на Одборот за надзор - група македонски судии, обвинители и правни експерти. DCAF обезбеди методолошки насоки за процесот на изготвување и го олесни пристапот на членовите на Одборот за ревизија до релевантната европска судска и добра практика со што се придонесува кон развој на знаења, вештини и експертиза во рамките на групата.

Преку анализа на меѓународните стандарди, а особено на јуриспруденцијата на Европскиот суд за човекови права, како и преку анализа на националното законодавство во оваа сфера, Прирачникот преку четири посебни целини кои се меѓусебно поврзани, обезбедува јасни и практични показатели и насоки кои треба да претставуваат појдовна основа за обвинителите и судиите во барањето, одобрувањето, примената и надзорот над имплементацијата на посебните истражни мерки и другите инвазивни методи за собирање информации од страна на безбедносно-разузнавачкиот сектор.

Во таа насока, во **првиот дел** од Прирачникот е направен краток осврт врз личните права кои се потенцијално загрозувани со примена на ПИМ и методите. Фокусот на овој дел од Прирачникот е насочен кон изложување на утврдените меѓународни принципи и стандарди и нивната содржина, како појдовна основа за усогласена примена на инвазивните мерки и методи. Анализата на наведените аспекти е проследена со осврт кон судската практика на Европскиот суд за човекови права и при тоа се посочени и презентирани одредени случаи поврзани со третираната материја.

Во **вториот дел** од Прирачникот се поединечно обработени основните карактеристики на посебните истражни мерки кои се утврдени во националното законодавство, како и елементите кои се релевантни за поднесување барање и за одобрување на барањето за примена на овие мерки, времетраењето на примената, условите за проширување на наредбата за примена на мерките, известувањето на засегнатите лица, уништувањето на прибраните докази итн.

Третиот дел од Прирачникот ги обработува мерките кои ги применуваат специјализираните државни органи, како што се воените и безбедносно-разузнавачките служби со цел заштита на државата од дејствија кои можат да го загрозат нејзиниот опстанок, суверенитет, темелните институции или виталните вредности. Посебен акцент е ставен врз мерките за следење на комуникациите во интерес на безбедноста и одбраната на државата кои се промовирани со новата национална легислатива за следење на комуникациите.

Четвртиот дел од Прирачникот ги обработува контролата и надзорот над примената на посебните истражни мерки, кои се институциите надлежни за нив, како и јавниот (независен) надзор врз нивната примена.

РЕЦЕНЗИИ

Авторите на прирачникот за спроведување на мерките за следење на комуникации даваат целосен и сеопфатен, но повеќе теоретски приказ на законската материја поврзана со мерките кои се битни за запознавање на корисникот на предметната материја. Интервенцијата во правото на приватност е разработена и преку предметите на Европскиот суд за човекови права, кое нешто претставува позитивен чекор.

Разработени се инструментите кои се употребуваат за комуникација, од аспект на нивната законитост и тоа преку стандардите на јасност, прецизност и предвидливост, како и потребата за баланс и пропорционалност во рестрикциите предвидени за заштита на правата на другите. Корисниците на прирачникот со сигурност и јасност можат да разберат и да оценат кои се законски одредените субјекти кои можат да побараат да се врши интервенција во правото на приватност и од кои причини може истото да се бара.

Јасен е приказот на листата на субјекти кои ќе го вршат интервенирањето во следење на комуникациите преку давање на наредби и барања за нивни запирања. Презентирани се примероци од пракса за таквите наредби и барања што секако дека ќе биде од корист за сите учесници во спроведување на мерките за следење на комуникациите.

Во прирачникот недостасува подетално елаборирање и анализа за контрола и надзор врз примената на мерките за следење на комуникациите како што е направено за другите сегменти од оваа област. Недостасува и практичен приказ на примери на законските одредби во делот на контролата и надзорот на законитоста во постапувањето. Ова може да е и резултат на непостоење и на соодветна пракса.

Со оглед дека прирачникот има елементи на научен труд, што треба позитивно да се оцени, погоре наведената анализа се јавува како потреба да се направи, особено што Законот за следење на комуникациите има одредени проблеми во неговата содржина и примена.

Постојаното негово читање, ќе ја олесни работата на сите наведени субјекти и ќе придонесе за правилно постапување од нивна страна, генерално гледано, имајќи ја предвид законитоста врз безбедноста и одбраната и борбата против тешките форми на криминал, како и неповредувањето на другите човекови права.

Маргарита Цаца Николовска

Потпретседател и судија на Уставниот суд на БиХ
Поранешен судија во Европскиот суд за човекови права

* * *

Прирачникот за спроведување на мерките за следење на комуникациите, дел од ДЦАФ програмата за реформа во разузнавачкиот сектор во Република Северна Македонија е сериозен труд за кој е јасно дека е особено важен не само за правните практичари, туку и за пошироката јавност. Прирачникот се однесува на една од најчувствителните области од правниот и судскиот систем: одобрувањето и надзорот над примената на посебните истражни мерки за собирање информации од страна на безбедносните и разузнавачките служби. Прирачникот беше внимателно пишуван повеќе од една година од страна на правни експерти и членови на правосудниот систем кои сериозно се осврнаа на јуриспруденцијата на Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП) при анализирање на националната легислатива. Затоа, препораките кои се даваат во Прирачникот ги следат законските граници и главните принципи утврдени од ЕСЧП. Оттука, овој прирачник, без сомнение ќе биде одличен водич за обвинителите и судиите при барање, одобрување, користење и спроведување на надзорот врз спроведувањето на посебните истражни мерки и другите интрузивни методи за собирање информации од

страна на безбедносните и разузнавачките служби. Невозможно е да се истакне кој дел е најважен. Како и да е, без разлика дали Прирачникот ќе биде користен од страна на практичарите во кривичните постапки или од страна на воените и безбедносно-разузнавачките служби, препорачливо е првиот и четвртиот дел да се прочитаат во секој случај од страна на сите засегнати страни. Особено е значајно да се земе предвид содржината на воспоставените меѓународни принципи и стандарди кога се применуваат интрузивните мерки и методи. Истото важи и за нивниот надзор. Повторно, честитки до сите автори за успехот во создавањето на важни упатства во оваа многу чувствителна област. Иако служи како важен инструмент во заштитата на човековите права, употребата на посебните истражни мерки, исто така, мора да го гарантира почитувањето на човековите права.

Доц. д-р Сунчана Роксандиќ Видличка

Доцент на Катедрата за кривично право, Правен факултет, Универзитет во Загреб
Истражувач во Макс Планк Партнерска група за Балканска криминологија

* * *

Посебните истражни мерки (ПИМ) се бараат, наредуваат и се спроведуваат од службите за спроведување на законот, разузнавачко-безбедносните служби и судовите ширум светот за борба против сериозниот криминал, вклучително и тероризмот, и за да се избегнат опасностите по националната безбедност. Особено судовите и судиите честопати се наоѓаат во тешка позиција кога даваат судско *ex ante* одобрување и кога вршат *ex post* контрола на ПИМ заради различни причини како што се нејасни правни термини, недоречености и празнини, тајност на работењето и документите, ограничен пристап до релевантни информации и докази во раната фаза на постапката, недостаток на процедурална надлежност, размислувања дека елементите на политиката ги надминуваат правосудните елементи и слично. Иако барањето за судско одобрување и контрола ја потчинува законската загриженост во врска со јавната и националната безбедност и претставува голема заштита за каква било злоупотреба, ова автоматски не спречува да се изврши прекумерна употреба на ПИМ. Напротив, судската пракса на Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП) постојано потенцира сериозни предизвици во врска со примената на минималните стандарди за човекови права, не само за владите и законодавците на земјите-членки на Советот на Европа, туку и за нивните судии. На пример, како да се примени стандардот дека секоја побарана ПИМ треба да има разумна основа во суштина? Што се подразбира според стандардот дека причините поради кои се бараат ПИМ да бидат релевантни и доволни? Која е разликата помеѓу стандардот на неопходност и стандардот на строга неопходност? Дали може собирање и чување на информации во врска со е-пошта и лична употреба на Интернет на работно место да се смета за мешање во правото на почитување на приватниот живот, домот и кореспонденцијата? Како да се обезбеди пристап до и проценка на класифицирани информации? Дали стандардот на квалитет на правото го вклучува квалитетот на националната судска пракса?

Одговори на овие и многу други прашања може да се најдат во овој Прирачник. Тој не е извор на суштинско право, туку е практичен водич за обвинителите и судиите за тоа како да ги толкуваат и применуваат основните принципи на владеењето на правото и заштитата на човековите права и основните слободи.

Прирачникот не ги исцрпува, и всушност, не може да ги исцрпи сите релевантни правни проблеми што може да се појават при процесот на донесување одлуки во врска со ПИМ. Како и да е, додадената вредност на овој Прирачник е повеќекратна. Во одделни поглавја тој посочува кога ПИМ се одобруваат за кривичната постапка и кога се одобруваат да ја заштитат националната безбедност. Двете поглавја го водат читателот преку процедурални чекори, пропишани со домашни процедурални закони и регулативи, и преку правни принципи, правила и стандарди на суштински закони, толкувани

во домашната и европската судска пракса. Избраните одлуки на ЕСЧП се сумирани за да се објаснат најважните принципи и стандарди.

Структурата на Прирачникот, заедно со содржината, им овозможува на практичарите да пребаруваат и лесно да пронајдат информации за клучните проблеми и предизвици во врска со ПИМ.

Пишувањето на Прирачникот од страна на локалните експерти само по себе претставува процес на колегијално учење. Локалната сопственост ќе осигури дека Прирачникот може постојано да се надополнува со релевантни коментари за изменети закони и регулативи и за развој на домашната и европската судска пракса. На таков начин, долгорочно ќе се обезбеди конзистентност и предвидливост на националната судска пракса во врска со одобрувањето и контролата на ПИМ.

Прирачникот може исто така да придонесе за охрабрување кое им е неопходно на судиите кога им се потребни дополнителни информации, појаснувања или документација пред да се издаде судска наредба за ПИМ или заради нејзино проширување. Ова е чест случај кога нема доволно фактички информации дадени во барањето за судска наредба и судот, според тоа, не може да го балансира интересот на јавната безбедност или националната безбедност против сериозноста на мешањето во индивидуалното човеково право. Покрај тоа, судот треба храбро да нареди, кога и да смета дека е потребно или соодветно, според одредени услови за судска наредба, меѓу другото, да добие извештај за спроведување на ПИМ од страна на службата за спроведување на законот или разузнавачката служба и записници од следените комуникации.

Иако е подготвен од страна на јавните обвинители и судиите, овој Прирачник ќе го води и законодавецот при вршење парламентарен надзор во врска со имплементираната ПИМ, како и при изготвување и подобрување на законодавството за ПИМ затоа што дава јасни насоки во однос на примената на уставниот принцип на поделба на моќ.

Последно, но не и најмалку важно, Прирачникот го претставува првиот и иновативен обид во европските демократии во развој за практични насоки за обвинителите и судиите, како и за членовите на другите служби за спроведување на законот, безбедносни и разузнавачки агенции, кога се занимаваат со ПИМ. Во најмала рака, неговата структура и делови за европските стандарди би можеле да послужат како модел за сличен пристап исто така и во други земји.

Искрено сум благодарен на ДЦАФ што можам да придонесам за овој важен проект.

Алеш Залар

Претседател на Европскиот центар за разрешување на спорови
Поранешен судија и претседател на Кривичен суд Љубљана
Поранешен министер за правда на Словенија

УПОТРЕБЕНИ КРАТЕНКИ

АКМИС	- Автоматски компјутерско-информациски систем
АРСМ	- Армија на Република Северна Македонија
ВРСМ	- Врховен суд на Република Северна Македонија
ЕКЧП	- Европска конвенција за човековите права
ЕСЧП	- Европски суд за човековите права
ЕУ	- Европска Унија
ЗАНБ	- Закон за Агенција на национална безбедност
ЗСК	- Закон за следење на комуникациите
ЗВР	- Закон за внатрешни работи
ЗКП	- Закон за кривичната постапка
ЗПО	- Закон за полиција
ЗЕК	- Закон за електронски комуникации
ЈО/ОЈО	- Јавно обвинителство/основно јавно обвинителство
КЗ	- Кривичен законик
НАТО	- Северноатлантска организација
МВР	- Министерство за внатрешни работи
МО	- Министерство за одбрана
МПГПП	- Меѓународен пакт за граѓанските и политичките права
ООН	- Организација на обединетите нации
ОТА	- Оперативно-техничка агенција
РСМ	- Република Северна Македонија
СЕ	- Совет на Европа
ПИМ	- Посебни истражни мерки
УОСК	- Уписник за овластено следење на комуникациите

ВОВЕД

Воведувањето на инвазивни мерки во казнено-процесните законодавства е релативно нова појава во споредбеното и меѓународното право. Станува збор за мерки кои до неодамна беа користени само во практиката на т.н. тајни (безбедносни и разузнавачки) служби, каде сеуште се основна методологија за работа. Мерките за кои станува збор, по својата природа се мошне поволни за откривање, идентификување и пресретнување на криминалните активности уште пред полето на криминалната реализација, во сообразност со новата концепција на превентивно дејствување, односно концепцијата на кривично дејствување *ante delictum*. Тие се силно и адекватно орудие на безбедносно-разузнавачките служби за спротивставување и пресретнување на различните облици на организиран криминал, корупција, тероризам и другите тешки облици на криминал.

Легализацијата на овие инвазивни мерки значеше постепено проширување на субјектите кои законски може да ја користат таа методологија како одговор на новите појавни форми на организиран криминал, тероризам и други современи безбедносни закани. Инвазивните мерки се користат само кога е тоа неопходно и со цел да се обезбедат докази и податоци што се потребни за успешно водење на кривичната постапка или за заштита на интересите на националната безбедност кои не може да се соберат на друг начин.

Како такви, тие несомнено придонесуваат за ефикасна борба против тешките форми на криминал и други облици на повреда и загрозување на јавната и националната безбедност, меѓутоа истовремено нивната примена претставува вистинска инвазија врз приватниот живот на поединецот. Заради тоа, при легализацијата на нивната примена, од суштинско значење е да се постигне баланс помеѓу двата спротивставени антипода: ефикасност на кривичното законодавство и корпусот на основните човекови права и слободи на поединецот.

Концепцијата на превентивно дејствување подразбира нормативно уредување на безбедноста и одбраната со адекватни закони, доктрини и стратегии додека оперативната работа вклучува мерки и активности на државните институции врз основа на доследна примена на нормативно-теоретските прописи за заштита на виталните вредности и интереси на државата.

Превенцијата на безбедноста и одбраната подразбира и дипломатски, политички, безбедносни, разузнавачки, информативни, финансиски, царински, судски и други активности што се важен предуслов за ефективна државна безбедност и одбрана. Превенцијата, како основен облик на заштита на безбедноста, е предмет на долгогодишно разгледување на голем број научници и експерти од различни научни полиња. Дискусиите се насочени кон теоретско разбирање на превенцијата, диференцијација на превентивни мерки и активности, како и фактот, кои институции се носители на активности на превенцијата и потребата од изготвување анализа на безбедносната состојба. Општо земе-

но, превенцијата е поврзана со цела низа мерки и активности кои треба да овозможат да се избегнат заканите и ризиците по безбедноста и одбраната.

Безбедносната превенција може да се определи како: мерки со кои се намалуваат или на друг начин се придонесува за квантитативно и квалитативно намалување на заканите и ризиците по безбедноста и чувството на несигурност кај граѓаните, директно или преку намалувањето загрозувачки активности или преку политички интервенции со цел да се намали потенцијалот за напади врз безбедноста и одбраната.

Сите превентивни напори во суштина се насочени кон општествено-социјалната средина и конкретна ситуација, кон потенцијалниот сторител или групи и организации, и можни жртви и објекти за напад. Денес, во безбедносно-научна смисла, поимот или концептот – закана се користи за да се опишат носителите на каков било можен настан кој има потенцијал да предизвика штета на државата или граѓаните.

ДЕЛ 1

ПОИМ, ПРИНЦИПИ И СТАНДАРДИ ЗА СЛЕДЕЊЕ НА КОМУНИКАЦИИТЕ

1. Поим за приватност и право на почитување на приватноста

Правото на приватност е едно од основните човекови права. Иако поимот *приватност* навидум е општо познат за сите, сепак, не постои општо прифатена дефиниција за приватноста. Одредени автори сметаат дека „зборот приватност е многу неодреден затоа што има многу работи во нашиот секојдневен живот кои не можеме да ги чуваме лично за себе и многу други работи кои сакаме да ги чуваме во приватност“ (Garrett, 2001, *суп.* 7). Приватноста е лимитиран пристап на другите кон поединецот (Flaerty, 1989, *суп.* 8). Таа ја заштитува индивидуалноста, независноста, достоинството и интегритетот на поединецот (Bloustein, 1964, *суп.* 971). Преку правното нормирање на концептот за приватност, државата, всушност, треба да обезбеди почитување на тоа право од страна на сите останати поединци, институции и од самата држава.

Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП), иако утврди дека приватниот живот е широк концепт за кој не е можно да се даде сеопфатна дефиниција, преку својата судска практика даде одредени насоки во поглед на неговото значење и опсег (Харис, О’Бојл, Варбрик, 2009, *суп.* 364). Во случајот *Niemietz v. Germany*, ставот на ЕСЧП е дека приватниот живот не може да се ограничи само на „внатрешниот круг“ во кој поединецот го живее својот личен живот, односно дека тоа би било премногу рестриктивно, бидејќи надворешниот свет не може да се исклучи во целост, а почитувањето на приватниот живот мора да го опфати во одреден степен и правото на воспоставување и развивање врски со други човечки суштества.

Ставовите во врска со приватноста (правни, социолошки, етички, итн.) се разликуваат во различните општества, а приватноста поинаку се доживува и помеѓу различните индивидуи и притоа, различни се и очекувањата за приватност. Освен тоа, „ставовите за приватноста се менуваат со текот на времето“ (Garrett, 2001, *суп.* 7). Особено денес, разумните очекувања за приватност се подложни на влијанието на актуелните општествени тенденции во различни области и на потребата од адаптација на тие разумни очекувања со современите тенденции. Оттука, произлегува дека утврдувањето на поимот приватност мора да се стави во контекст на севкупните општествени околности во дадениот временски период и да се разгледува во тој контекст.

1.1. Опсег на правото на приватност и сфери на заштита

Правото на приватност заштитува исклучително широк спектар на лични интереси. Опсегот на приватноста и сферите на заштита е комплексно прашање кое, главно, се однесува на идентификување на сегментите од животот на еден поединец кои можат да се подведат под право на почитување на приватноста. Спектарот на заштитени лични интереси се протега на различни аспекти од личниот живот и семејните односи, преку идентитетски и родителски права, сè до правото на здрава животна средина како аспект на приватниот живот. И ЕСЧП широко го дефинира опсегот на член 8 од ЕКЧП кој се однесува на заштитата на приватниот и семејниот живот, домот и комуникацијата, дури и кога не е утврдено специфично право од овој член. Сепак, неговиот опсег не е неограничен (Guide on Article 8 of the ECHR, 2019).

Опсегот на правото на приватност е со тенденција на проширување. Развојот на современата информациско-комуникациски технологии има силно влијание врз таа тенденција. Еволуцијата на ставовите за одредени релации на човечките односи, генерираат и нови односи и прашања кои можат да се подведат во опсегот на приватниот живот.

Приватноста може да се разликува и како:

- **просторна приватност** која се однесува на домот и друг простор во кој поединецот го живее својот живот;
- **информациска приватност** како аспект на приватноста кој се однесува на собирање податоци за личноста, управување со тие податоци и нивно користење; и
- **комуникациска приватност** која се однесува на личните записи, преписки и секој вид на комуницирање (*Boban, 2012, сѝр. 584*).

Во однос на приватниот живот како главни сфери може да се разликуваат **приватноста и тајноста**, како и **интимноста** како посебно подрачје на тајната сфера (*Dropulić, 2002, сѝр. 48*). Според т. н Теорија на три сфери, како релевантна за решавање на конфликтот помеѓу истражувањето на вистината во кривичната постапка и заштитата на индивидуалните интереси (*Резнер, 2007, сѝр. 6; Шрегер, 2010, сѝр. 83*) се разликува **социјална сфера** која ги опфаќа деловните разговори и други настани, наспрема **приватна сфера** во која влегуваат приватните разговори и други приватни настани и **интимна сфера** како сфера на интимниот живот и внатрешните процеси.

1. 2. Приватноста во домот

Правото на почитување на приватноста на домот е гаранција за непречено уживање на приватниот и семејниот живот во просторот кој едно лице го одредило како место за свој престој и домување. Неповредливоста на домот е централно прашање во врска со полициските активности насочени кон претрес на одреден простор, лишување од слобода на осомничено или обвинето лице со упад во домот на тоа лице, како и во однос на заплenuвање предмети релевантни да послужат како доказ во кривичната постапка.

При толкувањето на домот во смисла на член 8 од ЕКЧП, ЕСЧП не се ограничува само на местото или просторот во кој живее поединецот, туку како дом се смета и просторот во кој престојува лицето на привремена основа. На пример, како дом во смисла на член 8 став 1 се смета и хотелската соба користена од бездомник за чиј престој бил плаќан надомест од страна на локалната власт (*O'Rourke v. United Kingdom*).

Притоа, сопственоста над некој објект не е неопходен услов, бидејќи како дом во смисла на член 8, се смета и просторот во кој живее или престојува некое лице по основ на закуп или некој друг основ. Како релевантно за секој конкретен случај се зема предвид континуитетот на поврзаноста со одреден простор и одредени аспекти како што се, на пример, пријавена адреса за престој, адреса за прием на пошта, учество во трошоците за одржување на просторот и слично.

ЕСЧП под поимот дом, во смисла на остварување на правото од член 8 од ЕКЧП, го вклучува и канцеларискиот простор и друг службен простор во кој се одвива некоја деловна активност. Овој став, Судот го изгради во *Niemietz v. Germany* каде утврди повреда на член 8 од ЕКЧП констатирајќи дека претресот кој бил извршен во адвокатската канцеларија на жалителот е несразмерен на целта која требала да се постигне со тој претрес. Воедно, ЕСЧП констатираше дека налогот за претрес бил формулиран воопштено и дозволувал претрес и заплена без никакви ограничувања и без предвидени процедурални барања за претрес на канцеларијата во која имало доверлив материјал и во однос на другите клиенти на адвокатот (жалителот). Објаснувањето за ова екстензивно поимање на домот е

во тоа што деловните и бизнис-активностите, особено на лицата кои извршуваат слободни професии како адвокати, уметници и други, честопати можат да се поистоветат со домот, во однос на местото каде можат тие да се преземаат. Освен тоа, многу приватни релации или односи можат да се остваруваат токму во делокругот на службените активности и од таа причина, понекогаш е невозможно прецизно да се разграничат овие простори и односите во нив.

1. 3. Тајноста на комуникациите како аспект на приватноста

Во корпусот на човековите права, правото на тајност на комуникацијата, вклучително и правото на живот, еднаквоста пред законот, слободата на говор, правото на фер судење, слободата на религија или правото на гласање, спаѓа во категоријата на правата од прва генерација. Денес му се признава статус на „старо право во еден нов свет“ (*Ruiz, 1997, сџр. 1*). Имено, развојот на компјутерската ера драматично го промени начинот на комуницирање и значајно ги прошири можностите на современата комуникациска технологија. Како резултат на промените воспоставено е, таканаречено, информатичко општество во чие создавање централна улога имаат електронските комуникации и медиуми како современи форми на инстант текстуална, аудио или визуелна комуникација која функционира независно од географската лоцираност на лицата кои комуницираат. Оваа експанзија на современи средства за комуникација ги промени формите и начинот на комуницирање и со тоа го исфрли на површина, како важно - прашањето за тајноста на комуникацијата.

Тајноста на комуникацијата може да се дефинира како право на оној што некому нешто кажува, соопштува, пишува или доверува како информација, податок или тајна, или со некогаш нешто споделува или доживува како емоција, само тој да одлучува за тоа дали и уште некој друг, или кој друг, треба да ја знае содржината на кажаното или довереното (*Каровска-Андоновска, 2013, сџр. 100*). Јадрото на ова право го сочинува нецензурираната комуникација со останатите луѓе, без разлика на видот и средствата преку кои се одвива процесот на комуницирање. Притоа, правото нема да биде повредено ако содржината на комуникацијата е откриена од другата страна која учествувала во таа комуникација. Откривањето на содржината на комуникацијата од страна на лице кое учествувало во таа комуникација е прашање на доверба помеѓу лицата кои комуницирале и во случај на тужба поднесена од другото лице, повредата на тајноста евентуално би можела да биде подведена под прашање за повреда на правото на приватен живот.

Правото на тајност на комуникацијата се однесува и на самокомуницирањето изразено во форма на зачувани лични материјални записи (дневници, белешки, ставови, лична архива и други нотификации). Личните материјални записи можат да содржат белешки во кои личноста не е директно засегната, како и белешки кои се однесуваат на приватниот живот или на деловниот живот на сопственикот на материјалниот запис. Во врска со самокомуницирањето и неговиот третман како доказ во кривичната постапка, одредени германски автори (на пример, Д. Резнер, Ф. К. Шредер) упатуваат на примена на т.н. теорија на три сфери и сметаат дека белешките кај кои личноста не е засегната, можат да се користат како докази, додека за белешките кои се однесуваат на приватниот живот и се неприкосновени, постои апсолутна забрана за нивно поднесување или користење, освен оние белешки кои под посебни услови и при постоење повисок општествен интерес можат да се користат како доказ во постапката.

Правото ја заштитува тајноста на самиот чин на комуницирање, додека содржината на комуникацијата е ирелевантна. Опсегот на правото во случај на говорна комуникација, се протега и ја заштитува тајноста на изговорените зборови, од моментот на остварување на вербалниот контакт, за целиот тек на траење на разговорот, сè до неговото завршување. Членот 8 од ЕКЧП ја заштитува тајноста на непосредната говорна комуникација, како и тајноста на вербалното комуницирање со телефонски помагала (*Klass and others v. Germany; Margareta and Roger Andersson v. Sweden*). Во случај на говорно комуницирање преку мобилна телефонија, заштитата на тајноста се однесува како на изговорените зборови, така и на информацијата за локацијата на мобилните единици.

Воедно, заштитена е тајноста на комуникацијата која се одвива преку јавниот телефонски систем, како и комуникацијата која се одвива преку внатрешни комуникациски системи кои ги водат јавните власти. На пример, во *Halford v. United Kingdom*, ЕСЧП констатирал повреда на членот 8 од ЕКЧП, бидејќи следењето на службените и приватните комуникации на жалителката (полициски офицер) во рамки на внатрешниот комуникациски систем на полицијата не било во согласност со постојната законска регулатива, а воедно, не постоела некоја друга алтернативна законска регулатива со која евентуално би било регулирано следење на комуникациите надвор од јавните комуникациски системи.

Во случај на писмена комуникација, опсегот на правото се протега и го заштитува правото на тајност на испратените и примените писма и друга кореспонденција. Правото на тајност треба да се почитува од моментот кога каналот (преносникот на содржината на комуникацијата) ќе го прими писменото (допис, писмо, честитка, документ, е-маил порака и сл.) од испраќачот, до моментот кога тоа ќе му биде врачено на лицето кому е наменета содржината. Согласно со ставот на ЕСЧП, правото на тајност ја опфаќа, денес сè помалку актуелната, телеграфска комуникација (*Guzzardi v. Italy*) и комуникацијата со посредство на пејџер (*Taylor-Sabori v. United Kingdom*), како и исклучително актуелната електронска (е-маил) комуникација (*Copland v. United Kingdom*).

1. 4. Личните податоци како аспект на приватноста

Современиот третман на правото на почитувањето на приватноста, особено во европските држави, добива една поширока димензија преку третманот на личните податоци како посебен израз или аспект на приватноста или дури и како посебно ново право изведено од правото на приватност. Личните податоци претставуваат клучен сегмент од приватноста на секоја индивидуа. Особено денес, кога општествените активности во сите сфери функционираат врз бази на податоци со огромни капацитети. Со личните податоци може да се утврди идентитетот на една личност или различни аспекти од идентитетот на личноста (физички, физиолошки, ментални, економски, културни или социјални).

За да биде личен податок, информацијата мора да се однесува на одредено физичко лице, односно, мора да биде „за“ личноста. Каков било вид информација може да биде личен податок, вклучително и аудио, видео и генетички податоци, отпечатоци од прсти, итн. (*Гунгерман, 2010, сѝр. 10*). Поврзувањето на проблематиката на информациската сигурност и заштитата на личните податоци предизвика создавање нова сфера на приватност или електронска приватност. Проблематиката на е-приватност најчесто се поврзува со електронската пошта и заштитата на личните податоци кои се собираат преку

компјутерските мрежни станици (Boban, 2012, сѝр. 587). Поради тоа, напредокот на технологиите наметнува обврска за современите правни системи во континуитет да ја редизајнираат заштитата на личните податоци следејќи го темпото на тој напредок.

Обработка на личните податоци кои се однесуваат на кривични дела, изречени казни, алтернативни мерки и мерки на безбедност, како чувствителна тема треба да се разгледува како од аспект на прекршителите чиј идентитет треба да се заштити барем до завршување на жалбената постапка, така и од аспект на жртвите. Според Гундерман, ова значи дека не само што нема да биде објавено името на осомничениот, туку и дека доколку се работи за снимка, тогаш ликот на осомничениот ќе биде заматен и дека полициските власти внимателно ќе оценат колку информации ќе пуштат во јавноста за да го заштитат идентитетот на обвинетиот, додека од гледиште на жртвите, нивните лични податоци треба да се третираат со најголема почит кон нивната приватност и треба да се чуваат во тајност, освен ако самите жртви не го побараат спротивното (Гундерман, 2010, сѝр. 35-37).

Системот на начела и мерки за заштита на приватноста преку заштита на личните податоци во европските држави е воспоставен преку низа меѓународни акти. **Конвенцијата (број 108) за заштита на поединците во однос на автоматската обработка на личните податоци** на Советот на Европа од 1981 година претставува прв и фундаментален обврзувачки меѓународен документ кој беше донесен со цел да се осигура почитувањето на правото на приватност, во однос на автоматската обработка на личните податоци за секое лице во рамки на државите потписнички на Конвенцијата. Во овој контекст, значајна е и **Повелбата за основните права на Европската Унија** од 2000 година која експлицитно го утврди правото на заштита на личните податоци и го издвои во посебен член 8, веднаш по членот 7 кој се однесува на заштитата на личниот и семејниот живот, домот и комуникациите.

Правната рамка за заштита на личните податоци на ниво на Европската Унија е заокружена со неколку акти и документи кои беа усвоени во април 2016 година, а чија примена започна две години подоцна, во 2018 година. Меѓу нив најзначајни се **Регулативата (2016/679) за заштита на физичките лица во однос на обработката на личните податоци и за слободно движење на тие податоци**, **Директивата (2016/680) за заштита на физичките лица во однос на обработката на личните податоци во функција на кривичните истраги**. Со Регулативата 2016/679 се ставени надвор од правна сила националните закони и Директивата 95/46/СЕ на ЕУ, за заштита на поединците во однос на обработката на личните податоци и за слободно движење на тие податоци, како базичен и сеопфатен документ со кој дотогаш беше уредена заштитата и трансферот на личните податоци во рамки на ЕУ.

Со новите правила на ниво на ЕУ се воспоставува единствено пан-европско законодавство за заштита на лични податоци, на местото на сегашниот неконзистентен колаж од национални закони. Всушност, ова се смета за една од најголемите придобивки на реформскиот пакет. Станува збор за принципот „еден континент - еден закон“ кој треба да овозможи еднаков третман на личните податоци на поединците и примена на идентични правила за заштита на податоците во секоја земја членка на ЕУ. Со реформскиот пакет акти за заштита на личните податоци, помеѓу останатото, потврдени се, а со одредени механизми и зајакнати се основните начела за обработка на личните податоци:

- законитост;
- правичност и транспарентност;
- ограничена цел;
- минимизирање на податоците;
- точност;
- ограничено складирање;
- интегритет и доверливост;
- одговорност.

2. Почитувањето на приватноста наспрема потребата од ефикасни мерки во функција на безбедноста и борбата со криминалот

Сериозноста на глобалните закани согледани, пред сè, во организираниот криминал и тероризмот и особено нивните транснационални форми, уште поодамна ја соочи меѓународната заедница со потребата да бара алтернативи за поефикасен начин на справување со нив. Во напорите за изнаоѓање ефикасен систем на мерки и дејствија не само за откривање на криминалитетот, туку и за негова превенција, демократската заедница повторно беше исправена пред сериозниот предизвика да воспостави правичен баланс помеѓу:

- Примената на инвазивните истражни мерки, како адекватен инструментариум за постигнување поголема ефикасност на кривичното законодавство; и
- Заштитата на корпусот на човековите права и слободи од прекумерна повреда и загрозување при остварувањето на првата цел.

Во вакви околности, воведувањето на инвазивните истражни мерки и техники за прибирање докази, се наметна како изнуден одговор на зголемената опасност од тешките облици на криминалитет. Од друга страна, примената на новите „неконвенционални“ мерки во борбата со националните и глобалните закани за безбедноста, значеше отстапување од некои традиционално заштитени човекови права, особено правото на приватност во сите негови аспекти (тајност на комуникација, лични податоци, приватноста на домот, итн).

Со оглед на наведеното, евидентно е преклопувањето помеѓу безбедноста како јавен интерес и приватноста, како лично право. Ова преклопување често ја наметнува потребата *a priori* да се ограничи приватноста во функција на заштита на националната и јавната безбедност. Неспорно е дека националната и јавната безбедност се највисоки приоритети на секоја држава, меѓутоа, нема сомневање, исто така, дека безбедноста не може да се остварува со повреда на индивидуалните права и слободи. Оттука, помеѓу општиот интерес за заштита на безбедноста и интересот на поединците за зачувување на приватноста, мора да се воспостави фер баланс и пропорционален однос. Од поединечниот интерес за заштита на приватноста треба да се отстапува само доколку се процени дека е тоа единствен начин за заштита на висок општествен интерес. Проценката не смее да биде генерална.

Потребата за навлегување во приватноста на поединецот треба внимателно да се одмерува во секој поединечен случај и во контекст на сите околности на случајот. Во спротивно, тоа навлегување ќе значи априорно потценување на приватноста пред интересот за заштита на безбедноста.

Гаранциите што ги познава современата казнена постапка веќе достигнаа ниво на добро етаблирани стандарди од кои, како цивилизациски достигнуања, тешко дека би можело да се ретерира (*Камбовски, 2005, стр. 382*). Секој одговор на криминалот, воедно, мора да биде потврда на основните принципи на демократските држави преку владеење на правото и почитувањето на човековите права (*CoE, Rec. 1996*).

3. Легитимно ограничување на правото на приватност

Европската конвенција за човекови права (ЕКЧП) преку членот 8 го гарантира правото на почитување на приватноста и утврдува дека:

Секој има право на почитување на неговиот приватен и семеен живот, домот и ѝрејискаиџа.

Јавната власт не смее да се меша во остварувањето на ова право, освен ако тоа е во согласност со закон и ако е неопходно во демократското општество во интерес на националната безбедност, јавната сигурност или економската благосостојба на земјата, за спречување нереди или криминал, заштита на здравјето или моралот или за заштита на правата и слободите на другите.

Во член 8 став (1) од ЕКЧП се утврдени опсегот на приватноста и сферите на заштита, додека во став (2) содржана е гаранција за немешање на јавната власт во правото на приватност, но и условите и видот на општите интереси заради кои сепак може да се ограничи ова право. Имено, правото на приватност не е апсолутно и тоа право, генерално, може да биде ограничено за сметка на некои други високи општествени интереси или за сметка на други права на поединците. Така, државата легитимно може да го наруши општото правото на приватност на поединецот под одредени услови („во согласност со закон“ и „непходно во демократското општество“) доколку тоа е во „интерес на националната безбедност, јавната сигурност или економската благосостојба на државата“, или со цел да спречи кривично дело („заради спречување нереди или криминал“) „заради заштита на здравјето и моралот или заради заштита на правата и слободите на другите“.

Наведените општествени интереси како основи за легитимно ограничување на правото на приватност на поединецот се само навидум прецизно утврдени. Станува збор за интереси на националната и јавната безбедност, економската благосостојба, спречување безредие и криминални дејствија, заштита на здравјето или заштита на правата и слободите на другите луѓе, како и заштита на моралот. Во практика, државите најчесто се повикуваат на заштита на националната безбедност или спречување на криминалната активност како високи општествени интереси кои треба да бидат заштитени додека помалку се повикуваат на заштитата на економската благосостојба или на заштита на здравјето на своите граѓани. Во однос на заштитата на моралот, пак, како висок општествен интерес, стандардите за тоа што е морално, а што не е, се разликуваат помеѓу одделните држави, па и во рамките на една иста држава. Во секој конкретен случај, дискреционото право на државата за навлегување во приватноста на поединецот зависи од контекстот на конкретните околностите, како и од постоењето на различните обичаи, политика и практика во различните држави. Притоа, во проценувањето на не-

опходноста од таквото навлегување во приватниот живот на засегнатиот, државите ја применуваат доктрината за „маргина на проценка“.

Маргина на проценка (или маргина на државна дискреција) е доктрина со широк спектар на примена во меѓународното право за човекови права. Доктрината беше развиена од страна на ЕСЧП и претставува водилка во судската јуриспруденција на ЕСЧП во постапката за оценување на државите потписнички на ЕКЧП, дали тие треба да бидат санкционирани заради ограничување на уживањето на некое право на граѓаните заштитено со одредбите од ЕКЧП. Доктрината овозможува судот да ги надмине практичните разлики во имплементирањето на одредбите од ЕКЧП на државите потписнички со што се креира лимитирано право да се дерогираат обврските што се наметнати со ЕКЧП.

Доктрината, исто така, ја зајакнува улогата на ЕКЧП како супервизорна рамка за заштита на основните човекови права и слободи, при што судиите на ЕСЧП мора да ги земат предвид разликите помеѓу домашното право на државите потписнички и како тие се однесуваат кон содржината и процедурата што е предвидена во ЕКЧП. Доктрината „маргина на проценка“ содржи концепти што се аналогни на принципот на супсидијарност и се применуваат во различни области во правото на Европската Унија. Целта на оваа доктрина е да ги балансира индивидуалните права со националните интереси, како и да помогне во разрешување на кои било потенцијални конфликти. Сепак, доктрината „маргина на проценка“ не овозможува неограничена моќ во проценувањето на државите, бидејќи неспорно е дека „националната маргина на проценка оди „рака под рака“ со европската супервизија“ (Kilkelly, 2001, *суп.* 7).

Од досегашната практика на ЕСЧП може да се констатира дека дискреционото право на националните судови, кога тие во конкретни околности проценуваат дали отстапувањето од правото на приватност е легитимно, најмногу го користат условот за неопходност. Дискреционо право на судот е да ја процени неопходноста со оглед на спецификите на конкретниот случај, како и во контекст на сигурносниот и безбедносниот амбиент во државата, но и неопходноста од аспект на моралните вредности, обичајните норми, политичките и други околности.

4. Меѓународни принципи и стандарди за примена на мерки за следење на комуникациите

4.1. Меѓународни принципи

Инвазивните истражни мерки (во македонското законодавство се именувани како посебни истражни мерки или накратко - ПИМ) несомнено, претставуваат сериозна закана за корпусот на индивидуални права и слободи на граѓаните, со оглед на агресивната и силна продорна моќ во сферата на приватниот живот на поединецот. Меѓутоа, тие се неминовно и помало зло од злото кое се заканува од организираниот криминал и тероризам.

Од посебно значење за нормативното регулирање, практичното спроведување и валоризација на добиените сознанија од примената на овие мерки, беа заклучоците од Резолуцијата на XVI Конгрес на Меѓународното здружение за кривично право (*XVI-th International Congress of Penal Law, Budapest, 5-11, September, 1999, Section III, суп.* 10). Во Резолуцијата се препорачува дека инвазивните методи и техники може да се користат доколку:

- Примената на мерките е законски регулирана - принцип на законитост;
- Не постојат други поблаги мерки за остварување на истата цел - принцип на супсидијарност;
- Мерките се применуваат само за тешки кривични дела - принцип на пропорционалност; и
- Претходно е добиена согласност од судот, односно нивната примена се остварува под негов надзор - принцип на судско одобрување на инвазивните мерки

Наведените принципи, како и усвоените стандарди во врска со примената на овие принципи, се потврдени и надоградени со соодветни стандарди за нивна примена и преку други акти на релевантните меѓународни организации, особено Организацијата на обединетите нации, Советот на Европа и посебно преку практиката на Европскиот суд за човекови права. Во креирање на принципите и стандардите, овие организации настојуваат да обезбедат балансирано постапување на овластените органи во примената на инвазивните мерки, наспрема потребата за почитување на основните човекови слободи и права. Креирањето на стандардите е процес кој се одвива во континуитет и кој постојано се надоградува.

Во иста насока и значење се и меѓународните конвенции на ООН што беа донесени подоцна (*UN Convention against Transnational Organized Crime, 2000, Article 20; UN Convention against Corruption, 2003, Article 50*), креираните стандарди од Советот на Европа за примена на инвазивните мерки (преку неговите тела - Комитетот на министри, Венецијанската комисија, Парламентарното собрание, Комесаријатот за човекови права и Комитетот за правни односи и човекови права), препораките кои Комитетот на министри ги упатува до земјите членки на Советот на Европа (*CoE, Rec. (1996)8; CoE, Rec. (2001) 11; CoE, Rec. (2005) 10*) и др.

4.1.1. Принцип на законитост

Принципот на законитост наметнува обврска на државите во врска со постапката, условите и другите околности кои се однесуваат на примената на инвазивните мерки да бидат пропишани со прецизни законски одредби, со цел да се избегне самоволната дискреција на државата.

Одредбата од чл. 8 ст. (2) од ЕКЧП, дозволува државата да го наруши општото право на приватност на поединецот прокламирано во став (1) од истиот член, доколку кумулативно се исполнети двата услови: „да е во согласност со закон и да е неопходно во демократското општество“. Барањето „да е во согласност со закон“ претставува експлицитно барање и промовирање на принципот на законитост. Со други зборови, мерките треба да бидат законски пропишани, при што законот мора концизно да го дефинира кругот односно, категоријата лица кои би можеле да бидат објект на примена на мерките, видот на кривичните дела за кои е дозволена нивна примена, времетраењето на мерките што мора да биде разумно прифатливо, начинот на спроведувањето на мерките и начинот на вршење контрола и надзор над нивното спроведување, режимот на користење и чување на добиените снимки од примената на мерките и другите околности што се важни за нивната примена, а воедно, се рефлектираат врз слободите и правата на поединецот.

Всушност, ваквото барање директно го тангира принципот на правна сигурност на граѓаните што е фундамент на концептот на владеењето на правото, односно на концептот на правната држава. Постоенето на тој принцип овозможува заштита од правна несигурност и неправичност при спроведувањето на законот и, воедно, обезбедува овластувањата што ги има државата да бидат спроведени според пропишаните законски правила.

4.1.2. Принцип на супсидијарност

Принципот на супсидијарност наметнува обврска за исклучителна примена на инвазивните мерки, како и постапност во изрекувањето на мерките, од помалку кон повеќе инвазивни, односно задолжителна примена на помалку инвазивни истражни мерки доколку со нив може да се постигне легитимната цел.

Принципот на супсидијарност опфаќа два кумулативно задолжителни редуцирачки елементи:

- Првиот, државата примарно да ги користи конвенционалните оперативни мерки, а само во краен случај да посегне кон инвазивните истражни мерки; и
- Вториот, доколку државата посегне кон примена на ваквите мерки, тогаш таа задолжително треба да ја почитува постапноста во изборот на мерките од помалку инвазивни кон повеќе инвазивни.

Примената на овие инвазивни мерки се *ultima ratio*, односно последна алатка кон која треба да посегне државата во настојувањето да се подобри ефикасноста на кривичното законодавство. Со други зборови, навлегувањето во приватниот живот на поединецот, нема да биде во согласност со принципот на супсидијарност, доколку државата имала на располагање други алтернативни мерки без или со помал инвазивен карактер со чија примена би можело да се постигне истата легитимна цел.

Принципот на супсидијарност логички ја опфаќа и забраната мерките да прераснат и да претставуваат метод за собирање индиции. Инвазивните истражни мерки се крајното средство во системот на мерки за спречувањето и откривањето на криминалот кон кои државата нужно и неопходно посегнува заради неможноста криминалниот настан да се истражува со други алтернативни мерки, а истовремено постои итна општествена потреба да се заштити некое добро од општ интерес.

Нивната примена е последната инстанца што ја презема заедницата во обидот да ги заштити виталните вредности и добра во општеството. За нивното одобрување потребно е постоење на одредени факти, односно сознанија дека е сторено или ќе се изврши одредено кривично дело. Зачестенета примена без да се почитува принципот на супсидијарност, односно правилото *ultima ratio* создава психоза и убедување (карактеристично за полициските структури) дека „со помош на технички средства може да се дојде на местото на злосторот, пред самиот сторител на кривичното дело.“

4.1.3. Принцип на пропорционалност

Под принципот на пропорционалниот се подразбира сразмерност во примената на инвазивните истражни мерки, помеѓу вредноста на општествениот интерес што се заштитува и степенот на инвазивност врз приватниот живот на поединецот при остварување на таа заштита.

Всушност, принципот на пропорционалност значи изнаоѓање правична рамнотежа помеѓу заштитата на индивидуалните права, од една страна и интересите на општеството во целост, од друга страна. Оваа рамнотежа може да се постигне само ако ограничувањата на правата на поединецот од член 8 став (1) на ЕКЧП се пропорционални на легитимна цел. Принципот на пропорционалност бара балансирање помеѓу степенот и интензитетот на наметливост во правото на приватност на поединецот и конкретната бенефит од истрагата што се презема.

Воедно, со оглед на наметливата природа на мерките, пропорционалност треба да постои помеѓу целта која треба да се постигне и средствата кои се користат за таа цел, наспроти општите интереси на заедницата и заштитата на правата на индивидуите. Иако принципот на пропорционалност, како и принципот на супсидијарност, не се експлицитно терминологски наведени во член 8 став (2) од ЕКЧП, тие играат клучна улога во јуриспруденцијата на ЕСЧП.

4.1.4. Принцип на судско одобрување на инвазивните мерки

Суштинското значење на принципот на судско одобрување е дека примената на инвазивните мерки претходно треба да е одобрена од суд, односно нивната примена треба да биде под надзор и контрола на судот.

Принципот на судско одобрување, воспоставува законска обврска на овластените органи да бараат претходно одобрение од судската власт за секоја планирана примена на инвазивните мерки. Сместа на оваа, условно речено подредена положба на извршната власт во однос на судската власт, е нужна и неопходна во демократското општество и претставува коректив и гарант на основните права и слободи на поединецот од нивна прекумерна повреда при примената на мерките.

Воедно, во постапката на предлагање на овие мерки, пожелно е да постои независна надворешна инстанца, надвор од кругот на извршната власт која потполно „неоптоварена“ од настојувањето да ја зголеми ефикасност на кривичниот прогон, реално и непристрасно ќе ја отцени, во секој случај засебно, потребата и неопходноста од примената на инвазивните мерки. Оттаму, судската власт е, и тоа како, соодветна и пожелна како надворешна непристрасна страна, бидејќи покрај нејзината независна и стручна компетентност и положба, таа е функционално заинтересирана за законита и ефикасна примена на мерките, заради тоа што на крајот, судот е тој што при делењето на правдата ќе ги користи добиените докази и податоци од примената на мерките.

Цел на овој принцип е да се обезбеди почитување на законските овластувања и ограничувања во примената на мерките од страна на овластените органи за нивна примена, за да се спречи злоупотребата и прекумерната нивна употреба. Со други зборови, да се наметне почитување на правилото дека овие мерки се последната и крајна алатка кон која треба да посегне државата во нејзиното настојување да ја подобри и зголеми ефикасноста на казнената правда.

Затоа овој принципот на судско одобрување кој содржински претставува стручен и длабок надзор и контрола во еден исклучително важен и пресуден стадиум во постапката на примена на мерките, а тоа е стадиумот во кој органите за кривичен прогон донеле конечна одлука да ги применат мерките и заради тоа бараат нивно одобрување. Во прилог на барањето овластениот предлагач треба да ги наведе сите околности и факти што укажуваат на тоа дека случајот не може кривично-правно да се третира на поинаков начин, а постои итна општествена потреба од реакција на државата заради заштита на одредено добро или вредност од општ интерес.

Затоа, овој симбилично наречен одобрувачки судскиот надзор и контрола на примената на инвазивните мерки, е од пресудна важност, токму заради фактот дека претставува клучен и последен, надворешен, стручен надзор и контрола дали ќе се одобри навлегувањето во сферата на приватниот живот на поединецот, додека сите други понатамошни облици на надзор и контрола се однесуваат на стадиуми во кои е веќе започната (тековен надзор и контрола) или завршена (*ex post* - надзор и контрола) примената на мерките.

Овој надзор и контрола на судот во овој стадиум по својата содржина се совпаѓа со т.н. *ex ante* - контрола на судот над примената на мерките и претставува составен дел од постапката што ја спроведува судот при носење одлука во врска со поднесеното барање за примена на мерките. Во таа постапка, судот врши

проценка на наведени факти, докази, сознанија и податоци во поднесеното барање и донесува мериторна одлука дали ќе биде одобрена примената на мерките. Одобрувачкиот надзор и контрола, односно *ex ante* – судската контрола, во овој стадиум ѝ овозможува на судската власт да утврди дали органите за кривичен прогон ги почитувале принципите на законитост, супсидијарност и пропорционалност при предлагањето на инвазивните мерки, а воедно, да ја утврди целисходноста и економичноста во планирањето и реализација на предвидените цели на овластените служби за примена на мерките, односно нивната ефикасност.

Значаен правен инструмент на контрола на судската (и обвинителската) власт во фаза на одобрување на мерките, но и во текот на нивното спроведување, за спречување на појавата на масовно (надгледување) следење на комуникациите на граѓаните, е одредбата од член 68 став (б) од ЗСК со која се наметнува обврска на операторите да обезбедат еднозначност во следењето на комуникацијата.

Со други зборови, судот има законска можност да не ја одобри примената на мерките за следење на комуникациите или да ја прекине нивната примена, иако се исполнети сите законски услови за нивната примена доколку операторите немаат техничка опрема што може да обезбеди и гарантира еднозначност во следењето на комуникацијата. Притоа, еднозначноста се однесува, како спрема субјектот чија комуникација се следи, така и спрема содржината што се следи со што законски се забранува да бидат следени други (неодреден и неограничен број на) лица кои не се опфатени со судската наредба, а воедно, се забранува да се следи друга содржина од онаа што е наведена во наредбата. Непочитувањето на горенаведената обврска повлекува само значителна парична казна за операторите.

Овој одобрувачки судски надзор и контрола на примената на инвазивните мерки не треба да се изедначува со класичниот надзор и контрола на судот над примената на инвазивните мерки, заради тоа што:

- одобрувачкиот надзор и контрола се спроведува пред да започне примената на инвазивните истражни мерки за разилка од класичниот надзор и контрола што се спроведува тековно или *ex post*;
- цел на одобрувачкот судски надзор и контрола е давање согласност, односно одобрување да се применат мерките, додека цел на класичниот судски надзор и контрола е почитување на принципот на законитоста над примената на инвазивните мерки;
- поради пресудната и исклучителна важност на одобрувачкиот судски надзор и контрола, тој е „изземен“ од класичниот надзор и контрола и подигнат на пиетет на самостоен принцип во постапката на примена на инвазивните мерки, додека класичниот надзор и контрола над примената на инвазивните истражни мерки е составен дел на принципот на законитост; и
- иако по својата содржина тој претставува *ex ante* - судски надзор и контрола, според неговата функционалност, тој претставува дел од судската постапка за носењето одлука во врска со поднесеното барање за примена на инвазивните истражни мерки.

4. 2. Меѓународни стандарди

4. 2. 1. Усвоени стандарди во врска со принципот на законитост

ЕСЧП заклучува дека инвазивните мерки се неопходен инструментариум на органите за кривично гонење во современото демократско општество како адекватно средство за спречување на криминалот,

меѓутоа ако нивната примена не е законски регулирана се создава опасност од поткопување или дури, уништувања на демократијата под оправдување дека тоа се прави за нејзина одбрана (*Klass v. Germany*).

Под поимот закон, во судската практика на ЕСЧП се подразбира каква било правна рамка на домицилната држава со која се регулира примената на инвазивните мерки. Во таа насока, доколку државата нема правна рамка, тоа исто значи прекршување на членот 8 од ЕКЧП. ЕСЧП не инсистира правната рамка да е во форма на правен акт - закон, туку бара правен акт кој има правна тежина (*De Wideandau. v. Belgium*).

Покрај формалната страна на правната рамка, се инсистира и на одредени содржински карактеристики што треба да ги исполнува законот, а тие се однесуваат на прецизноста, јасноста и одреденоста на нормите со што ќе им се овозможи на граѓаните да предвидат, до одреден разумен степен, кога може да дојде до повреда на нивниот приватен живот (*Sunday Times v. UK*). Заштитата од злоупотреба на интрузивните мерки мора да вклучува пристапни и прецизни одредби што го регулираат овластувањето за надгледување кои се доволно јасни и прецизни (*Malone v. UK*).

Правилата мора да бидат во форма која е правно обврзувачка и мора да се достапни на јавноста (*Hewitt and Harman v. UK*). Правилата мора да ги дефинираат категориите на луѓе кои се подложени да бидат објект на надгледување, видовите на кривичните дела заради што истрагата е оправдана, прифатливото времетраење на надгледувањето и околностите под кои секоја снимка ќе се чува во досие од страна на државата (*Huvig v. France*). Правилата, исто така, мора да го посочуваат обемот и начинот на кој во практика ќе се спроведе надгледувањето (*Kopp v. Switzerland; Taylor-Sabori v. United Kingdom*).

Во контекст на горенаведеното, според судското толкување на ЕСЧП, законот треба да биде доволно пристапен до граѓаните за тие да бидат запознати со можноста кога нивните индивидуални права и слободи може да бидат загрозени. Тоа, од друга страна, не значи дека законот треба да создаде можност на граѓаните однапред да бидат во состојба да предвидат дека тие се објект на примена на некави посебни мерки, бидејќи со тоа би се нарушила ефикасноста на кривичниот прогон и државата сама би се разоружала. Одредбите од законот исто така, мора да бидат прецизни и недвосмислени за да може граѓаните да го сообразат своето однесување кон законот. Меѓутоа, барањето за прецизност на законот не е загрозена доколку одредени одредби може да се толкуваат на повеќе начини (*Castells v. Spain*).

4. 2. 2. Стандарди во врска со принцип на супсидијарност

Принципот на супсидијарност не е експлицитно наведен во член 8 став (2) од ЕКЧП, како што е наведен принципот на законитост, меѓутоа тој е содржински инкорпориран и се подразбира во поимното определување и значење на употребениот термин „неопходно“. Така, при изнесување на своето мислење за значењето на терминот неопходно, ЕСЧП во случајот *Campbell v. UK* заклучува „нема да се смета за неопходно навлегувањето во приватниот живот на поединецот, ако државата имала на располагање други алтернативни мерки со чија примена би можело да се постигне истата цел.“

Принципот на супсидијарност значи постапност во примената на инвазивните мерки во смисла дека треба да се исползуваат сите други средства кои на државата и стојат на располагање, а инвазивните мерки да се применат само како последна и крајна алтернатива. Во имплементацијата на принципот на супсидијарност од посебна важност е да се изградат механизмите на процедурална

заштита во постапката на предлагање на мерките во органите кои се законски задолжени за нивна примена. Имено, повеќестепеното контролирање во постапката на предлагање во рамките на овластените органи за нивна примена, создаваат извесни гаранции дека нема да се злоупотребат и воедно, дека нема да прераснат во рутински и вообичаен метод за собирање индиции.

Дел од барањата за постоење квалитетен закон, иако се однесува на принципот на законитост, сепак истите се од значителна важност и за оживотворување на принципот на супсидијарност. Така, барањата за процедурална заштита и намалување на дискрециските овластувања на државата имаат непосредно влијание во насока на создавање гаранции дека овие интрузивни мерки нема да се применуваат арбитражно и самоволно.

Додека овие правила не мора да содржат сеопфатни дефиниции (*Hewitt and Herman v. UK*), тие не може едноставно да ја остават одлуката на тоа дали надгледувањето ќе се случи по слободна дискреција на извршната власт или на судот (*Valenzuela Contreras v. Spain*). Исто така, легислативата треба да биде пропратена со соодветна процедурална заштита од самоволното дискрециско право на извршната власт при примената на мерките (*Huvig v. France*). Доколку државата има дискрециски права што, разбирливо, не може да се елиминира, таа е должна да го посочи обемот на таа дискреција со доволна јасност (*Silver v. UK; Leander v. Sweden*), со цел да се постигне правичност во постапувањето. Воедно, државата треба да ги сведе дискрециските права на минимално ниво (*Sunday Times v. UK*).

4. 2. 3. Стандарди во врска со принципот на пропорционалност

Принципот на пропорционалност, исто, како и принципот на супсидијарност, не е експлицитно наведен во член 8 став (2) од ЕКЧП, меѓутоа употребениот термин „неопходно“ ги сублимира и двата принципи. Имено, ЕСЧП во повеќе наврати го изнесува своето мислење за значењето на терминот неопходно и во таа насока во случајот *Sunday Times v. UK* посочува: „Под поимот неопходно во едно демократско општество, се подразбира навлегувањето во приватниот живот на поединецот да биде одговор на итна општествена потреба, при што не е доволно таквото навлегување да е само пожелно и разумно, туку и, воедно, државата треба да покаже дека постои однос на пропорционалност, меѓу целта што сака да се оствари и средствата што се користат“.

Под поимот на пропорционалност се подразбираат два моменти (*James v. UK*):

- **пропорционалност помеѓу целта на мерките и средствата кои се користат за таа цел;**
- **пропорционалност или правична рамнотежа помеѓу општите интереси на заедницата и заштитата на правата на индивидуата.**

При определувањето на пропорционалноста се разгледува дали одредено навлегување во приватниот живот на граѓаните е премногу нападно или наметнува преголем товар за одредени поединци и, воедно, дали интересот на заедницата го оправдува тоа. Истовремено, државата треба да покаже дека навлегувањето во приватниот живот на поединецот не било поголемо од потребното.

Во контекст на тоа се подразбира дека кога навлегувањето во приватниот живот на поединецот е од наметлив карактер или информациите што ги собира државата се од посебно чувствителен карактер

(како на пример, тајно надгледување лица со посебни функции и должности, како: судии, политичари, свештени лица итн.) оправдувањето на државата треба да биде силно аргументирано (*Kopp v. Switzerland*).

Државата треба да обезбеди јасни докази за неопходноста од примената на инвазивните мерки и да изгради правна рамка која ќе обезбеди соодветна и ефикасна заштита од злоупотреба. Во таа насока се посочува дека различните техники на истражување, како што се: надзор на телефонските повици и поштата *Kopp v. Switzerland*, обработка на телефонските повици, односно идентификација на броевите што барале или што биле барани од телефонот (*PG v. UK*), надзор на пејџер (*Taylor Sabori v. UK*), користење тајни уреди за прислушкување (*Khan v. UK*) и видеонадзор (*Govell v. UK*), се *prima facie* повреди на правото на приватност и бараат оправдувања во согласност со член 8 став (2) од ЕКЧП.

Таков третман имаат и сите други истражни техники со кои се остварува надзор во полициските станици, работните простории, како и во домот. Исто така, таков третман имаат и случаите кога надзорот е направен од лице што не припаѓа на полициските структури, но тоа го сторил по барање, со совет или со помош на полицијата (*Halford v. UK*). Меѓутоа, ЕСЧП забележува дека нема прекршување на членот 8 од Европската конвенција во сите оние истражни техники каде се прави надзор или снимање на одредено лице на јавно место под такви околности во кои лицето нема разумно и оправдано очекување за приватност (*PG v. UK*). Како корекција на последнотовидување се посочува дека доколку собраните информации подоцна се систематизирани во постојана снимка, може да дојде до примена на членот 8 од ЕКЧП (*PG v. UK*), исто како што би се одлучило и во ситуациите кога се собираат и анализираат информации од јавен карактер, без разлика дали се добиени со примена на некоја од посебните истражни мерки (*Rotary v. UK*).

Тајните или прикриените операции во одредени случаи, може да доведат до прекршување на членот 8 од ЕКЧП. Имено, држејќи се за владејачкото сфаќање на поимот приватен живот и кај примената на тајните агенти и кај институтот тајна соработка може да се изведе заклучок дека се компромитира правото на слободно развивање односи меѓу луѓето и се повредува разумното очекување на приватност во комуникацијата или со други зборови, повредено е правото на поединецот слободно да комуницира, без притоа да се плаши дека контактира со тајни агенти или информатори.

Од друга страна, осомничениот, воопшто, не е свесен дека е објект на посебно надгледување од страна на државата ниту, пак, известен за правото на молчење, односно недавање искази што би можеле да го товарат него самиот или некое негово блиско лице. Оттаму, сè почести се размислувањата и очекувањата дека ЕСЧП во блиска иднина и тајните операции и тајната соработка, ќе ги класифицира како *prima facie* навлегување во правото на приватноста на граѓаните и консеквентно ќе бара стриктна законска регулатива во согласност со членот 8 од ЕКЧП.

Во контекст на горенаведеното, ЕСПЧ ги разграничува постапките на полицијата кои претставуваат итрина, а не незаконски метод за добивање докази (*A v. Germany*) и во истиот случај образложува дека таквите постапки не претставуваат кршење на членот 6 од ЕКЧП доколку спорниот доказ е поткрепен и со други докази и, воедно, не е загрозувана слободата на волјата на лицето од страна на полицијата.

Во однос на примената на тајните агенти, ЕСЧП експлицитно стои на ставот дека не е дозволено поттикнување, односно наведување на вршењето кривично дело и дека секој доказ прибавен на таков начин претставува повреда на членот 6 од ЕКЧП. Со други зборови, државата дозволува, а

истовремено не може и не треба да ја забранува дури ни искривоколчената криминална мисла во умот на поединецот, но никако не смее да дозволи на друго лице, а најмалку на самата себе да дава криминален придонес во остварувањето на криминалната намера на некое лице. Така, во случајот *Teixeirade Castro v. Portugal*, ЕСЧП наведува: „Улогата на тајните агенти мора да биде ограничена и да постои заштита дури и во случаи на борба против трговијата со дрога. Додека порастот на организираниот криминал несомнено бара да се преземаат соодветни мерки, правото на правична примена на правосудството, сепак, има такво постојано место што не може да се жртвува заради експедитивност. Општите барања за правичност, присутни во членот 6 од ЕКЧП, важат за постапките во врска со сите видови кривични дела, од најлесните до најкоплицираните. Јавниот интерес не може да ја оправда употребата на докази добиени како резултат на полициско поттикнување“.

Во однос на прашањето за користење на информаторите како доказ во постапката, кога тие се инволвирани во вршење кривично дело (оваа криминалистичка и кривично-процесна фигура е позната под различни синоними: сведок, соучесник во кривично дело, сведок покајник, сведок соработник, соработници на правдата итн) судот препорачува посебна внимателност во однос на доказите што се добиени од нив и зазема став дека не постои прекршување на членот 6 од Европската конвенција, ако информаторот е оспорен преку вкрстено испитување во постапката и доколку, сведочењето на информаторот не е единствен доказ (*Charlene Webb v. UK; Baragiola v. Switzerland*).

4. 2. 4. Стандарди во врска со принципот на судско одобрување на инвазивните мерки

Во врска со давањето претходна согласност за примена на мерките и постојаниот надзор и контрола над примената на мерките, ЕСЧП посочува дека правилата со сила на закон мора да ги регулираат околностите во кои наметливото надгледување е дозволено (*Kruslin v. France*) и мора да содржат соодветна и ефикасна заштита од злоупотреба која ќе обезбеди наметливото надгледување да не биде наложено случајно и без соодветно внимание (*Klass v. Germany*).

Правилата мора да го посочуваат обемот и начинот на кој во практика ќе се спроведе надгледувањето (*Kopp v. Switzerland*), а мора да постојат и соодветни методи на одговорност за овластувањето на примената на надгледувањето и негова контрола и надзор, при што овој надзор не мора да му биде доверен на судот (*Klass v. Germany*), иако е пожелно, па дури и важно (*Kopp v. Switzerland*), но мора да се довери на некој независен и способен орган да практикува континуирана контрола.

Еден од демократските облици на јавен надзор и контрола претставува и известувањето на за-сегнатото лице во случај кога мерките биле суспендирани. Тоа право на поединецот може да се изведе од германското уставно начело за правото на поединецот на информациско самоопределување. Во однос на тоа прашање, ЕСЧП посочува дека откако ќе се прекине надгледувањето „можеби ќе треба да се извести субјектот на надгледувањето, иако не постои правило дека таквото откривање е неопходно потребно“ (*Klass v. Germany*).

ЕСЧП не претендира да создаде обврска на државата секогаш да ги информира граѓаните за примената на мерките. Имено, во случајот кога собраните докази од нивната примена се употребуваат како докази во кривична постапка, лицата против кои тие биле насочени, разбирливо, ќе бидат запознати, додека во случаите кога мерките биле суспендирани, судот смета дека откако ќе се прекине надгледу-

вањето, можеби е потребно да се извести субјектот на надгледувањето „меѓутоа, ова не се бара кога таквото известување е непрактично или ја поткопува ефикасноста на операцијата“ (*Klass v. Germany*).

5. Случаи на тајно надгледување

Во врска со принципот на законитост, во случајот *Khan v. UK*, ЕСЧП ја отфрлил жалбата на апликантот дека пресудата на домашниот суд која е заснована на незаконски добиен доказ, е повреда на членот 6 од ЕКЧП со образложение дека прифаќањето на незаконски добиениот доказ од домашниот суд била заради природата на незаконитоста. Имено, ЕСЧП сметал дека оспорената снимка била направена врз основа на владини насоки, односно директиви и единствената причина за прекршување на членот 8 од ЕКЧП, е дека тие не биле пропишани со закон. Меѓутоа, исто така, ЕСЧП неспорно утврдува дека инкриминарачките изјави во снимката биле дадени доброволно и без поттикнување, а дека снимката е цврст и валиден доказ. Притоа, апликантот имал можност да ја оспори како нејзината автентичност, така и правичноста, снимката да биде прифатена како доказ пред домашниот суд. Затоа, судот пресудил дека судењето и пресудата пред домашниот суд, иако претставува прекршување на член 8 од ЕКЧП, сепак, гледано во целост, не е прекршување на членот 6 од Европската конвенција.

Всушност, иако навидум контрадикторно, сепак, ЕСЧП, како и судската практика во Англија, зазема став дека помеѓу начелото на законитост, кога повредата е од техничка природа и начелата на праведност и вистина, се определува за праведноста и вистината. Со други зборови, судската постапка нема да се смета за неправична со самото прифаќање незаконски стекнат доказ *per se*, туку бара да се утврдат одредени околности - дали доказот е валиден, дали тој бил даден доброволно, дали обвинетиот имал можност да го оспори неговото приложување во постапката и, пред сè, од каква природа е повредата на законитоста при добивањето на спорниот доказ, односно дали повредата е од техничка природа или се работи за злоупотреба на овластувањата на органите за кривично гонење.

Во случајот *Allen v. United Kingdom* жалителот бил осомничен за учество во убиство, уапсен и согласно со закон поучен за правото на молчење на кое тој и се повикал. Полицијата неколку пати безуспешно се обидела да го испраша во присуство на бранител. Немајќи доволно докази, полицијата побарала озвучување на неговата ќелија, како и на просторијата определена за посети оправдувајќи ги ваквите методи со тоа дека сите други методи на истрагата не се покажале успешни. Дополнително, полицијата организирала во истата ќелија да биде сместен и полициски информатор којшто требало да го поттикне осомничениот да зборува за настанот. Во овој случај, слично, како и во другите случаи против Велика Британија, ЕСПЧ утврдил дека е повредено правото на приватност од член 8 од ЕКЧП, бидејќи аудио и видеоснимање било изведено без постоење прецизна законска рамка.

Меѓутоа и покрај тоа, правните дилеми што ги разгледувал судот се однесувале на прашањето дали спорните снимки употребни во кривичната постапка како доказ, не претставува повреда на член 6 од ЕКЧП, односно правото на фер судење. Судот притоа посочил дека одлуката по ова прашање ќе зависи од повеќе околности на случајот, а особено за каков вид на незаконитост се работи. Имено, исто како во случајот *Khan v. UK*, судот посочува дека судската постапка нема да се смета за неправична со самото прифаќање незаконски стекнат доказ *per se*, туку бара да се утврдат и други

одредени околности што се однесуваат на тоа дали доказот е валиден, дали тој бил даден доброволно, дали обвинетиот имал можност да го оспори неговото приложување во постапката и, пред сè, од каква природа е повредата на законитоста при добивањето на спорниот доказ.

Судот утврдил дека има очигледен проблем на користење на информаторот како сведок, при што проблемот со информаторот го разгледувал од аспект на правото на молчење и привилегијата против самообвинување. Овие права, иако не се изречно споменати во ЕКЧП, судот ги изведува од концептот на фер судење како битни имплицитни гаранции. Според ЕСЧП, целта на овие принципи е да се заштити слободата на осомничените самите да одберат дали ќе зборуваат или ќе молчат при испитувањето на полицијата или другите органи со посебни овластувања. Во случајот, ваквата слобода во суштина била негирана со самото тоа што и покрај упорното одбивање на осомничениот да одговори на какво било прашање, властите искористиле средства на подметнување со цел да изнудат соодветно признание. Изјавите што обвинетиот ги дал не биле спонтани, туку очигледно на своевиден начин изнудени од упорното прашување од страна на сведокот (информатор) што, според ЕСЧП, било многу слично на испрашување од страна на полицијата, но овој пат без какви било гаранции што ги има секое формално полициско испрашување. Во таа смисла, обвинетиот, секако, не ги добил нужните гаранции од типот на присуство на бранител, поуки за правата и слично. Оттука, Судот заклучил дека доказите добиени на овој начин во суштина не биле доброволно дадени и дека со тоа е повредено правото на обвинетиот на молчење и на привилегијата против самообвинување.

Во *Doerga v. The Netherlands*, во врска со квалитетот на законот, ЕСЧП констатира дека прислушувањето било спроведено врз основа на правила кои не се доволно јасни и прецизни во однос на околностите под кои телефонските разговори на затворениците можеле да бидат следени, снимани и зачувани од страна на надлежните власти во казнено-поправните установи подвлекувајќи дека законот мора да ја посочи надлежноста на органот кој ги изрекува инвазивните мерки да го прецизира нивното времетраење и начинот на спроведување со цел да обезбеди заштита на засегнатите лица од арбитрерни дејства. Квалитетниот закон подразбира и обезбедување адекватни услови за чување на материјалите од следените комуникации, како и утврдување на ситуациите кога снимените комуникации можат или мора да се избришат или уништат, како и начинот и постапката за нивно бришење или уништување. Во истиот предмет, ЕСЧП не се согласил со толкувањето на Врховниот суд на Холандија дека утврдената обврска за бришење на разговорите на затвореници кои ги снимиле властите во казнено-поправните установи, значи дека разговорите, всушност, треба „веднаш да се избришат откако шефот на службата за обезбедување на установата ќе ги преслуша“. Според ЕСЧП, тие разговори треба да се избришат „веднаш штом престане да постои опасноста која произлегува од снимените разговори“. Исто така, во однос на адекватното чување на снимениот материјал, во предметот *Craxi v. Italy*, ЕСЧП констатирал дека откако материјалите од снимените разговори биле депонирани во регистарот, односно архивата, властите не ги презеле соодветните мерки за нивно

сигурно чување, бидејќи делови од снимените разговори (од кои некои биле исклучиво од приватен карактер) биле објавени во медиумите.

Мислењето на ЕСЧП во случајот *Dragojević v. Croatia* се однесува на принципот на супсидијарност. Имено, во наведениот случај, жалителот бил осомничен за вмешаност во трговија со дрога и на барање од страна на обвинителството, истражниот судија ја одобрил употребата на мерки за таен надзор заради тајно следење на телефонот на засегнатиот. Во 2009 година жалителот бил прогласен за виновен за трговија со дрога и перење пари и осуден на казна затвор во траење од девет години. Во 2010 година неговата осуда била потврдена од Врховниот суд, а во 2011 година неговата уставна жалба била отфрлена.

По разгледување на апликацијата, ЕСЧП констатира дека прислушувањето на телефонот на жалителот претставувало навлегување во неговото право на почитување на неговиот приватен живот и преписка. Во согласност со домашното право, употребата на таен надзор била предмет на претходно одобрување. Меѓутоа, во случајот на жалителот, налозите издадени од истражниот судија биле засновани само на изјава која се однесувала на барањето на обвинителството и на тврдењето дека „истрагата не можела да се спроведе на друг начин“, без да содржат информација дали биле достапни помалку интрузивни средства. Таквиот пристап бил потврден од страна на Врховниот суд и на Уставниот суд. Во област која е толку чувствителна, како што е употребата на таен надзор, судот тешко можел да прифати такво толкување на домашното право кое предвидувало претходно детално судско испитување на сразмерноста на употребата на мерки за таен надзор. Заобиколувањето на ова барање од страна на домашните судови со ретроактивно оправдување ѝ ја отворило вратата на произволноста и не можело да осигура соодветна и доволна заштита од потенцијална злоупотреба.

Во случајот на жалителот, кривичните судови ја ограничиле својата оценка на употребата на тајниот надзор во таа мерка во која тоа е релевантно за допуштеноста на доказот што е добиен на тој начин, без да задираат во битието на барањата на Конвенцијата во врска со наводите за произволно навлегување во правата на жалителот од член 8 на ЕКЧП. Владата не понудила никакви информации во врска со правните средства кои би можеле да му бидат на располагање на лицето што се наоѓа во ситуацијата на жалителот. Затоа, меродавното домашно право, онака како што го толкувале и применувале домашните судови, не било доволно јасно во поглед на опсегот и начинот на остварување на дискрецијата што им била доделена на јавните власти и не осигурало соодветни заштитни мерки од можна злоупотреба. Според тоа, постапката на издавање налози и надгледување на спроведувањето на мерките за следење на телефонот на жалителот, не била во согласност со барањата за законитост ниту, пак, на соодветен начин го ограничила мешањето во правото на жалителот на почитување на неговиот приватен живот и преписка на она што било „неопходно во едно демократско општество“. ЕСЧП констатал (едногласно) дека постои прекршување на членот 8 од ЕКЧП кое се однесува на непочитување на принципот на супсидијарност при определување на интрузивните мерки, меѓутоа не утврдил повреда на членот 6 став (1) од ЕКЧП, во однос на наводното отсуство на непристрасност на судскиот совет и употребата на доказот добиен со таен надзор.

Во предметниот процес *Жељко Сабо*, градоначалник на Вуковар, Врховниот суд на Хрватска прифатил доказ обезбеден со тајно снимање, но без налог од суд. Во овој случај, е оценето дека снимката, иако е незаконска, таа, сепак, е употребена како законски доказ во кривичната постапка, заради тежината

на вредноста на јавниот интерес, наспроти повредата на личните права на обвинетиот загарантирани со Уставот. Врховниот суд на Хрватска, како законска основа на која ја темели својата одлука, ја имал одредбата од член 10 став 3 од ЗКП на Хрватска која го регулира односот на јавниот интерес и правото на приватност на поединецот.

Инаку, во овој случај станува збор за судската постапка против градоначалникот кој бил тајно снимен како ѝ нуди поткуп на Марија Будимир, советничка во градскиот совет и член на политичката партија ХДЗ, да премине во групата независни советници и да му даде поддршка со што ќе се направи ново мнозинство во градскиот Совет. Сабо беше осуден на 16-месечна затворска казна, а таа пресуда на Врховниот суд ја потврди и Уставниот суд по жалбата на осудениот.

Во случајот *Roman Zakarov v. Russia*, каде апликантот тужи три мобилни оператори укажувајќи дека според домашното право мобилните оператори инсталирале опрема која ѝ овозможила на службата за државна безбедност да ги слуша сите комуникации без судски налог, ЕСЧП најде дека домашните правни правила не дале адекватни гаранции против арбитраност. ЕСЧП укажа дека без разлика што имплементацијата на мерките за тајно следење на комуникациите во практика не се отворени за разгледување од страна на засегнатите поединци или од страна на јавноста во целост, ќе биде противзаконито ако се даде дискреција на извршната власт или на судија да го прават тоа. Затоа, законот мора да го определи обемот на која било дискреција што ја имаат компетентните власти и начинот на кој тие ја извршуваат, со доволна јасност, а со цел да се даде на поединецот адекватна заштита против арбитрано навлегување во приватниот живот на поединецот.

Во случајот *Ramanauskas v. Lithuania* се работи за поттикнување за извршување кривично дело при примена на посебни истражи мерки. Имено, апликантот тврдел дека преку посредство на В. С., инаку приватен познаник на апликантот, му пристапило лицето А. З. кое нему не му било познато. Во овој случај, судот сметал дека постапките на лицата имале ефект на поттикнување на апликантот да го изврши кривичното дело за кое и бил осуден и дека нема индикации дека кривичното дело би било извршено без интервенцијата од нивна страна.

За разлика од овој случај, во *Shannon v. United Kingdom* се работи за прифаќање докази на судењето кои, всушност, биле добиени со „местење“, односно поставување стапица од страна на новинар. Во овој случај, ЕСЧП забележал дека улогата на државата била ограничена во однос на обвинението против апликантот кое се засновало на информациите што биле доставени од страна на трето лице. Апликантот бил „наместен“ од страна на новинар, приватно лице кој не бил агент на државата и не постапувал во име на полицијата, ниту постапувал по дадени инструкции или упатства од полицијата, ниту, пак, на кој било друг начин бил под нејзина контрола. Полицијата немала никакви претходни информации за операцијата на М., меѓутоа откако се случил настанот, на полицијата ѝ биле доставени аудиозаписи и видеоснимки. ЕСЧП посочува дека во првичниот случај, околностите под кои биле прибавени доказите биле разгледани, односно испитани од страна на судија во првостепената постапка со посебен осврт врз контекстот на примената во поглед на нивно неприфаќање, односно исклучување, врз основа на тоа што тие биле собрани со поставување стапица. Во овој случај, ЕСЧП заклучува дека прифаќањето на оспорените докази не резултирало со повреда на членот 6 од ЕКЧП.

ДЕЛ 2

ПОСЕБНИ ИСТРАЖНИ МЕРКИ ВО КАЗНЕНАТА ПОСТАПКА

1. Вовед

Правната основа за примена на посебните истражни мерки е поставена со Амандман XIX на Уставот на Република Македонија усвоен во 2003 година со кој, всушност, беше заменет дотогашниот член 17 од Уставот.

Се гарантира слободата и неповредливоста на писмата и на сите други облици на комуникација. Само врз основа на одлука на суд, под услови и во постапка утврдена со закон, може да се отстапи од правото на неповредливост на писмата и на сите други облици на комуникација, ако тоа е неопходно заради спречување или откривање кривични дела, заради водење на кривичната постапка или кога тоа го бараат интересите на безбедноста и одбраната на Републиката.

Слично на членот 8 од ЕКЧП, во првиот став од Амандманот е определен опсегот на приватност што се заштитува (слободата и неповредливоста), како и сферите на заштита (писмата и сите други облици на комуникација) на приватноста на поединецот. За разлика од член 8 од ЕКЧП, сферата на заштита на приватноста е потесна и се однесува само на писмата и на другите облици на комуникација, а не и на приватниот и на семејниот живот на поединецот. Оваа правна празнина во уставната правна рамка се надополнува со директна примена на одредбата од ЕКЧП (член 8), со чија ратификација, таа претставува директен извор на правото во домашното законодавство.

Во вториот став се наведени четирите основни принципи кои ја детерминираат примената на инвазивните мерки и легитимните основи за нивна примена. Така, принципот на судското одобрување на мерките („само врз основа на одлука на суд“) и принципот на законитост („под услови и во постапка утврдени со закон“) се експлицитно наведени додека принципот на супсидијарност и пропорционалност, исто, како и во членот 8 од ЕКЧП, се содржани во поимното значење на употребениот термин неопходно („ако тоа е неопходно“).

Во поглед на целите, Уставот определил два сегменти на интереси како легитимни основи за примена на инвазивните мерки:

- **првиот сегмент ја опфаќа примената на инвазивните мерки за кривични цели („заради водење на кривичната постапка“); и**
- **вториот сегмент се однесува на примена на инвазивните мерки за заштита на националните интереси („кога тоа го бараат интересите на безбедноста и одбраната на Републиката“).**

Врз таа основа, во 2004 година беше усвоен Закон за изменување и дополнување на Законот за кривичната постапка со кој беа промовирани осум посебни истражни мерки. Во ноември 2010 година беше донесен нов Закон за кривичната постапка со кој се утврдени дванаесет посебни истражни мерки. Постапката за следење и снимање на телефонските и на другите електронски комуникации, како една од посебните истражни мерки, беше уредена со Законот за следење на комуникациите (ЗСК) од 2006 година кој во два наврати, во 2008 и во 2012 година, беше значително изменет и дополнет. Новиот, сега актуелен Закон за следење на комуникациите е усвоен во 2018 година, додека одредени организациски и технички аспекти на следењето на комуникациите се уредени со Законот за

Оперативно-техничка агенција (ЗОТА) и Законот за електронските комуникации (ЗЕК). Нормативната рамка е заокружена со законите во кои се утврдени надлежностите на органите кои се овластени за следење на комуникациите, како Закон за внатрешни работи, Закон за полиција, Закон за одбрана, Закон за јавното обвинителство и Закон за царинска управа.

1. 1. Видови посебни истражни мерки во домашното законодавство

Видовите посебни истражни мерки се предвидени во чл. 252 од ЗКП и тоа:

1. Следење и снимање на телефонските и другите електронски комуникации во постапка утврдена со посебен закон (ЗСК)

Мерката се однесува на телефонските комуникации, како и на сите други видови електронски комуникации помеѓу луѓето кои претставуваат неразделен дел на поимот приватен живот, одреден според правното сфаќање на ЕСЧП. Со оваа мерка не се опфатени: непосредните комуникации (усмени комуникации или т.н. амбиентално прислушување) и писмата и поштенските пратки како посреден облик на комуникација.

Оваа мерка може да ја определи надлежен судија со посебна писмена наредба, а по претходно образложен предлог на надлежен јавен обвинител, во кој треба да бидат наведени причините за неопходноста од нејзината примена. За примената на оваа мерка (како и за сите останати) законодавецот бара кумулативно да бидат исполнети двата општи услови: веројатност дека со нејзината примена ќе се обезбедат податоци и докази за успешно водење на кривичната постапка и доказите и податоците да не може да се прибават на друг начин.

2. Следење и снимање во дом, затворен или заграден простор што му припаѓа на тој дом или деловен простор означен како приватен или во возило и влез во тие простории заради создавање услови за следење на комуникациите

Со оваа мерка се опфатени само непосредните комуникации (озвучување на просторијата каде се одвива комуникацијата, односно т.н. амбиентално прислушување) што се одвиваат во домот на поединецот, односно просторот означен како приватен. *Послџои изречно оѓраничување (чл. 268 од ЗКП) дека оваа мерка може да се насочи само кон простории и возило кои припаѓаат на лице осомничено за определено кривично дело.* Само по исклучок, предмет на мерката може да биде само домот на други лица, но за да се дозволи мерката во таков случај, мора да постои основано сомневање дека осомничениот престојува во тој дом. Во спротивност, судијата нема основ за да дозволи оваа мерка да се примени во дом на лице коешто не е осомничено за вмешаност во инкриминирани активности.

Под снимање, во смисла на значењето на изразите од чл. 21 од ЗКП, се подразбира визуелно-тонско или само визуелно или само тонско снимање, а во зависност од оцената на потребата и можностите во секој конкретен случај. Имајќи предвид дека во домот на осомничениот престојуваат и други членови на неговото семејство, снимањето задолжително мора да се прекине доколку се пресретнат искази или дејствија кои спаѓаат во сферата на интимниот приватен и семеен живот и немаат никаква поврзаност со целта поради која е определена мерката.

3. Тајно следење и снимање лица и предмети со технички средства надвор од домот или деловен простор означен како приватен

Целта на оваа мерка не е само регистрирање на надворешните случувања на објектот на опсервација (како што најчесто се подразбира во нашата судско-обвинителска практика) и добивање сознанија за движењето на осомничениот, контактите со определени лица, присуство на определени места, поврзаност со определени предмети и сл., туку и содржината на комуникацијата на засегнатиот. Притоа таа се однесува на непосредните вербални комуникации остварени на јавно место, а не на телефонските и други електронски комуникации кои се опфатени со мерката од точка 1. Мерката може да биде проследена и со физичко следење на засегнатиот но, речиси, без исклучок, истовремено се користат технички средства за снимање и регистрирање на сите сомнителни дејствија, активности, контакти и случувања кои може да бидат од полза за утврдување и докажување на правно релевантните факти - соизвршители, помагачи, прикривачи, предмети со кои е сторено кривичното дело и сл. Со помош на оваа мерка осомничениот може да биде затечен при извршување на кривичното дело (*in flagranti*). Снимањето може да биде визуелно или визуелно-тонско.

4. Таен увид и пребарување во компјутерски систем

Мерката претставува електронско следење, но со помош на современите информатички „алатки“, таа многу лесно може да прерасне во комплетен надзор над содржината на комуникациите. Таа е пандан на претрес на дом, само што се изведува без знаење на засегнатиот и се однесува на помал „простор“, меѓутоа зафаќањето на приватниот живот на поединецот е големо. Современите информатички средства и програми претставуваат извонредни алатки за таен упад во „компјутерскиот живот“ на поединецот.

Мерката се спроведува со помош на посебни информатички средства и постапки што се преземаат од посебни екипирани оддели во овластени органи за нивна примена, чија цел е тајно пребарување во податоците содржани во компјутерскиот систем на засегнатиот. Оваа мерка е позната и како онлајн пребарување, со оглед на фактот што сознанијата се добиваат и доказите се прибираат од далечина, преку интернет, а со помош на користење посебни форензички компјутерски програми кои се инсталираат на компјутерот што е предмет на обработка и, на тој начин, се овозможуваат увидот и пребарувањето без да биде забележано од корисникот на компјутерот. Мерката може да се користи еднократно или подолготрајно, во зависност од целите поради кои е определена. Со оглед на степенот на навлегување во приватноста на лицето чиј компјутер е предмет на мерката, само на образложен предлог од јавниот обвинител, оваа посебна истражна мерка може да ја одобри судијата на претходна постапка со писмена наредба.

5. Автоматско пребарување и споредување на личните податоци

Мерката претставува т.н. растер потрага. Во својата содржина таа е компјутерско споредување на персоналните податоци на граѓаните коишто се наоѓаат во базите на персонални податоци во приватните и државните институции кои по разни основи евидентираат персонални податоци на граѓаните. Мерката не се однесува на веќе евидентирани персонални податоци со кои располагаат безбедносните служби.

6. Увид во остварени телефонски и други електронски комуникации

Оваа мерка претставува „следење“ на содржината на претходно остварени комуникации и пандан (како и мерката таен увид и пребарување во компјутерски систем) на истражната мерка претрес на дом, само што таа се изведува без знаење на засегнатиот, се однесува на помал „простор“ и се врши *post festum*, а не во реално време (*on line*). Оваа мерка ги користи придобивките од електронско-комуникаци-

скиот сообраќај, односно можноста да се зачуваат (според ЗЕК, 12 месеци) во вид на електронски траги (логови) сите активности (метаподатоци) на учесниците во електронскиот комуникациски сообраќај.

Според начинот на спроведување (по пат на интернет и со помош на посебни форензички компјутерски програми –remoteforensicsoftware) е многу блиска и со мерката таен увид и пребарување во компјутерски систем, но во многу помал обем на зафаќање на личните податоци на засегнатиот и мерката не се спроведува во реално време. На овој начин може да се врши увид во сите телефонски разговори водени преку интернет, како и на сите облици на електронски комуникации (e-mail; Facebook; chat и сл.).

Оваа мерка на предлог од правосудната полиција ја определува јавниот обвинител со писмена наредба. Доколку јавниот обвинител има потреба да добие податоци само за остварени контакти (пен регистри) во комуникацискиот сообраќај (без да навлезе во содржината на остварената комуникација), наместо да издава наредба за спроведување на оваа посебна истражна мерка, може да достави барање до операторите на јавни комуникации кои се должни да постапат по барањето (чл. 287 ст. 8 од ЗКП).

7. Симулиран откуп на предмети

Мерката претставува појавен облик на примена на прикриен истражител. Во кривично-правна смисла таа претставува фиктивно учество во стадиумот на криминалната реализација (само во купување, а не и во продавање) на прикриениот истражител, во својство на соизвршител на кривичното дело. Нејзината цел е преку симулираното откупување предмети, откривање и докажување на кривичните дела, особено од областа на недозволената трговија. Оваа мерка овозможува да се добијат сознанија и докази за лицата вклучени во недозволеното производство, промет и трговија со предметите, за нивни помагачи и прикривачи, за начинот на вршење на кривичните дела и др. Мерката ја определува јавниот обвинител со писмена наредба.

8. Симулирано давање и примање поткуп

Ова мерка, исто, како и претходната, претставува појавен облик на примена на прикриен истражител. Во кривично-правна смисла таа претставува фиктивно учество во стадиумот на криминалната реализација на прикриениот истражител, во својство на соизвршител на кривичното дело. Нејзината кривично-правна цел е да помогне во откривањето и докажувањето на коруптивните кривични дела. Посебно сензитивен кривично-правен елемент кај оваа мерка е „констатирањето“ на оформената криминална намера на засегнатиот пред активирање на мерката. Мерката ја определува јавниот обвинител со писмена наредба.

9. Контролирана испорака и превоз на лица и предмети

Мерката претставува тајна опсервација, но во одредени случаи и конгломерат од мерката тајна опсервација и мерката прикриен истражител (доколку во транспортот учествува „уфрлен човек“). Во кривично-правна смисла таа претставува фиктивно учество во стадиумот на криминалната реализација на прикриениот истражител, во својство на соизвршител или помагач на кривичното дело. Мерката ја определува јавниот обвинител со писмена наредба.

10. Користење лица со прикриен идентитет за следење и собирање информации или податоци

Мерката претставува еден од појавните облици на мерката користење (или примена) на прикриен истражител. Оваа мерка ги опфаќа сите облици на фиктивно учество на прикриениот истражител во

кој било стадиум на кривичното дело, но со ограничено учество само во помагањето на криминалните активности, а заради собирање информации и податоци. Мерката ја определува јавниот обвинител со писмена наредба.

Прикриениот истражител не смее да учествува во процесот на создавањето на криминалната намера на сторителот на кривично дело, туку најмногу само да ја насочи веќе оформената криминална намера на сторителот, бидејќи, во спротивно, таквите дејствија на прикриениот истражител претставуваат дејствување од позициите на забранетиот агент- провокатор. Овие лица имаат посебен режим на учество во кривичната постапка во смисла на тоа што се испитуваат како заштитени сведоци. Идентитетот на лицата со прикриен идентитет останува во тајност (чл. 270 од ЗКП), односно нивниот идентитет претставува службена тајна (ст. 4 од чл. 259 од ЗКП). Мерката ја одобрува јавниот обвинител со писмена наредба.

11. Отворање симулирана банкарска сметка

Мерката, исто, како и претходната, претставува еден од појавните облици на примена на мерката користење прикриен истражител. Од кривично-правен аспект оваа мерка може да ги опфати облиците на фиктивно учество на прикриениот истражител во сите стадиуми на кривичното дело (подготвителниот стадиум, криминална реализација и пост-криминалниот стадиум). Целта на мерката е да помага во откривање и докажување кривични дела поврзани со коруптивни активности и дејствија поврзани со противзаконити парични трансакции со цел пуштање во промет на пари, подвижни предмети или недвижности кои се стекнати со извршување кривично дело, односно потекнуваат од инкриминирани дејствија. Мерката ја определува јавниот обвинител со писмена наредба.

12. Симулирано регистрирање правни лица или користење на постојни правни лица за собирање податоци и докази

Мерката претставува еден од појавните облици на примена на мерката користење на прикриен истражител. Од кривично-правен аспект оваа мерка може да ги опфати сите облици на фиктивно учество на прикриениот истражител во сите стадиуми на кривичното дело, но со ограничено (пасивно и посматрачко) учество во криминалните активности (дозволено е само помагање) заради собирање докази и податоци. По содржината, таа е мерка со која се нудат симулирани деловни услуги или дејствија што ги преземаат прикриените истражители или други лица од доверба. Мерката се определува со писмена наредба на јавниот обвинител.

2. Кривични дела за кои може да се определат посебни истражни мерки

Со оглед на тоа дека на посебните истражни мерки гледаме како на мерки што се оправдани само за справување со најтешките облици на кривични дела, еден вид „нужно зло“, разбирлив е рестриктивниот пристап на законодавецот кој прецизно уредува за кои кривични дела може да се користат и под кои услови. Согласно со чл. 253 од ЗКП, тие се определуваат кога постојат основи на сомневање:

1) за кривични дела за кои е пропишана казна затвор најмалку четири години, а се подготвуваат, во тек е извршување или се извршени од страна на организирана група, банда или друго злосторничко здружение; или

2) за кривичните дела: убиство од чл. 123, грабнување од чл. 141, посредување во проституција од чл. 191 ст. 1, 3 и 4, прикажување порнографски материјали на малолетник од чл. 193, производство и дистрибуција на детска порнографија од чл. 193-а, намување на обљуба или друго полово дејствие на малолетник кој не наполнил 14 години од чл. 193-б, неовластено производство и пуштање во промет на наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори од чл. 215 ст. 1 и 3, оштетување и неовластено навлегување во компјутерски систем од чл. 251 ст. 4 и 6, изнуда од чл. 258, уцена од чл. 259 ст. 2, присвојување добра под привремена заштита или културно наследство или природна реткост од чл. 265, изнесување, односно извезување во странство на добра под привремена заштита или културно наследство или природна реткост од чл. 266 ст. 1, оттуѓување културно наследство од особено значење во државната сопственост од чл. 266-а, перење пари и други приноси од казниво дело од чл. 273 ст. 1, 2 и 3 и од ст. 5, 6, 8 и 12, криумчарење од чл. 278 ст. 3 и 5, царинска измама од 278-а, злоупотреба на службена положба и овластување од чл. 353, проневера во службата од чл. 354, измама во службата од чл. 355, послужување во службата од чл. 356, примање на поткуп од чл. 357 ст. 1, 4, 5 и 6, давање на поткуп од чл. 358 ст. 1 и 4, противзаконито посредување од чл. 359 ст. 6, незаконито влијание врз сведоци од чл. 368-а ст. 3, злосторничко здружување од чл. 394 ст. 3, терористичка организација од чл. 394-а ст. 1, 2 и 3, тероризам од чл. 394-а и финансирање тероризам од чл. 394-в, сите од Кривичниот законик; или

3) за кривични дела против државата (Глава XXVIII) и кривични дела против човечноста и меѓународното право (Глава XXXIV) од Кривичниот законик.

Посебните истражни мерки можат да бидат определени спрема лице кое сторило кривично дело од таксативно наброените погоре, спрема лице кое презема дејствие на извршување на некое од кривичните дела наведени погоре, како и спрема лице кое подготвува извршување на некое од овие кривични дела, кога и подготвителните дејствија согласно со одредбите на КЗ се определени како казниви.

Овие мерки можат да бидат применети и спрема лице кое прима или проследува пратки од осомничен или осомничениот користи негово комуникациско средство.

2. 1. Случаи од домашната судска практика

Врховен Суд на РС Македонија

Случај Кежаровски

Квп. КОК2. Квп. бр. 14/2017 Врховен суд на РСМ

Иако од страна на одбраната било побарано наредбите за определување на ПИМ да бидат изведени како доказ и да им се овозможи да се изврши увид во нив, сепак, од страна на судот тоа не било дозволено. Првостепениот суд ваквото решение го образложува со фактот дека посочените наредби имаат својство на државна тајна, а сите присутни немаат безбедносен сертификат за пристап до таков вид класифицирани информации. Од друга страна, тие не биле предложени како доказ, а можат да бидат само оценка на судот, но не и на странките, бидејќи сите немаат соодветни безбедносни сертификати.

По мислење на Врховен суд на РСМ, а согласно со практиката на ЕСЧП, принципот на правично судење подразбира на секоја од странките да ѝ биде дадена разумна можност да го претстави својот случај и пред судовите да ги ужива сите гаранции кои се содржани во член 6 на Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи. Тоа подразбира на обвинетите да им се овозможи утврдување на материјалната вистина, како и да им се обезбеди начелото на еднаквост на оружјата, како што е предвидено во ЗКП и ЕКЧП.

Согласно со судската практика на Европскиот суд за човекови права, условите кои треба да ги ужива секое обвинето лице вклучува можност, со цел за подготовка на одбраната, да биде запознато со резултатите од истрагата спроведена во текот на постапката (*Natunen v. Finland*, A. br. 21022/04, *Ľpecyga og 31 marĽ 2009*, s 42, *C. G. P. v. The Netherlands*, A. br. 29835/96, *одлука од 15 јануари 2007 и групѝ*).

Неизведувањето на материјалните докази кои содржат детали кои би можеле да доведат до тоа обвинетиот да биде ослободен од одговорност или неговата казна да биде помала, претставува оневозможување на условите и поволностите неопходни за подготовка на одбраната што, всушност, доведува до прекршување на правото гарантирано во член 6 став 3 б од ЕКЧП.

Во конкретниот случај имајќи ја притоа предвид и судската практика на ЕСЧП, овој Суд наоѓа дека со тоа што на одбраната не ѝ било дозволено увид во наредбите издадени за ПИМ, како и нивното неизведување, со оглед дека одбраната барала да бидат изведени како доказ во постапката, е спротивно на начелото на утврдување на материјалната вистина, како и начелото на еднаквост на оружјата. Во случајот постоела можност тие да бидат обезбедени како докази на начин што согласно со Законот за класифицирани информации, доказите кои се класифицирани, може по барање да бидат декласифицирани и изведени во текот на постапката, како што впрочем и било направено со слушањето на преносните медиуми и читањето на писмените записи на комуникација, со цел обезбедување на еднаквост на странките, без притоа да се повреди правото на одбрана.

Одлука на Врховен Суд на РС Македонија

Случај Градоначалник

1. Квп бр. 97/201. Член 357 став 1 во врска со член 22 од КЗ. Судот наоѓа дека не можат да се применат ПИМ за ова кривично дело и наложува да се издвојат списите и тие да не се користат како доказ.

2. Квп КОК 1 Квп бр. 3/2013. Првостепениот суд сторил повреда на одредбите на кривичната постапка од член 355 став 1 т. 8 од ЗКП, кога како доказ ги извел претходно донесените пресуди за кои Врховниот суд веќе одлучил дека се незаконити, поради тоа што биле засновани врз докази добиени со ПИМ спротивно на Законот.

Апелационен Суд Скопје, РСМ КЖ. бр. 1619/08

Случај Богородица

Апелациониот суд Скопје на ден 03. 02. 2009 година постапувајќи по кривичниот предмет КЖ. бр. 1619/08 за кривично дело примање поткуп од член 357 став 1 в. в член 22 со член 45 од КЗ и за кривично дело помагање на сторител по извршено кривично дело од член 365 став 2 в. в став 1 в. в член 45 од КЗ, донесе Решение КЖ. бр. 1619/08 да се издвојат доказите прибавени со посебни истражни

мерки согласно со член 142-б ст. 1 од ЗКП од списите на предметот III КОК бр. 5/07 и по правосилноста на ова решение, доказите да се затворат во посебна обвивка и да се чуваат одвоено.

Имено, Судот ја темели ваквата одлука врз основа на сторена повреда на законитоста на постапката со прибирање на доказите со примена на посебни истражни мерки.

Во конкретниот случај, како со наредба на Судот Кри. бр. 25/07 од 15. 01. 2007 година, така и со наредба на Јавниот обвинител на РСМ, Одделение за гонење сторители на кривични дела од областа на организираниот криминал и корупција, видно од посебните истражни мерки се определени за кривично дело примање поткуп од чл. 357 ст. 1 од КЗ за кое кривично дело е назначена казна затвор од една до десет години.

Со оглед на тоа дека не се исполнети законските претпоставки и услови за примена на наведените посебни истражни мерки од чл. 142-б ст. 1 од ЗКП (биле определени и преземени во врска со кривично дело за кое не е пропишана затворска казна од најмалку 4 години или делото не е сторено од организирана група, банда или друго злосторничко здружение), не може да се нареди нивно преземање. Така, овие докази се обезбедени на незаконит начин што е спротивно на цитираната законска одредба и тие не можат да се употребат како доказ врз основа на кој ќе се заснова пресудата.

2. 2. Кога се започнува со примена на посебни истражни мерки и кога се одлучува за нивната примена

Една од најинтрузивните посебни истражни мерки која согласно со годишните извештаи на Јавното обвинителство се применува најчесто, претставува следењето и снимањето на телефонските и другите електронски комуникации. Тоа е, всушност, тајно дознавање на содржината на техничкиот процес на испраќање, пренос и примање на каков било говор, податоци, звуци, сигнали, пишуван текст, статички и подвижни слики кои служат за размена на информации меѓу луѓето, меѓу луѓето и предметите, меѓу предметите или за управување на каков било предмет со помош на телекомуникациски систем, како и интернет-протокол, говор преку интернет-протокол, интернет-страница и електронска пошта, преку пристап до техничката опрема кај операторите преку ОТА или со примена на посебни технички уреди и опрема без посредство на ОТА и операторите и истовремено создавање технички запис за содржината на комуникацијата со можност да се репродуцира.

Пред да се посегне кон примена на ваква истражна мерка, но и која било друга посебна мерка со која интензивно се навлегува во приватноста, органите за откривање кривични дела претходно треба да имаат квалитетни оперативни сознанија во поглед на лицата кои треба да бидат опфатени во процес на понатамошна обработка. Посебно, тоа се однесува на:

- **начинот на нивното дејствување,**
- **начинот, видот и квантитетот на комуникација,**
- **бројноста на инволвираните лица,**
- **динамиката на преземање на активности,**
- **видот на активностите кои се преземаат од нивна страна,**
- **структурата и структуралната поврзаност на лицата,**
- **групата.**

Во овој контекст се мисли, пред сè, на можноста да се добијат првични податоци кои ќе имаат употребна вредност во процесот на одлучување дали ќе се започне со примена на ваква истражна мерка. Сето ова јасно упатува на заклучокот дека станува збор за предистражна постапка во која се собираат многу информации и податоци и се прави нивна анализа и селекција со цел да се создаде еден квантум на податоци кои понатаму ќе го диктираат начинот на постапување.

Ова не е случајно, туку напротив, е неопходно, бидејќи мора да постои логичка поврзаност помеѓу она што се пренесува како информација во комуникација со конкретни дејствија преземени од инволвираните лица како природен тек на она што се зборува и договара. Само на таков начин може да се добие целосна слика за преземање дејствија кои непосредно произлегуваат од претходната комуникација, а кои содржат елементи на противправност. Токму затоа, за да може да се зборува за неопходност и успешност на примена на овој начин на прибирање податоци и докази кои не можат на друг начин да се соберат, мора претходно да се обезбеди извесност и ефикасност во документирањето.

Јавниот обвинител кој ја води оваа предистражна постапка мора да обезбеди соодветен логистички пристап и терен. Тоа значи дека правосудната полиција треба да ги обезбеди неопходните човечки и материјални ресурси за реализација на оваа истражна мерка. Тоа мора да биде постигнато во договор со јавниот обвинител кој треба да инсистира на компактен и искусен тим кој ќе биде цело време во меѓусебна координација со јавниот обвинител. Тоа во одредени случаи ја диктира и наметнува бројноста на инволвираните лица, опсегот на терен за нивно дејствување, како и динамиката на дејствијата кои ги преземаат, при што особено треба да се внимава на нивните конекции во и надвор од државата. Само во услови кога постои добра екипираност од страна на правосудната полиција во делот на примена на овие мерки, може да се зборува за успешност при нивното спроведување.

Предлогот за примена на ПИМ кој се иницира од страна на овластено лице од правосудната полиција треба да содржи:

- точни податоци кон кои лица или предмети се предлага примена на посебна истражна мерка,
- назначување дали се работи за утврден идентитет на лицето,
- видот на посебната истражна мерка која се предлага со предлог за времетраење на нејзино применување и
- да содржи доволно образложени причини со наведување на сите оперативни сознанија со кои располага правосудната полиција за конкретните лица опфатени во предлогот, заедно со аргументирано образложение дали правосудната полиција претходно преземала мерки и активности на друг начин да обезбеди податоци и докази релевантни за иницирање постапка, резултатите од нејзините активности, односно опасностите и пречките со кои се соочила при нивно обезбедување, со цел јавниот обвинител, навистина, да биде убеден дека постои неопходност од примена на овие посебни истражни мерки во оваа фаза на постапката.

Предлагањето на овој начин за прибирање податоци и докази најчесто е од страна на правосудната полиција, меѓутоа законот дава можност на јавниот обвинител кој раководи со предистражната постапка, по сопствена оценка да иницира примена на ПИМ.

2.3. Барање од Јавно обвинителство за следење на комуникациите

По добивање на предлогот, јавниот обвинител изготвува **барање** за примена на посебна истражна мерка кое, исто така, мора да биде образложено и во кое точно ќе бидат наведени лицата, телефонските броеви и предметите кон кои треба да бидат применети предложените посебни истражни мерки, а кон кое барање во прилог треба да биде доставен предлогот од овластен орган на правосудната полиција.

Барањето за примена на мерката до надлежниот судија на претходна постапка поднесува надлежниот јавен обвинител по сопствена иницијатива или на предлог на овластено лице од правосудната полиција во писмена форма и содржи:

- законскиот назив на кривичното дело;
- лицето или предметите врз кои ќе се примени посебната истражна мерка;
- техничките средства кои ќе се применат;
- обемот и местото на спроведување на посебната истражна мерка;
- сознанијата и доказите врз основа на кои се засноваат основите на сомневање и образложение за причините поради кои податоците или доказите не можат да се соберат на друг начин;
- органот кој треба да ја спроведе наредбата;
- времетраењето на посебната истражна мерка;
- видот на телекомуникацискиот систем, телефонскиот број или друг податок за идентификација, како и идентификациски број за секој од нив одделно.

Принципот на супсидијарност („на друг начин не може да се соберат потребните докази и податоци“) претставува круцијален заштитен принцип, но во досегашната практика најчесто „се заборава критички да се проверува и проценува“. Ова важи како за предлагачот на мерката, односно овластените органи за спроведување на мерката, така за жал и од барателот на мерката – ЈО, а така и од судот, како последна, конечна и единствена инстанција на одобрување. На таков начин се урнисува принципот на супсидијарност, односно, правилото на *ultima ratio* при примената на инвазивните мерки.

Практиката во работата на правосудната полиција, мерката да се определува рутински и како вообичаена мерка за прибирање сознанија, укажува на непостоење ефикасен механизам на процедурална заштита во постапката на нејзиното предлагање.

Барањето кое јавниот обвинител го упатува до судијата на претходна постапка треба да содржи доволна *аргументација* со која ќе настапи убедително пред судијата на претходната постапка во однос на неопходноста на примена на ваков начин на прибирање материјални докази, односно барањето на јавниот обвинител треба да биде јасно, прецизно и добро образложено.

Кон ова барање задолжително е приклучување и на други списи:

- предлог поднесен од правосудна полиција за потребата од примена на мерката,
- списи во поглед на видот и начинот на прибрани податоци кои се неопходни за спроведување на мерката,
- дополнителни списи од кои може да се утврди инволвираноста на лицата, видот на нивната поврзаност, места во хиерархијата, а ако се работи за злосторничко здружување и фреквенцијата на комуникација и можните локации на движење.

Сите овие податоци се потребни со цел судијата на претходна постапка да добие вистински приказ и адекватно на тоа да може слободно, непречено и мериторно да донесе одлука во поглед на потребата од примена на некоја од мерките. Во отсуство на доволно податоци, судијата на претходна постапка може да биде ставен во ситуација да не може да одлучи дали е, навистина, неопходно спроведување на некоја од мерките, така што во практиката многу често се случува барањето поднесено од јавниот обвинител за примена на мерките да биде прифатено некритички, од едноставна причина што судијата на претходна постапка ја прифаќа *проценката* која јавниот обвинител ја направил кога се одлучил за примена на ваков инванзивен начин на обезбедување докази.

Затоа е потребно изготвување на содржински побогати, пообемни посебни извештаи кои мора да бидат составен дел на барањето кое јавниот обвинител го доставува до надлежниот судија на претходна постапка. Со тоа, судијата на претходна постапка може да ја утврди веројатноста дека со користењето на мерката ќе се добијат податоци и докази за успешно водење на кривичната постапка и дека доказите и информациите не можат да бидат собрани на друг начин.

Потенцирањето на оваа потреба се наметнува и од фактот што сите комуникации кои се следени врз основа на претходна наредба на судија на претходната постапка се изготвуваат во еден примерок кој единствен се доставува до јавното обвинителство. Уште еден примерок останува кај органот кој ги создава, но како доказ во постапката, во употреба е тој единствен примерок кој се доставува до Јавното обвинителство во одредени временски интервали, зависно од времетраењето на мерките. Не е дозволено преснимување, копирање или на друг начин модифицирање на доказите кои се обезбедени со примена на мерки кои се доставуваат на носач на информации – ЦД заедно со изготвени записи во писмена форма собрани во класери.

2. 4. Прием во Обвинителството

Приемот на предлогот за определување на посебни истражни мерки се евидентира во посебни интерни книги зависно од видот на мерката, а кои се водат во Обвинителството, при што во целост се почитува степенот на доверливост. Приемот и заведувањето го врши лице определено со интерна одлука од страна на јавниот обвинител кој раководи со соодветното обвинителство и овие книги, воедно и сите акти кои се изготвуваат при примената на посебните истражни мерки се чуваат во посебен сеф со кој има право да работи исклучиво само ова лице.

Потребата од вакво обезбедување на соодветно ниво на доверливост произлегува токму од специфичниот и сензибилен карактер на посебните истражни мерки, особено мерката која се однесува на следењето на комуникациите, бидејќи со нивната примена значително се нарушуваат основните права и слободи на човекот гарантирани со највисоки правни акти.

Процесот на заштита на податоците започнува од моментот на изготвување на предлогот за издавање посебни истражни мерки од овластените служби, така што по приемот на овој предлог во Јавното обвинителство се формира единствен идентификациски број кој е единствен и важечки носечки број за целото времетраење на посебните истражни мерки кој се евидентира во интерната евиденција на Обвинителството.

Идентификацискиот број претставува технички нужен услов за да може наредбата донесена врз основа на барањето, технички успешно да се спроведе во ОТА, затоа што на тој начин се обезбедува неповторливоста и единственоста на повеќе карактеристики и еднозначност на операторот при нивното техничко препознавање во системот на електронски комуникации.

Се работи за специфичен идентификациски број кој може да содржи најмногу 25 карактеристики, уникатен за секој телефонски број поединечно. Наведените карактеристики се најчесто кратенка и за институцијата која го поднела предлогот или барањето, денот, месецот и годината на поднесувањето на предлогот или барањето, редниот број на комуникацијата во предлогот или барањето, идентификациските ознаки за секој оператор поединечно, итн.

Потребата од нов начин на означување на актите кои ги изготвува Обвинителството, во суштина, не значи дополнително оптоварување или целосна промена на системот, односно начинот на работа, туку само форма преку која се обезбедува висок степен на заштита на податоците. Досегашните законски одредби не го пропишуваа стриктно и прецизно начинот на кој се врши прием, обработка и испраќање на ваквите акти, а во крајна линија отсутнуваа и подзаконски акти преку кои точно ќе се определат не само нивото на доверливост и начинот на работа туку ќе се пропишат потребните безбедносни мерки во поглед на начинот на прием, изработка и испраќање на барањата до судија на претходна постапка имајќи ги предвид воспоставените рутински начини на прием и испраќање на сите други акти во и надвор од Обвинителството.

При доставата не е дозволена употреба на какви било преносни уреди, ниту доставување, односно експедиција на ваквото барање, по пошта или преку неовластени лица. Документи класифицирани со степенот „државна тајна“ (ДТ) и пониско, уредно спакувани, се пренесуваат (внатре во државата) преку официјална доставна служба или преку лица овластени за пристап до информации класифицирани со степен „ДТ“ и пониско кои имаат и посебно овластување за пренос на тие информации (во согласност со Уредбата за административна безбедност на класифицирани информации - „Службен весник на РМ“ бр. 82 од 19. 11. 2004 година).

Барањето мора да биде добро запечатено и печатирано (со 3 или со 5 печати, според воспоставената практика) при што печатите се поставени на различно растојание на надворешната обвивка за затворање на ковертот. Документите класифицирани со степенот „И“ (интерно) и повисоко се пренесуваат спакувани во непроѕирна обвивка, ставена во дупли коверти. Внатрешниот коверт се означува со безбедносна класификација соодветна на класификацијата на документот и доколку е можно, дополнет со целосни податоци за работното место на корисникот и адресата.

За документот што се доставува се изготвува приемница која се става во внатрешниот коверт. Приемницата којашто не треба да биде класифицирана, содржи деловоден број, датум и број на копијата на документот, но не и податоци за содржината на документот. Внатрешниот коверт се става во надворешен коверт на кој стои само називот и адресата на адресатот и испратниот број на писменото. На надворешниот коверт не треба да се гледа безбедносната класификација на документот што се доставува. Приемот на пратките со документи класифицирани со степените „И“ и повисоко се потврдува во доставната книга на куририте и доставувачите со потпис на овластеното лице за прием под испратниот број на писменото.

3. Постапка за издавање посебни истражни мерки од страна на судот

Постапките за издавање посебни истражни мерки, претставуваат преземање на дејствија од страна на судија на претходна постапка, како и од членовите на кривичниот совет во судовите, од моментот на приемот на барањето (писмено или усно) за издавање на ПИМ до денот на архивирање на издадената наредба.

Како што е наведено погоре во текстот, некои од посебните истражни мерки ги одобрува судот, на барање на јавен обвинител. Писмената кои доаѓаат во суд, односно барањата за издавање на посебните истражни мерки, се доставуваат лично на овластено лице - судски службеник кој поседува безбедносен сертификат со соодветен степен на безбедносна класификација.

Овој вид на барања не се распределуваат за постапување преку автоматскиот компјутерско-информатички систем (АКМИС), туку откако писменото ќе добие печат за прием, со назначен датум и час, овластениот службеник го проследува на постапување на судијата кој редоследно треба да прими ваков вид барање доколку барањето или предлогот е нов, односно за прв пат се бара определување на примената на посебна истражна мерка. Имено, овој вид барања *ex officio* добиваат така наречен „природен судија“ на начин што се води писмена евиденција за судиите кои постапуваат по барања за издавање ПИМ, па барањата се распоредуваат редоследно.

Доколку барањето се однесува за продолжување на примената на инвазивната мерка, дури и кога е спрема ново лице за кое потребата произлегла од резултатите од следењето по претходно веќе издадена наредба спрема други лица, барањето за продолжување на примената на инвазивната мерка се доставува на постапување до друг судија.

Наредбите кои се издаваат по поднесено барање на јавниот обвинител, а се однесуваат на посебната истражна мерка - *Следење и снимање на телефонски и други електронски комуникации во пошта и уште* со посебен закон од чл. 252 ст. 1 т. 1 од ЗКП, се заведуваат во Уписник со ознака УОСК (Уписник за овластено следење комуникации).

Овој Уписник се води рачно и за него не постои електронски запис, односно не се формираат електронски досиеја за овој вид мерки, а ова е од причина што според судскиот деловник не е предвидено формирање предмети со ознака УОСК.

Во **Уписникот** се заведува:

1. Редниот број на издадената наредба;
2. Датум на прием на барање;
3. Подносител на барање;
4. Лица за кои се бара примена на ПИМ;
5. Кривично дело;
6. Времетраење на мерката и
7. Датум на издавање.

За разлика од оваа истражна мерка, за сите останати посебни истражни мерки се оформуваат предмети по електронско заведување на барањата во АКМИС- системот.

Писменото барање по добивање уписнички број се доставува на судијата кој треба да постапува по него со доставна листа на која се заведува бројот на предметот што е формиран, степенот на класификација, ознаката од Јавното обвинителство, датум и час кога е примено. Во делот каде се води евиденција за тоа кој е запознат со содржината на овој предмет се наведуваат сите лица кои имаат пристап до него, а кои задолжително мора да поседуваат безбедносен сертификат и сите тие ставаат своерачен потпис и датум.

По изготвување на наредбата, таа се става во плик и судијата кој постапувал по неа ја враќа кај овластениот службеник кој ја примил, се става потпис и датум и се доставува лично на овластено лице определено од ЈО кој потврдува прием со своерачен потпис.

Изготвувањето на писмената со степен на класификација се врши во посебна просторија во судот која поседува специјално заштитен персонален компјутер надвор од мрежно покривање. Просторијата е надворешно покриена со видеонадзор со цел визуелно и временски да се евидентира секој влез и излез од просторијата предвидена за изготвување на ПИМ.

Наредбата се изготвува во три примероци и на секоја страна од наредбата во централниот горен дел задолжително треба да стои степенот на **класификација** која ја определил предлагачот-барателот „доверливо“; „строго доверливо“ или „државна тајна“. Еден примерок од Наредбата останува за судот, каде заедно со барањето, обвинката со која е доставено од ЈО, други прилози и доставната листа за движење на предметот, се ставаат во плик. На самиот плик се ставаат три печати и задолжително на предната страна од пликот се забележува степенот на класификација на информацијата содржана во него. На предната страна на пликот се заведува бројот на наредба и датумот кога е издадена.

До Јавното обвинителство се доставуваат четири примероци од наредбата ставени во два засебни плика, на истиот начин како примерокот за судот, при што три примероци се со извршена анонимизација согласно со Правилникот од кои еден анонимизиран примерок е за потребите на ОТА, а два идентични анонимизирани примероци се за потребите на надзорот и контролата. Во едниот плик, наменет за ОТА, се става еден анонимизиран примерок на наредбата за потребите на ОТА и еден анонимизиран примерок на наредбата за потребите на надзорот и контролата. Во другиот плик, наменет за овластената служба за примена на ПИМ, се става неанонимизираниот примерок на наредбата и еден анонимизиран примерок на наредбата за потребите на надзорот и контролата.

3. 1. Анонимизација

Согласно со новите правила за примена на посебните истражни мерки кои упатуваат на потребата од обезбедување високо ниво на заштита на податоците во поглед на телефонските броеви, лицата и предметите спрема кои се применуваат посебните истражни мерки, се донесени два правилници за начинот на анонимизација на судските наредби, еден за начинот на анонимизација на судската наредби кога мерките се преземаат за кривични цели, а другиот за начинот на анонимизација на судските наредби кога мерките се преземаат заради заштита на интересите на безбедноста и одбраната на државата.

Анонимизацијата е процес во кој сите идентификувачки елементи наведени во наредбата вклучувајќи ги личните и другите податоци се отстрануваат на начин кој обезбедува субјектот на лични податоци да не може повеќе да биде идентификуван ниту директно, ниту индиректно.

Со основањето на Оперативно-техничката агенција (во понатамошниот текст ОТА) и нејзиното започнување со работа (01. 11. 2108 година) како техничко-медијаторска институција (која посредува во преносот на сигналот, но не може да „слуша“) помеѓу овластените органи за спроведување на мерката и операторите, се појавија недостатоци од техничка природа кои ја отежнуваат, а понекогаш и ја оневозможуваат примената на мерките. Имено, воведувањето на „идентификацискиот“ број (алатка за анонимизација и заштита на тајноста на мерката) како елемент на судската наредба, предизвика, првично недоразбирање која институција да го одредува (дали судот или ЈО) и во каков формат, а потоа и сериозни технички пречки, доколку не е правилно одреден и технички форматиран (тој прерасна во суштински недостаток на судската наредба) да предизвикува техничка неможност за спроведување на мерката.

Пликот кој останува за судот со сите материјали запечатени во него, се доставуваат до овластениот службеник кој има обврска да ги смести ваквите материјали во посебни сефови кои се наоѓаат во специјализирана просторија за чување класифицирани информации. Ваквата специјализирана просторија мора да биде под 24 -часовен видеонадзор, со електронска евиденција за секое влегување и да е под посебни стандарди за чување на класифицираната информација. Посебните стандарди се однесуваат на просторот околу објектот којшто претставува минимална оддалеченост од просторот каде што се чуваат класифицираните информации - **безбедносен појас** и простор или просторија во објектот во кои има или се чуваат класифицирани информации од степенот - доверливо или повисок степен и има потреба од соодветна физичка заштита - т.н. **безбедносна зона**.

За анонимизацијата на судската наредба е задолжен судијата кој ја издал наредбата, а анонимизирианиот примерок на наредбата што се доставува до ОТА треба да ги содржи следниве податоци:

- **број на наредбата и органот кој ја издал;**
- **техничките средства кои ќе се применат;**
- **времетраењето на посебните истражни мерки и идентификацискиот број; и**
- **видот на телекомуникацискиот систем, телефонскиот број или друг податок за идентификација, како и идентификацискиот број за секој од нив поодделно.**

Со цел да се овозможи контрола над примената на мерката, Законот предвидува анонимизираниот примерок од наредбата за потребите на надзорот и контролата да ги содржи следниве податоци:

- **бројот на наредбата и органот кој ја издал;**
- **времетраење на мерката; и**
- **идентификацискиот број.**

Издадената наредба, судијата на претходната постапка со анонимизираниот примерок на наредбата за потребите на ОТА и анонимизираниот примерок на наредбата за потребите на вршење на надзорот и контролата веднаш ги доставува до надлежниот јавен обвинител кој доколку ја спроведува мерката, анонимизираниите примероци од наредбата, веднаш ги доставува до ОТА, а во случај, кога посебната истражна мерка се спроведува од страна на правосудната полиција, надлежниот јавен обвинител, издадената наредба со анонимизираниите примероци на наредбата, ги доставува на овластеното лице на правосудната полиција кое ги доставува на овластеното лице во ОТА кое е должно да постапи веднаш.

Правилникот за начинот на анонимизација на наредбите не го предвидува начинот на анонимизација на образложението на Наредбата, како што е тоа предвидено кај анонимизацијата на другите одлуки, решенија или пресуди, а кое образложение, исто така, содржи податоци преку кои субјектот на лични податоци може да биде идентификуван директно или индиректно, поради што и во делот на образложението на наредбата, тие податоци треба да бидат означени со X.

4. Основи на сомневање како претпоставен степен за активирање на мерките

Иако ПИМ за својот претпоставен степен на активирање го имаат постоењето на основи на сомневање, тој е сосема ирелевантен во сооднос со неопходната општествена потреба да се заштитат одредени вредности и добра или, поинаку речено, првична и претпоставена важност за примената на ПИМ е *принципиот на пропорционалност*. Принципот на пропорционалност во примената на ПИМ е секогаш кумулативно надополнет со *принципиот на сусидијарност*.

Со оглед дека посебните истражни мерки секогаш го нарушуваат правото на приватност на поединецот заштитено со член 8 од ЕКЧП, судот при одобрување наредба за овој вид мерки, посебно треба да ја испитува и цени оправданоста на мешањето во приватноста на поединецот од страна на извршната власт. Со други зборови, легитимноста на извршната власт да навлезе во приватната сфера на поединецот врз основа на принципите на законитост, пропорционалност и сусидијарност мора да биде ограничена и контролирана од страна на независната судска власт преку принципот на претходно судско одобрување на мерките.

При предлагањето на мерките, неопходно е да се наведат факти и околности што укажуваат на постоење сомневање дека кривичното дело се подготвува или е сторено и истовремено дека не е возможно истрагата да се спроведе на друг помалку инванзивен начин.

Непостоењето прецизна законска регулатива и стандарди создава широка рамка за „послободно“ толкување на законските одредби, па најчесто и барањата поднесени од страна на јавниот обвинител и издадените наредби за спроведување посебни истражни мерки се издаваат со единствено образложение дека *„истрагата не може да се спроведе на друг начин“* без да се наведат факти и околности што ја поткрепуваат таквата констатација.

Најголемата слабост во примената на мерката - следење на комуникациите е нејзината персонална и содржинска неселективност. Имено, при нејзината примена не постои техничка можност во целост да се избегнат и селектираат комуникациите на лицата кои немаат никаква врска со криминалниот настан (персоналната неселективност), односно да се избегнат разговорите што немаат никаква врска со криминалниот настан (содржинската неселективност).

Персоналната и содржинската селекција треба да се врши во текот на спроведувањето на мерката преку т.н. постапка на минимизација во навлегувањето и загрозувањето на приватноста на засегнатите и *post festum*, односно откако ќе биде завршена мерката. Меѓутоа, без разлика на каков било режим на заштита и тајност на добиените сознанија од примената на мерката и должноста да се избришат сите регистрирани содржини кои немаат важност за криминалниот настан, не може да се занемари фактот дека е сторена повреда на приватниот живот и на недолжни лица. Со оглед на степенот на загрозување на приватниот живот на поединецот, секогаш е актуелно прашањето за режимот на одобрување на оваа мерка.

4.1. Образложени причини поради кои податоците или доказите не можат да се соберат на друг начин

Наредбата со која се спроведуваат посебните истражни мерки задолжително треба да содржи образложение од кои причини е издадена, односно да содржи факти за предметот, околности кои укажуваат на оправданото сомнение дека е сторено кривичното дело, а особено околностите кои укажуваат дека не е возможно истрагата да биде спроведена на друг, помалку интрузивен начин.

Степенот на сомневање, само навидум може да претставува брана за прекумерната примена на мерките, затоа што круцијален момент за одобрување на мерката се двата кумулативни фактори: неопходната општествена потреба од заштита на одредено добро и неможноста да се приберат сознанија на друг начин. Со други зборови, примената на оваа мерка не е примарно определена од степенот на сомневање туку, пред сè, од неможноста да се приберат сознанија на друг начин, а постои итна општествена потреба за заштита на прокламираното добро.

Основи на сомневање има кога квантумот на информации е доволно разумен човек да го наведе да верува дека се работи за определено кривично дело.

Иако ЗКП сеуште нема прецизна дефиниција за поимот основи на сомневање, јасно е дека основи на сомневање е понизок стандард од основано сомневање, не само затоа што тоа може да се востанови со информации кои се пониски по квантитет и содржина од оние потребни за основано сомнение, туку и по тоа што основите на сомневање може да произлезат од информации кои се помалку веродостојни од оние потребни за основано сомневање. На пример, информациите добиени од анонимен телефонски повик нема да бидат доволни сами по себе да доведат до утврдување постоење на основи на сомневање, но севкупните околности може да укажат на тоа дека значајни аспекти на приказната на информантот се доволно поткрепени со други сознанија на полицијата што, во случајот, оправдува постоење основи на сомневање.

4.2. Итност во постапувањето

Едно од главните специфичности која ја карактеризира целокупната кривична постапка е начелото на итност коешто ја изразува намерата на законодавецот, постапката да се води брзо, ефикасно и без одложување. Ова начело и покрај тоа што не е едно од основните начела кои ги одликуваат посебните истражни мерки, сепак, како општо начело особено наоѓа примена во постапката за определување на посебните истражни мерки, од причина што постапувањето спротивно на ова начело, би можело да им наштети на трајните или виталните интереси на Републиката, како и на работата и ефикасноста на органите за кривично гонење во Република Северна Македонија.

За барањето за спроведување на ПИМ, одлучува судија на претходна постапка најдоцна во рок од 72 часа од поднесувањето на барањето. Во посебни случаи, кога постои основано сомневање дека одолговлекувањето може негативно да влијае врз спроведување на кривичната постапка, судија на претходна постапка може да издаде привремена писмена наредба. *Овој вид наредба, заради итноста, се издава веднаш, односно не ѝ додолго од 12 часа од кога е ѝ поднесено барањето и со оваа наредба се дозволува спрове-*

дување истражна мерка само за време траење од 48 часа. И покрај тоа што станува збор за постапка во итни случаи, сепак, јавниот обвинител мора да достави писмено барање врз основа на кое судијата издава привремена писмена наредба.

За разлика од претходно, кога постоеше можност за издавање усна наредба, со новото законско решение не е предвидено издавање усна наредба, туку во случај на итност, по писмено поднесено барање се одлучува веднаш, односно не подолго од 12 часа, наместо во рок од регуларните 72 часа.

Начелото на итност е нагласено и во членот 10 од Законот за следење на комуникациите „**кога постои основано сомневање дека одолговлекувањето може негативно да влијае на спроведување на постапката**“, меѓутоа без притоа да се наведат конкретни околности како критериуми врз основа на кои може да се одмери и потврди реалната состојба на итност.

Ваквата недореченост на Законот (во ЗСК од 2006 година, во избришаниот член 14 беа дефинирани околностите кои укажуваа на состојбата на итност) влијае врз единственоста и унифицираноста во правното толкување на институтот итност во постапката, па така, судиите при проценувањето се препуштени на сопственото расудување и чувство за законитост и праведност. Секако, правото на слободно судско убедување не претставува арбитражно одлучување, туку судиите се раководат од одредени правила (аналогија) кои се веќе етаблирани во другите правни гранки, а се однесуваат на одмерување на состојбата на итност. Така, вообичаено, состојбата на итност може да се препознае:

- **кога постои опасност од предизвикување смрт или тешка телесна повреда на едно или повеќе лица;**
- **кога постои опасност од предизвикување материјална штета на имот од големи размери;**
- **кога постои опасност од бегство на лице кое е сторител на кривично дело за кое е пропишана казна доживотен затвор; и**
- **во други случаи кога постојат околности што укажуваат на неповторливост на состојбата или ненадоместливост на штетата што може да настапи доколку правовремено односно итно не се преземат потребните мерки.**

5. Користење на посебните истражни мерки како доказ во кривичната постапка

Посебните истражни мерки мора да бидат наредени и спроведени во согласност со законските одредби кои ги регулираат. Спротивното постапување ќе резултира со неможност доказите кои произлегле од примената на мерките, да бидат користени пред судот и врз нив да се заснова судската одлука.

Членот 259 од ЗКП го регулира користењето на доказите прибавени со употреба на ПИМ во постапка пред судот, како и испитувањето како сведоци на лицата со прикриен идентитет кои учествувале во спроведувањето на мерките.

Според ставот 1 од горенаведениот член, податоците, известувањата, документите и предметите кои се прибавени со примена на посебните истражни мерки, може да се користат како доказ во кривичната постапка, доколку тие се прибавени под услови и на начин определени со закон. Изведувањето на овие докази пред судот се врши според општите правила за изведување на писмените и материјални докази пред судот.

Во ставот 2 е регулиран *исклучок* од користење на доказот прибавен со примена на посебните истражни мерки. Изјави на лица кои согласно со Законот се ослободени од должноста за сведочење (појаснето во чл. 214 од ЗКП), кои се добиени со примена на посебните истражни мерки, не може да се користат како доказ.

Лицата со прикриен идентитет коишто учествувале во спроведувањето на мерките од чл. 252 ст. 1 т. 10 на ЗКП, може да се испитаат како заштитени сведоци под услови определени со членот 226 до 232 од ЗКП кои го регулираат начинот на заштита и на испитување на загрозените сведоци. Идентитетот на овие лица претставува службена тајна.

Судот при носење на одлуката во предметите во кои лицата со прикриен идентитет се испитани како загрозени сведоци, мора да ја има предвид и одредбата од чл. 400 ст. 1 од ЗКП, дека пресудата не може да се заснова само на исказот на загрозениот сведок што е согласно и со практиката на ЕСЧП. Испитувањето на овие лица пред судот, треба да е нужно потребен доказ во постапката, пред сè, насочен кон контрола и потврда на изведените докази прибавени со посебните истражни мерки, а не доказ сам по себе.

Доколку ПИМ се спроведени без постоење на условите за нивно преземање (чл. 252 ст. 1 од ЗКП), или за кривично дело кое не е предвидено во чл. 253 од ЗКП, или без наредба од овластениот со закон орган за нивно наредување, или при нивната примена е пречекорена наредбата, добиените податоци од вака незаконито спроведените мерки, нема да може да се користат пред судот и врз нив не може да се заснова судската одлука. Идентична ситуација е и кога при преземање на мерките не се почитувани одредбите од чл. 263 и чл. 268 ст. 1 од ЗКП.

Оттаму, ПИМ имаат еднакво правно значење и важност, како и другите истражни дејствија, бидејќи со нив може да се добијат докази во вид на изјави, односно искази што во кривично-правна смисла може да претставуваат признание на обвинетиот, односно сведокот, но исто така, може да се добијат и материјални докази што во кривично-правна смисла се идентични со доказите добиени од увидот, претресот или разните видови вештачења.

Доказите стекнати со примена на посебни истражни мерки можат да се користат во кривична постапка, под услов да се обезбедени на законски начин, како што е определено со судскиот налог. Поради тоа, судската наредба и нејзината форма претставуваат *conditio sine qua non* за законитоста на доказите добиени со преземање посебни истражни мерки, така што секој друг начин на стекнување докази претставува апсолутна повреда на одредбите од Законот за кривична постапка.

Член 12 од ЗКП правно ја опфаќа материјата на законитост на доказите во кривичната постапка и во истиот член (во првиот став) е содржана експлицитна забрана за прибавување докази со употреба на каков било облик на сила и доказни забрани (во вториот став) за оценување на доказите добиени на незаконит начин (спротивно на начинот што е пропишан во Законот), со повреда на слободите и правата утврдени со Уставот на Република Северна Македонија, Законот и меѓународните договори и сите други докази кои се изведени, односно деривирани од претходните два вида докази.

6. Времетраење на мерките и нивно продолжување

Согласно со чл. 260 од ЗКП и чл. 11 од ЗСК, посебните истражни мерки може да траат најдолго 4 месеци, а во ставот 2 е предвидено дека на образложено писмено барање на јавниот обвинител, судија на претходна постапка може да ги продолжи мерките **за уште 4 месеци**. За кривични дела за кои е пропишана казна затвор од најмалку 4 години, а за кои постои основано сомневање дека се извршени

од страна на организирана група, банда или друго злосторничко здружение, мерките по првите 8 месеци можат да се *продолжат* за уште дополнителни 6 месеци, односно во тие случаи, мерките можат да траат најдолго до 14 месеци.

Начелото на законитост кај примената на посебните истражни мерки, значи дека однапред е определено колку долго може да траат мерките, односно временски е ограничено нивното траење. Притоа, времетраењето на мерките оди постепено, нивното продолжување може да биде во интервали и од по еден месец, но нивното најдолго траење е временски ограничено. Примената на посебните истражни мерки престануваат со истекот на рокот на кој се одредени или, пак, со престанок на причините поради кои се определени.

Како што е наведено погоре, доколку посебните истражни мерки од чл. 252 ст. 1, точки 1, 2, 3 и 4 наведени погоре, се определени за кривични дела за кои е пропишана казна затвор од најмалку четири години за кои постои основано сомневање дека се извршени од страна на организирана група, банда или друго злосторничко здружение, рокот од ставот 2 на овој член, судијата на претходната постапка може да го продолжи за уште **најдолго шест месеци**. За продолжување на рокот во овој случај, покрај постоење писмено барање на јавниот обвинител, судијата на претходна постапка одлучува и врз основа на проценка на корисноста од дотогаш собраните податоци со примена на мерката и постоење разумно очекување дека со мерката и натаму може да се добијат податоци од интерес за постапката.

За посебните истражни мерки од чл. 252 ст. 1 од точка 5 до точка 12 од ЗКП кои се определуваат со писмена наредба од страна на јавниот обвинител, времетраењето на нивната примена, може да се продолжи до остварување на целта за која е определена мерката, а најдоцна до завршување на истрагата.

Ако судијата на претходна постапка не го прифати писмениот предлог на јавниот обвинител и донесе решение со кое не го одобрува продолжувањето на времетраењето на посебните истражни мерки, јавниот обвинител може да поднесе жалба против ваквото решение до Советот на судот кој одлучува по поднесената жалба во рок од 24 часа.

6.1. Одбивање на барањето за издавање посебна истражна мерка

Согласно со член 294 став 3 од ЗКП, по предлог на јавниот обвинител, судијата на претходна постапка издава наредба за спроведување на посебните истражни мерки. Претходниот став на истиот член децидно предвидува дека доколку судијата на претходна постапка не се согласи со предлогот на јавниот обвинител за издавање наредба за претрес на дом, други простории и лица, ќе изрази несогласност до советот составен од тројца судии чиј состав и надлежност е утврден со член 25 став 5 од ЗКП. Советот во рок од 24 часа од приемот на изразената несогласност одлучува по предлогот, односно има можност да ја потврди што значи да го одбие барањето за издавање наредба или, пак, да ја одбие несогласноста од судија на претходна постапка и да ја издаде бараната наредба. Несогласноста за издавање наредба се потврдува со решение, без право на жалба, со оглед дека е донесено при второстепено одлучување и тоа е конечно.

За разлика од постапувањето кога станува збор за наредба за претрес на дом, други простории и лица, кога станува збор за барања за издавање наредби за посебни истражни мерки, Законот не предвидува јасно што доколку судијата на претходна постапка не го одобри издавањето наредба за посебните истражни мерки. Законот за следење на комуникациите во член 11 предвидува дека ако судијата

на претходна постапка не се согласи со барањето за спроведување посебна истражна мерка дека се применуваат одредбите од ЗКП со кои е уредена постапката во случај кога судијата на претходна постапка не се согласува со предлогот на јавниот обвинител. Следствено на оваа законска одредба, во случај судијата на претходна постапка да не се согласува со издавање наредба за спроведување посебна истражна мерка, ќе изрази несогласност до кривичниот совет кој одлучувајќи, или ќе ја потврди со решение без право на жалба, или ќе ја одбие несогласноста и ќе ја издаде бараната наредба.

За разлика од тоа што законодавецот не предвидел јасно што доколку судијата на претходна постапка не се согласи со предлогот за определување посебна истражна мерка по прв пат, децидно е определено дека против решението на судија на претходна постапка со кое не се одобрува *продолжување* на времетраењето на мерката, по жалба на јавниот обвинител во рок од 24 часа одлучува совет составен од тројца судии (ЗКП, член 260 став 5).

6.2. Проширување на наредбата

Посебните истражни мерки можат да се определат само за кривични дела предвидени во членот 253 од ЗКП. Но, при спроведување на некоја посебна истражна мерка можат да се добијат податоци за кривично дело кое не е опфатено со наредбата.

Во однос на прашањето за проширувањето на наредбата се наметнуваат два аспекти:

- Првиот аспект се однесува на прашањето за проширување на наредбата спрема (субјектот или таргетот) лица кои не биле претходно опфатени со наредбата, а се појавиле во текот на примената на мерките; и
- Вториот аспект се однесува на прашањето за проширување на наредбата во однос (предметот или објектот) на ново кривично дело за кое се дознало во текот на спроведување на мерката.

Во таквите случаи, Законот предвидува дека мерката ќе продолжи и покрај тоа што станува збор за кривично дело кое не е наведено во наредбата, но само ако станува збор за кривично дело предвидено во членот 253 од ЗКП, односно само доколку станува збор за кривично дело за кое е предвидено дека може да се определи посебна истражна мерка. Така добиените податоци можат да се користат како доказ во кривичната постапка која би се повела против сторителот за тоа кривично дело. Имено, добиените податоци од спроведените посебни истражни мерки во случаите кога податоците укажуваат на друго кривично дело предвидено во член 253 од ЗКП кое го сторило истото лице за кое е донесена наредбата за определување на посебната мерка не претставува проблем во судската практика.

Навидум е спорна состојбата кога податоците се однесуваат на кривично дело од членот 253 од ЗКП, односно кога како извршител се јавува друго лице, а не она против кое се спроведува посебната истражна мерка. Со оглед на тоа дека ЗКП предвидува посебна истражна мерка која може да се определи само против познато (идентификувано лице) или спрема предмет на кривичното дело (според чл. 252 ст. 2 од ЗКП), произлегува дека вака како што е дадена одредбата, може да се сфати дека овие податоци за кривично дело сторено од друго лице не можат да се користат во постапката затоа што нема наредба против тоа лице, *што не е иншениција на Законот*. Затоа, оваа одредба треба да се толкува пошироко, односно дека и добиените податоци за кривично дело сторено од друго лице, можат да се користат во постапката доколку се исполнети останатите услови за тоа предвидени во ЗКП.

Судска практика:

Кога јавниот обвинител се ошкажал од кривично гонење за кривичното дело „Злосторничко здружување“ од член 394 стивав 1 од КЗ, за кое биле применети посебни истражни мерки, судот немал законски основ да ги цени доказите прибавени со посебните истражни мерки и врз нив да ја заснова пресудата со која обвинителите биле ошласени виновни за кривично дело - „Примање пошкуй“ од член 357 стивав 1 во врска со член 22 од КЗ кое не било предвидено како кривично дело за кое може да се применат посебни истражни мерки.

Одлука на Врховниот суд, КВП-97/2010

Првосудејниот суд створил повреда на одредбите на кривичната пошкуйка од член 355 стивав 1 шочка 8 од Законот за кривичната пошкуйка, кога како докази извел претходно донесени пресуди за кои Врховниот суд веќе одлучил дека се незаконити поради тоа што биле засновани врз докази прибавени со примена на посебни истражни мерки спроведено на Законот.

Одлука на Врховниот суд, КВП КОК1-3/2013

6.3. Запирање на ПИМ

Кога ќе се постигнат целите заради кои се определени или ќе престанат да постојат основите заради кои се одобрени, органот што ја издал или продолжил наредбата е должен веднаш да нареди запирање на мерките.

Ако јавниот обвинител се откаже од кривично гонење или ако собраните податоци со посебните истражни мерки немаат значење за водење на постапката, ќе се уништат под надзор на судијата, а за тоа јавниот обвинител ќе изготви записник.

6.4. Известување на засегнато лице

Законот во член 262 од ЗКП, предвидел можност засегнатото лице да може да побара да му биде доставена писмената наредба со која се определени посебни истражни мерки, без разлика дали по спроведување на посебните истражни мерки било поднесено обвинение против тоа лице или не.

Одлуката дали ваквата наредба ќе се достави до засегнатото лице ја донесува јавниот обвинител, бидејќи нему Законот му дава право да оцени дали доставувањето на наредбата ќе штети на постапката.

За разлика од македонскиот ЗКП, ЗКП на БиХ предвидува задолжително известување на лицето против кое е определена и се спроведува некаква посебна истражна мерка по завршување на нејзиното траење. Притоа, не е битно од кои причини посебната истражна мерка е завршена, односно дали завршила заради истекот на рокот за кој била определена или е запрена затоа што престанале причините заради кои била определена. Ваквата определба на Законот е поткрепена со правото на лицето против кое е определена мерката за испитување на законитоста, односно спречување евентуално неосновано и незаконито ограничување на неговите права и слободи. (X. Сиерчик, Чолик, Коменшар на Законот за кривична пошкуйка на Босна и Херцеговина, Сараево 2005, стр. 371).

Законот предвидел барањето со кое се бара да му биде доставена писмената наредба, засегнатото лице да може да го достави и до судот, односно до судијата на претходна постапка како орган кој ја определува посебната истражна мерка. Но, судијата на претходна постапка може да одлучи да не ја достави наредбата, доколку за тоа постојат показатели дека тоа ќе штети на постапката.

Покрај известувањето на засегнатите лица, Јавниот обвинител на Република Северна Македонија ед-наш годишно доставува извештај за посебните истражни мерки до Собранието на Република Северна Македонија што се побарани во претходната календарска година. На овој начин, јавноста врши контрола на примената на посебните истражни мерки кои мора да бидат законски регулирани за да се оневозможи нивна злоупотреба и неоснована повреда на основните човекови права и слободи. Но, контролата која ја врши Собранието претставува само преглед врз статистичката динамика на примената на овие мерки.

6. 5. Законски пристап до добиените податоци

Според член 264 од ЗКП, секое лице кое на кој и да било начин дознае податоци што се однесуваат или произлегуваат од примената на посебните истражни мерки е должно да ги чува како службена тајна.

Во член 31 од ЗСК, исто така, се предвидува должност или обврска за лицата од овластените органи за спроведување на мерките за следење на комуникациите, лицата од ОТА и лицата од операторите кои на кој било начин дознале податоци што се однесуваат или произлегуваат од спроведувањето на мерките за следење на комуникациите да ги чуваат како службена тајна. Оваа обврска се однесува за времетраењето на мандатот во ОТА, односно работниот однос, како и по нивното завршување за период од 5 години. Ова не се однесува на податоците кои се добиени незаконски.

6. 6. Бришење или уништување на собраните лични податоци

Имајќи го предвид фактот дека предмет на обработка на посебната истражна мерка од чл. 252 ст. 1 т. 5 од ЗКП се лични податоци на граѓаните, посебно е регулиран моментот кога постои обврска, врз основа на овој член, за бришење, односно уништување на собраните лични податоци.

Имено, рокот е поврзан со неповедување кривична постапка по истекот на 15 месеца од завршување на спроведувањето на мерката.

Чл. 267 од ЗКП определува:

Ако во рок од 15 месеци по завршување на спроведувањето на мерката од чл. 252 ст. 1 т. 5 на овој Закон не се поведе кривична постапка, сите собрани лични податоци се бришат или уништуваат под надзор на судијата на претходна постапка, јавниот обвинител и претставникот од Дирекцијата за заштита на личните податоци за што јавниот обвинител ќе состави записник.

Бришењето, односно уништувањето се спроведува под надзор на судијата на претходна постапка, како надлежен орган за определување на оваа посебна истражна мерка, јавниот обвинител, а во присуство на претставник од Дирекцијата за заштита на личните податоци. Дирекцијата претставува самостоен и независен орган со својство на правно лице која е надлежна за вршење надзор над законитоста на активностите преземени при обработување на личните податоци и нивната заштита на територијата на нашата држава. Јавниот обвинител е должен да состави записник од бришењето, односно уништувањето на собраните лични податоци.

6. 7. Чување и ништење на податоците собрани со посебните истражни мерки за следење на комуникациите

Во секое демократско општество едно од главните прашања е како податоците добиени со посебните истражни мерки ќе бидат чувани, односно како ќе бидат уништувани, односно „кој ќе ги чува чуварите“ (*“Quis custodiet ipsos custodes”*).

Податоците собрани и обработени со извршување на наредбата за спроведување на мерките за следење на комуникациите, додека траат мерките, се чуваат од страна на надлежен јавен обвинител, а по донесување на јавнообвинителската одлука, податоците се доставуваат до судот. Доколку јавниот обвинител донесе одлука со која истрагата се затвора без можност за нејзино повторно отворање, податоците прибрани со посебните истражни мерки се предаваат на судија на претходна постапка. Кога јавниот обвинител ќе поднесе обвинение, а судот донесе ослободителна или одбивателна одлука, во тој случај, податоците собрани со посебните истражни мерки се чуваат во судот сè додека да истечат роковите за застареност на кривичното гонење. Во случај, кога е донесена осудителна пресуда, овие податоци се чуваат до истекот на рокот за застареност на извршување кривична санкција. По истекувањето на предвидените роковите, податоците се ништат за што се изготвува извештај.

Решение за ништење на податоците донесува судијата на претходната постапка врз основа на посебно барање или по службена должност. Барањето го доставува надлежниот јавен обвинител или заинтересираното лице. Ништењето на податоците го врши судија определен од претседателот на судот, каде што е водена кривичната постапка во која се користени тие податоци. За извршеното ништење, судијата изготвува извештај. Податоците собрани преку посебни истражни мерки издадени од Основен суд Скопје 1 Скопје од 2007 година се чуваат до денес во Судот. Досега не е формирана комисија за ништење на овој материјал.

Податоците собрани од мерките за следење на комуникациите заради заштита на интересите и безбедноста и одбраната на државата, кога ќе се процени дека се од значење за спроведената мерка, се чуваат кај овластени органи за спроведување на мерките, во согласност со прописите за заштита на личните податоци и класифицираните информации, за период од 3 години, сметано од истекот на времетраењето на наредбата. Овој рок од 3 години може одново да почне да тече во случај на добивање нова информација која е директно поврзана со специфичните податоци за кои сеуште не е истечен периодот на чување. Во случај, кога периодот од 3 години е продолжен, потребно е да се спроведе и да се документира периодична процена на потребата за чување на специфичните податоци на годишно ниво. Овие податоци се предмет на процена со цел да се утврди дали се од значење во однос на целите за кои е спроведена мерката за следење на комуникациите. Начинот на утврдување на релевантноста на податоците ги пропишува директорот на Агенцијата за национална безбедност, односно министерот за одбрана, секој од својата надлежност.

Податоците и информациите добиени преку примена на ПИМ ќе бидат уништени под надзор на судијата за претходните постапки кој ќе изготви посебен извештај за ова во два случаи: ако обвинителот се повлече од гонење и ако добиените информации и податоци не се неопходни за кривичните постапки. Во овој случај за преземање постапка за уништување и бришење, лицето се известува во писмена форма. По преземањето на постапката, судијата на претходна постапка ќе го извести лицето против кое е започната постапката без одлагање и тоа лице може да побара од судот да ја испита законитоста на налогот и начинот на кој е преземена. Соодветно на тоа, лице кое смета дека е оштетено со употребата на наведената мерка во корелација со неговите права и слободи можат да бараат од судот да ја испита законитоста, начинот на неговата примена, како и судски наредби кои ја даваат основата за нејзина примена што е уште еден аспект на заштитата на граѓаните од нелегална конфронтација во нивните права и слободи. Чувањето на податоците и информациите добиени со преземање посебни истражни дејствија се чуваат додека се води судската постапка.

Судска практика во РС Македонија

Станува збор за предметот познат како Пепел, КОК. бр. 03/09, во кој се применети и посебните истражни мерки спрема адвокатите кои ги застапувале обвинетите. Спрема адвокатите не се водела постапка, ниту биле осомничени, сите податоци биле доставени од стана на ОЈО по завршување на истражната постапка, кога веќе била започната постапката на главна расправа по подигнато обвинение. Тие податоци во понатамошниот тек на постапката се повлечени од страна на ОЈО, но до денес лицата спрема кои не е подигнато обвинение, а биле применети посебните истражни мерки, не се повикани за ништење на собраните податоци од ПИМ.

АНЕКСИ НА ДЕЛ 2

КОНТРОЛНА ЛИСТА ЗА ПРИМЕНА НА ПОСЕБНИТЕ ИСТРАЖНИ МЕРКИ

ПРЕДЛОГ

- **Правосудната полиција изготвува предлог за определување на ПИМ до јавен обвинител.**
- **Предлогот содржи:**
  - Точни податоци за кои лица и предмети се предлага примена на ПИМ (доколку е утврден нивниот идентитет);
  - Видот на мерката која се предлага;
  - Образложени причини поради кои се предлага определување на ПИМ.

ПРИЕМ

- **Прием на предлогот од правосудна полиција во основно јавно обвинителство**
  - Овластено лице од јавен обвинител го евидентира предлогот во посебни интерни книги кои се чуваат во посебен сеф;
  - Предлогот добива единствен идентификациски број кој е ист за целото времетраење на ПИМ.

ОЦЕНКА

- **Јавниот обвинител по сопствена иницијатива или на предлог на овластено лице од правосудна полиција цени дали има потреба од ПИМ.**

ИЗГОТВУВАЊЕ БАРАЊЕ

- **Доколку има потреба од спроведување на ПИМ, јавниот обвинител изготвува барање.**
- **Барањето е во писмена форма и содржи:**
  - Законски назив на кривично дело, лице или предмети врз кои ќе се применат ПИМ;
  - Технички средства кои ќе се применат;
  - Обемот и местото на спроведување на ПИМ;
  - Сознанија и докази врз кои се засноваат основите на сомневање;
  - Образложение за причините поради кои податоците или доказите не можат да се соберат на друг начин;
  - Органот кој треба да ја спроведе наредбата;
  - Времетраењето на мерката;
  - Видот на телекомуникацискиот систем, телефонскиот број или друг податок за идентификација, како и идентификациски број за секој од нив посебно.

ДОСТАВА

- **Јавниот обвинител го доставува барањето до надлежен судија.**

ПОСТАПУВАЊЕ

- **Постапување по барањето за определување на ПИМ од страна на надлежен судија/судија на претходна постапка:**
  - Барањето на јавниот обвинител за следење и снимање на телефонските и другите електронски комуникации се заведува во уписник УОСК;
  - Се заведува реден број на издадена наредба, датум на прием на барањето, подносител на барањето, лица за кои се бара примена на ПИМ, кривично дело, времетраење на мерката и датум на нејзино издавање;
  - По добивање уписнички број, барањето се доставува до надлежен судија.

ДОСТАВНА ЛИСТА

- **Составување на доставната листа.**
- **Доставната листа содржи:**
  - Број на предмет, степен на класификација, ознака од јавното обвинителство, датум и час на прием и податоци, своерачен потпис и датум на секое лице кое има пристап до неа.
- **Сите лица кои имаат пристап до овие мерки поседуваат безбедносен сертификат.**

ИЗДАВАЊЕ НАРЕДБА

- **Судијата/судијата на претходна постапка изготвува наредба.**

АНОНИМИЗАЦИЈА

- **Анонимизација на наредбата која се доставува до ОТА:**
  - Број на наредба и орган кој за издал;
  - Технички средства кои ќе се применат;
  - Времетраењето на ПИМ и ИД број;
  - Вид на телекомуникацискиот систем, телефонскиот број или друг податок за идентификација, како и ИД број за секој од нив одделно.
- **Анонимизација на наредбата за потребите на надзорот и контролата:**
  - Број на наредбата и органот кој ја издал;
  - Времетраење на мерката;
  - Идентификациски број.

ДОСТАВА НА НАРЕДБАТА

- **Наредбата се доставува до Јавното обвинителство.**

ИЗВЕШТАИ

- **Во текот на извршувањето на ПИМ, правосудната полиција изготвува извештај кој го доставува до јавниот обвинител по негово барање и во секој случај на секои 30 дена.**

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ

- **По спроведување на мерките, правосудната полиција изготвува конечен извештај кој го доставува до јавниот обвинител.**

ОДЛУКА

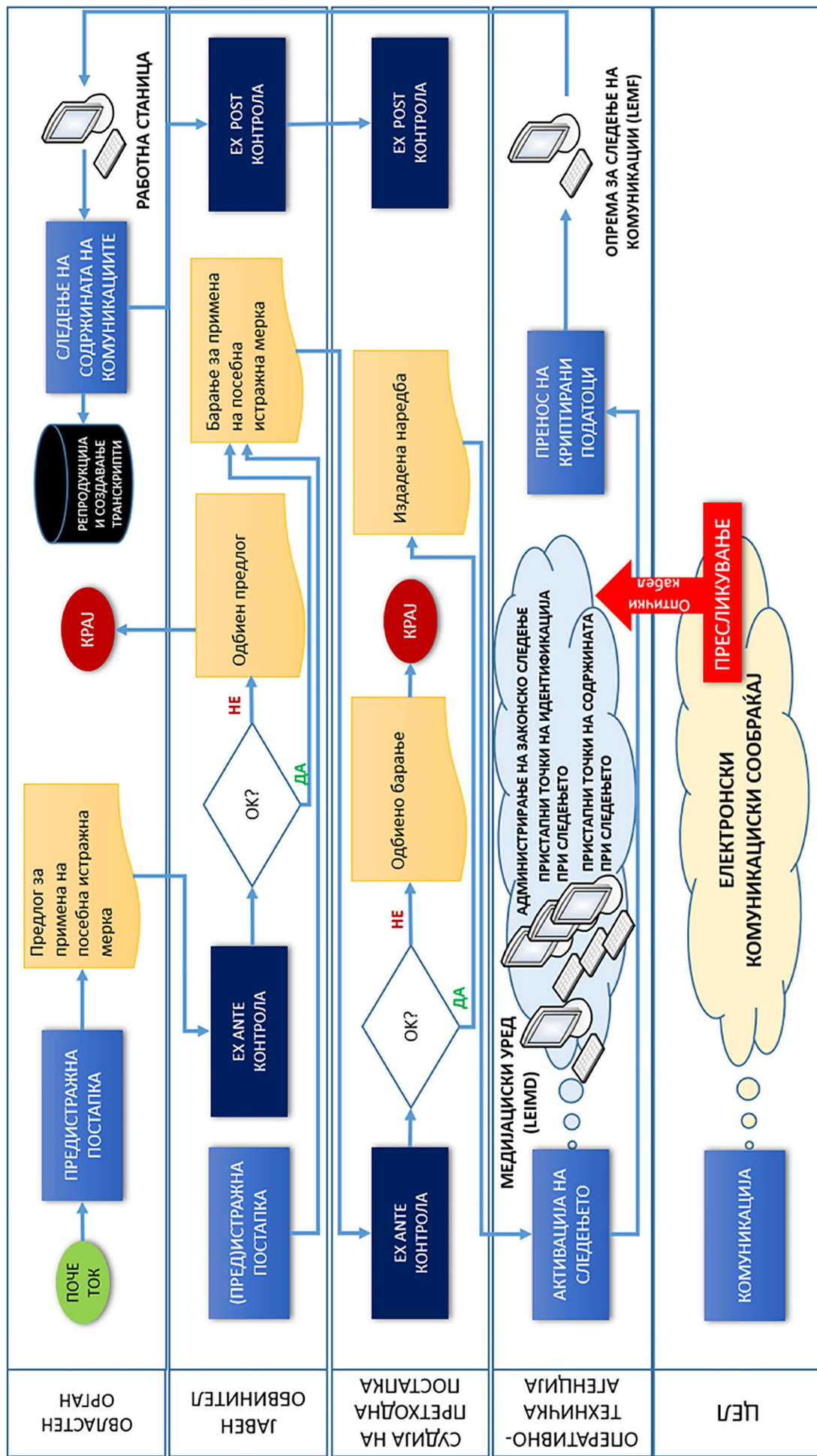
- **Јавниот обвинител донесува одлука.**

ДОСТАВА ДО СУД

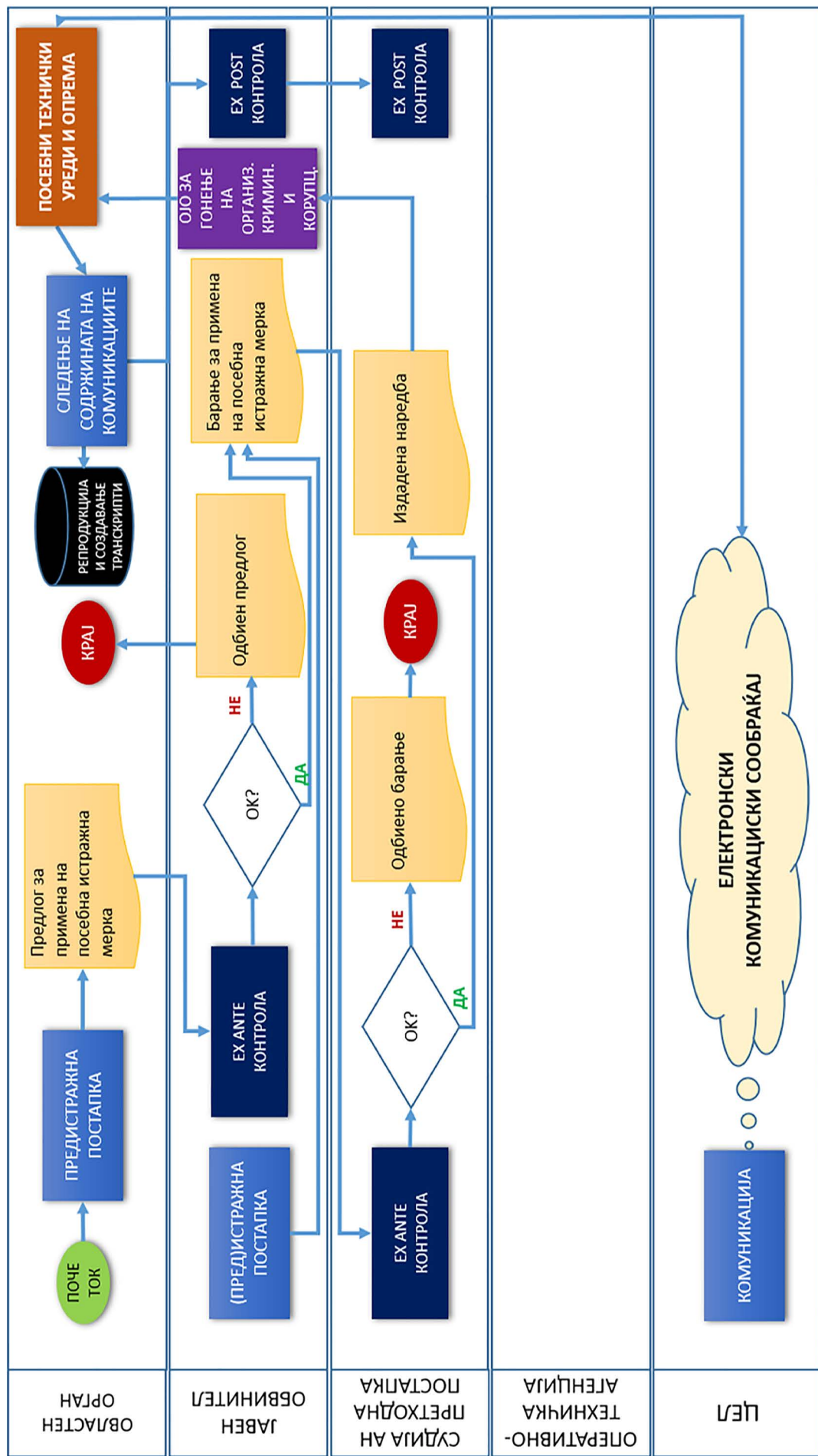
- **Конечниот извештај и целокупната документација на техничкиот запис, јавниот обвинител во рок од осум дена ги доставува до судот.**

СЛЕДЕЊЕ НА КОМУНИКАЦИИТЕ ВО КРИВИЧНИ ИСТРАГИ СО ПОСРЕДУВАЊЕ НА ОТА

СЛЕДЕЊЕ НА КОМУНИКАЦИИТЕ ВО КРИВИЧНИ ИСТРАГИ БЕЗ ПОСРЕДУВАЊЕ НА ОТА

ДЕЛ 3

НАЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

1. Поим на национална безбедност

1.1. Дефинирање на поимите национална безбедност и одбрана во домашното законодавство

Поимот на национална безбедност во нашата земја за прв пат е законски дефиниран во Законот за координација на безбедносно-разузнавачката заедница (Службен весник на РСМ, бр. 108 од 28. 5. 2019 година). **Имено, националната безбедност е состојба на социјална, економска и политичка стабилност која е неопходна за опстанокот и развојот на државата како суверена, демократска, самостојна и социјална држава, како и за одржувањето на уставниот поредок, состојба на непречено остварување на основните слободи и права на човекот и граѓанинот во согласност со Уставот.**

Во основа, оваа законска дефиниција е усогласена со дефинициите во меѓународните документи, но многу потесно ја определува националната безбедност.

Националните безбедносни и одбранбени интереси на нашата држава кои директно произлегуваат од темелните вредности утврдени во Уставот, се:

- зачувување на независноста, суверенитетот и територијалниот интегритет и унитарниот карактер на државата како суштествена рамка за зачувување и унапредување на државниот идентитет и слободно негување и изразување на етничкиот и културниот идентитет на сите граѓани;
- заштита и унапредување на мирот и на безбедноста, на животот и на здравјето, на имотот и на личната безбедност на граѓаните;
- зачувување и унапредување на демократските вредности на државата;
- човековите слободи и права;
- зачувување и унапредување на цврстата и функционална мултиетничка демократија;
- политичко-одбранбена интеграција во НАТО, политичка, економска и безбедносна интеграција во Европската Унија и активно учество во другите облици на меѓународна соработка.

Одбраната на државата е систем за одбрана на нејзината независност и територијален интегритет, а се остварува во согласност со Уставот, Законот за одбрана и други закони, Стратегијата за одбрана на државата, други документи и меѓународните договори ратификувани во согласност со Уставот.

Одбраната на државата ја остваруваат граѓаните, органите на државната власт и Армијата како вооружена сила. Правните лица по потреба можат да извршуваат определени задачи во областа на одбраната. Одбраната на државата може да се остварува и преку соработка со колективните системи за безбедност и одбрана во кои пристапила Република Северна Македонија (Закон за одбрана).

Светот денес го карактеризираат брзи и динамични промени кои со себе носат нови и често непредвидливи ризици и опасности по безбедноста на државите. Иако опасноста од класична воена закана на подолг рок не е очекувана, невоените закани, не само што добија на разновидност туку и се зголемија по интензитет, простор и време.

Трендот на глобализација на светот, покрај предностите, донесе и закани, предизвикани од интернационализација на одредени опасности од кои најекстремни се меѓународниот тероризам и организираниот криминал. Покрај нив, во експанзија се и илегалната миграција и илегалната трговија

со дрога, оружје, луѓе и стратегиски материјали. Исто така, зголемена е и опасноста од употреба на оружје за масовно уништување кое е забрането според меѓународното право.

Соработката со меѓународните безбедносни организации - ООН, НАТО, ЕУ и ОБСЕ овозможува активно учество во креирањето на глобалната одбранбена политика и подобрување на националните способности за справување со новите закани, ризици и предизвици и поефекасно управување со цивилните и воените капацитети.

Концептот на националната безбедност се однесува на државните вредности: територијата, суверенитетот, интересите на надворешната политика и националната економија кои се заштитуваат од вооружени напади однадвор, вооружени бунтови одвнатре и разузнавачки субверзивни активности од внатрешни и надворешни актери.

Во член 8 став 2 од ЕКЧП експлицитно е наведен поимот „национална безбедност“ како една од легитимните основи за примена на инвазивните мерки и ограничување на основните права и слободи заштитени со став 1 од истиот член („во интерес на националната безбедност“). Во судската практика на ЕСЧП во повеќе наврати се посочува на оправданоста и важноста на оваа легитимна основа за државна присилба.

Така, во случајот *Klass v. Germany*, ЕСЧП посочува дека „овластувањата за тајното надгледување на граѓаните карактеристично за полициските држави, се толерира во рамките на ЕКЧП, само кога е стриктно потребно за заштита на демократските институции.“ Во таа смисла, се смета дека организираниот криминал, тероризмот или шпионажата може да создадат потреба од високо ниво на мешање во приватниот живот на поединецот, заради нивната сериозна закана по демократското општество, но во секој случај треба да се има предвид од една страна, општествената важност на целта, а од друга страна, нивото на наметливост врз приватниот живот на граѓаните.

Во Уставот на РСМ не е експлицитно наведен поимот национална безбедност ниту, пак, има одредби кои експлицитно посочуваат на различно поимање на внатрешната и надворешната безбедност, сепак, слично на член 8 од ЕКЧП, во став 2 од член 17 (Амандман 19) од Уставот (исто и член 122) како една од легитимните основи за примена на мерките за следење на комуникациите е наведена основата: „кога тоа го бараат интересите на безбедноста и одбраната на Републиката“. Одредбата недвосмислено посочува дека законодавецот прави разлика помеѓу поимите „безбедност“ и „одбрана“, при што под поимот безбедност, Уставот ја подразбира внатрешната безбедност, додека под поимот „одбрана“, Уставот ја подразбира надворешната безбедност на државта. Двете, условно речено, различни видови безбедност се меѓусебно поврзани и чинат нераскинливо единство и претставуваат еквивалент на поимот национална безбедност.

Националната безбедност денес ја подразбира безбедноста на државата и општеството без разлика на етничката, верската, расната и идеолошката припадност на нејзините граѓани. Државите одвојуваат значителни ресурси (човечки, материјално-технички и организациски) за заштита на сите нивоа на безбедност против разните предизвици, закани и ризици. Безбедност подразбира состојба на непречена имплементација, развој и заштита на националните и државните вредности и интереси што се постигнуваат, одржуваат и подобруваат преку системот на национална безбедност и безбедносни механизми со цел да се постигне отсуство на индивидуален и колективен страв од постоење закани, како и создавање на колективно чувство на спокојство, сигурност и контрола на идните настани и случувања од значење за животот на општеството и државата.

За ова е потребно воспоставување и градење на специјализирани безбедносни институции врз основа на закони во согласност со Уставот на државата, но исто така и меѓународни конвенции, резолуции, повелби, договори, препораки, пресуди и одлуките на меѓународните судови. Во основа, националното законодавство треба да се заснова на меѓународното право, па во таа смисла, подолу ќе биде подетално објаснета меѓународно правната основа на националната безбедност.

1. 2. Меѓународно правни документи за националната и меѓународна безбедност

Повелбата на Обединетите нации претставува една од главните меѓународни правни основи на националната безбедност. Целите на Обединетите нации наведени во член 1 од Повелбата се: одржување на меѓународниот мир и безбедност и за таа цел да се преземаат ефикасни колективни мерки со цел да се спречат и отстрануваат заканите за мирот, како и во согласност со принципите на правдата и меѓународното право, да се користат мирни средства за решавање и меѓународни спорови или ситуации кои би можеле да доведат до прекршување на мирот; да се развиваат пријателски односи меѓу народите, врз основа на почитување на принципот на еднаквост и самоопределување на народите, да се постигне меѓународна соработка со решавање меѓународни проблеми и промовирање и почитување на правата и основните слободи на сите човечки суштества, без разлика на нивната раса, пол, јазик или религија.

Декларацијата за принципите на меѓународното право за пријателски односи и соработка на државите која е донесена во согласност со Повелбата на Обединетите нации, ги промовира и операционализира идеите и вредностите од Повелбата на Обединетите нации вклучувајќи го, пред сè, следново: одржување на меѓународниот мир и безбедност; развој на пријателски односи, соработка и толеранција меѓу нации; почитување на владеењето на правото и преземените обврски при потпишувањето меѓународни договори.

Во овој контекст, **Организацијата за безбедност и соработка во Европа (ОБСЕ)** има големо значење. Имено, во завршните документи на Самитот на ОБСЕ се истакнува соработката на државите на планот на безбедноста, потоа почитување на човековите права, демократијата и владеењето на правото; економската слобода, социјалната правда и одговорноста кон животната средина; пријателски односи меѓу земјите-учеснички; безбедност врз основа на намалување на конвенционалните вооружени сили и зајакнување на заемната доверба; насоки за иднината во однос на човековата димензија (човекови и малцински права и слободи); култура, развој; права на работниците-мигранти; зајакнување на улогата на невладините организации и друго. Лисабонската декларација на ОБСЕ донесена во 1996 година се однесува на заеднички и сеопфатен безбедносен модел за Европа во дваесет и првиот век. Во оваа смисла, во Декларацијата се истакнува потребата од заедничко дејствување кон предизвиците кои влијаат на безбедноста и суверенитетот на државите, како и на стабилноста на општествата. Стратегијата на ОБСЕ за решавање на заканите за безбедноста и стабилноста во дваесет и првиот век донесена кон крајот на 2003 година ги идентификуваше најсериозните закани за безбедноста во Европа и механизмите за борба против овие закани. Најсериозните закани вклучуваат конфликти во и меѓу државите и нивните врски со тероризмот, пролиферација на оружје за масовно уништување, прекумерна акумулација и неконтролирана дистрибуција на мали и лесни оружја, кршење на човековите права, влошување на социјалната и економската ситуација и илегалните миграции; тероризам; организираниот криминал, особено криумчарењето мигранти, трговијата со луѓе, трговијата со нелегални дроги, оружје, чувствителни материјали и технологија; дискриминација и

нетолеранција, особено ксенофобија, расизам, антисемитизмот и насилниот екстремизам; економски предизвици и закани кои ја загрозуваат стабилноста и безбедноста; еколошки ризици и закани, првенствено вклучувајќи неодржлива експлоатација на природните ресурси, лошото управување со отпадните материјали и загадувањето и друго. Исто така, Стратегијата содржи стратешки насоки за превенција, ублажување на последиците од овие предизвици, ризици и закани за безбедноста, преку меѓународна соработка меѓу националните безбедносни системи и мултидимензионален пристап кон заедничка, сеопфатна, кооперативна и неделива безбедност.

Советот на Европа, од друга страна, своите стандарди за надзор и законска примена на интрузивните мерки, како и надзор над надлежностите на органите на прогонот ги создава и надоградува преку неговите тела и тоа: *Венецијанската комисија, Парламентарното собрание на Советот на Европа и Комесаријатот за човекови права на Советот на Европа*.

Во тој контекст, **Венецијанската комисија** на Советот на Европа има важна улога во обезбедувањето на демократската контрола над безбедносните служби. Извештајот на Венецијанската комисија за 1998 година за демократскиот надзор на безбедносни служби беше првиот значаен документ донесен од меѓународна организација во врска со надзорот на работата на службите за безбедност. Преку дополнителни сеопфатни извештаи, Комисијата обезбеди сеопфатна анализа на различни форми и модели на надзор и над работата на безбедносните служби што вклучува детални заклучоци за парламентарен, судски и експертски надзор врз работата на овие служби.

Препораките упатуваат на:

- **зголемување на капацитетите за контрола на службите на безбедност при следењето на комуникациите; и**
- **ведување механизми за одговорност и воспоставување соодветен механизам за жалби.**

Комисијата преку извештаите ги идентификува потребите за ефективни внатрешни контроли во рамките на безбедносните служби и примената на интрузивните мерки согласно со закон, притоа вклучувајќи и контрола на службеници што ги применуваат тие мерки, постапка за обезбедување барање за примена на тие мерки во случаи на заштита на безбедноста на државата и судски надзор и обука за човекови права и демократски вредности на сите субјекти од овој процес.

Во однос на парламентарниот надзор, Венецијанската комисија препорачува парламентот да има исклучителна надлежност да ги избере членовите на парламентарното тело за надзор над примената на интрузивните мерки, без сугестии од страна на извршната власт. Составот на телото за надзор треба да биде меѓупартиско со правична застапеност на членовите на опозициските партии, како и помошен персонал со соодветна експертиза.

Во однос на судскиот надзор, Венецијанската комисија препорачува спроведување специјализирани обуки за судии за одобрување и надзор на примената на интрузивните мерки за цели на национална безбедност.

Препораките за експертски надзорни тела упатуваат дека парламентот (а не извршната власт) треба да ги назначи членовите на телата за надзор над безбедносните служби од експертската јавност, како и да ги разгледува нивните извештаи. Секое влијание од страна на извршната власт е редуцирано. Извештајот, исто така, упатува дека не е доволно надзорните механизми да се конципираат теоретски, туку мора да се обезбедат адекватни механизми и човечки капацитети за нивна практична примена. Во однос на надзорот над работата на безбедносните служби, во Извештајот на Венецијан-

ската комисија од 2015 година се дадени детални препораки за механизмите за заштита и надзор на работата на безбедносните служби и примената на интрузивни мерки во однос на општ надзор (*untargeted surveillance*) и користењето мета-податоци (*metadata*).

Парламентарното собрание на Совет на Европа (ПССЕ) преку усвоените принципи за надзор над безбедносните служби и примената на интрузивните мерки во форма на резолуции, препораки и извештаи има свој придонес кон градењето правна рамка за надзор на работата на безбедносните служби во сите држави-членки на Советот. Усвоените препораки на ПССЕ (составено од 47 европски држави) се фокусираат кон етаблирање на специјализирани комитети во рамките на националните парламенти за подобрување на капацитетите на парламентарен надзор над примената на интрузивните мерки и работата на безбедносните служби. Акцентот на препораките е ставен на институционална соработка и споделување информации помеѓу безбедносните служби на земјите членки на Советот на Европа.

Во работата на Комитетот за правни односи и човекови права, изразена е потребата од воспоставување ефективни надзорни механизми кои би имале за цел размена на информации помеѓу безбедносните служби. Ова е особено важно со оглед на огромни количини информации испратени и добиени од странски партнери.

Комесаријатот за човекови права на Советот на Европа, исто така, има донесено заклучоци и препораки во однос на надзорот на работата на службите за безбедност во однос на општото следење на комуникациите. Во препораките на Комесаријатот е истакната важноста на почитувањето на човековите права во рамките на употребата на интрузивните мерки од страна на безбедносните служби со цел да се има ефикасен систем на демократски надзор. Тука, препораките ја нагласуваат важноста на внатрешно управување на службите за безбедност и нивен надзор и контрола, како што е нагласено во препораките од Венецијанската комисија. Комесаријатот има надлежност да дава и индивидуални препораки за унапредување и почитување на човековите права стипулирани во Конвенцијата на правата на човекот за секоја држава членка од аспект на зајакнување на надзорот на работата на службите за безбедност во примена на интрузивните мерки.

Што се однесува до **Европската Унија** може да се истакне дека Договорот од Маастрихт од 1992 година претставува сериозен проект за правда и внатрешни работи, третиот столб на ЕУ. Поточно, одредбите наведуваат дека Унијата и земјите-членки ја дефинираат и спроведуваат заедничката надворешна и безбедносна политика со цел: заштита на заедничките вредности, основните интереси и независноста на Унијата: зајакнување на безбедноста на Унијата и нејзините земји-членки во сите форми; одржување мир и зајакнување на меѓународната безбедност во согласност со Повелбата на Обединетите нации, владеењето на правото, како и почитувањето на човековите права и основните слободи. Унијата ги остварува овие цели со воспоставување постојана соработка помеѓу земјите-членки за спроведување политика со размена на информации и донесување одлуки во Советот на Унијата за секое прашање од општ интерес во областа на надворешната политиката и безбедноста, усогласувањето на националните политики со заедничките позиции на државите членки во други меѓународни организации и спроведување заеднички акции преку постапки утврдени со одредбите за заедничката безбедносна политика.

Македонија е член на Мировната програма **Партнерство за мир на Североатлантската организација (НАТО)**, но со потпишување на Пристапниот протокол и очекуваното полноправно членство во НАТО, се наметнува потреба од поголемо усогласување на правната рамка, процедурите и практичната

работа во делот на безбедноста. Северноатлантскиот договор од 1949 година ги обврзува земјите членки да развијат мирољубиви и пријателски меѓународни односи со зајакнување на нивните безбедносни институции, како и со елиминирање на конфликтите во меѓународна економска политика и да развијат економска соработка. За таа цел, страните на договорот се обврзуваат да ги одржуваат и развијат своите индивидуални и колективни капацитети да се спротивстават на вооружените напади, одделно и заеднички, со континуирана и ефективна самопомош и меѓусебна помош. Вооружен напад против еден или повеќе од нив ќе се смета за напад врз сите членки на Договорот.

Новиот стратешки концепт на НАТО од 2010 година истакнува неколку прашања: посветеност на спречување и управување со кризи и стабилизирање на постконфликтните ситуации, првенствено преку тесна соработка со ООН и ЕУ; отвореноста кон сите демократски земји во Европа што може да ги исполнат стандардите за членство, бидејќи проширувањето придонесува кон обединета Европа, зголемување на ефикасноста на одбраната на НАТО од закани, како што се пролиферација на нуклеарно и друго оружје за масовно уништување и тероризам, конфликти надвор од Алијансата, субег-напади, закани за користење ласерско оружје, електронски војни, технологијата, итн. Конечно, се укажува на важноста на животната средина, природните ресурси, здравствените ризици, недостигот на вода и зголемените енергетски потреби.

2. Регионална и меѓународна соработка

Меѓународната безбедност се карактеризира со брзи, комплексни и динамични промени и се соочува со нови асиметрични закани и ризици кои се во пораст како: тероризмот, транснационалниот организиран криминал, пролиферацијата на оружје за масовно уништување, радикализам и екстремизам, илегална миграција и компјутерски (сајбер) напади.

Предизвиците како енергетската зависност и климатските промени, исто така, може да имаат негативно влијание на меѓународната безбедност. Земајќи ги предвид димензиите на современите закани и ризици, глобалниот пристап и соработката со ООН, НАТО, ЕУ и ОБСЕ се неопходен инструмент за успешно справување со нив на секоја поединечна земја, а особено за малите земји, како што е РС Македонија.

Соработката со меѓународните безбедносни организации - ООН, НАТО, ЕУ и ОБСЕ овозможува активно учество во креирањето на глобалната одбранбена политика и подобрување на националните способности за справување со новите закани, ризици и предизвици и поефикасно управување со цивилните и воените капацитети.

Нашата држава е обврзана на соработка на меѓународен план, бидејќи тоа го налагаат голем број меѓународни правни документи кои се ратификувани од Собранието, како што се: Конвенциите на ООН за сузбивање акти на нуклеарен тероризам, за сузбивање на финансирањето на тероризмот, за перење, претрес, заплена и конфискација на приходите од криминални дела и за финансирање тероризам, како и Конвенција на Советот на Европа која се однесува на исти или сродни области на безбедноста и други криминални однесувања.

Борбата против тероризмот, организираниот криминал и слично, е посебно сложена задача за која треба да се преземаат низа специфични мерки и активности, меѓу кои носечки треба да бидат: усогласувањето механизми и процедури за меѓудржавна размена на податоци, соработката и преземање заеднички активности, посебно такви кои се етаблирани во земјите членки на ЕУ и НАТО.

Во рамките на демократските норми и принципи и почитувањето на меѓународното право, нашата држава учествува во превенцијата и решавањето кризи во соработка со меѓународната заедница, особено во соработка со партнерите, а заради заштита на нејзините интереси. Во тие рамки, во Про-

грамата **Партнерство за мир**, претставници на Армијата на РСМ учествуваат во вежбовни и други активности, како и во хуманитарни и мисии за зачувување на мирот на НАТО или предводени од НАТО.

Стратегиското партнерство со САД е од особено значење за безбедноста, стабилноста и за економскиот развој на Република Северна Македонија и регионот. Партнерството и поддршката од страна на САД резултираше со силна помош во изградбата на воените сили на Армијата на РСМ, како и со значаен придонес на Република Северна Македонија во глобалната борба против тероризмот. Натомошните активности ќе продолжат во насока на зајакнување на институционалните капацитети за идентификување и споделување на обврските кои ќе произлезат од членството во НАТО и во ЕУ.

Безбедносните служби се обврзани во процесот на пристапување во НАТО да се реструктурираат и да ја интензивираат соработката со соодветните служби од земјите членки на НАТО со имплементирање на воспоставените стандарди за собирање и размена на податоци и информации од заеднички интерес.

Соработката на безбедносните служби подразбира собирање податоци и информации од заеднички интерес или од интерес само на една земја. Но, кога се работи за земја членка на НАТО, тогаш сојузничкото налага обврска да се соберат информации за друга земја, ако лицето/лицата кои претставуваат безбедносен ризик престојуваат на територијата на нашата земја. Кога ќе се оцени дека информациите не може да се соберат на друг начин, туку со примена на посебни мерки - следење на комуникациите, тогаш нашата безбедносна служба ќе постапи согласно со законската постапка во нашата земја. Во вакви случаи, обвинителството и судот треба да го оценуваат предлогот, односно барањето, како и во другите случаи, но треба да го земат предвид и регионалниот и меѓународниот безбедносен ризик.

3. Улогата и положбата на безбедносно-разузнавачките служби во демократското општество

Поимот безбедносно-разузнавачки служби се однесува на сите контраразузнавачки и разузнавачки, воени и цивилни служби кои се со закон овластени да преземаат мерки и активности за заштита на националната безбедност на државата. Тие имаат важна улога во заштитата на националната безбедност и почитувањето на владеењето на правото. Нивната главна цел е да соберат, анализираат и да пренесат информации кои им помагаат на креаторите на државните политиките и другите надлежни институции да преземаат мерки за заштита на националната безбедност и заштита на човековите слободи и права. Функциите на овие служби се разликуваат од земја до земја, меѓутоа собирањето, анализата и ширењето на информациите релевантни за заштитата на националната безбедност е нивната суштинска задача.

Всушност, многу држави ја ограничуваат улогата на нивните т.н. тајни служби за да се спречи овие служби да преземаат и други активности поврзани со безбедноста кои веќе ги вршат други државни институции и органи. Дефинирањето на активностите кои можат да ги извршат овие служби, многу држави, јасно ги утврдуваат со закон, а со тоа се обезбедува нивните активности да се ограничат на заштита на уставните вредности кои се однесуваат на националната безбедност.

Задачите и овластувањата на безбедносно-разузнавачките служби кои се прецизно дефинирани во закон, мора да се ограничени на заштитата на легитимните интереси на националната безбедност и на идентификуваните закани за националната безбедност кои службите имаат задача да ги спречат. Воедно, во повеќе европски земји (Романија Германија, Хрватска, Австралија и други) во законите се прецизно формулирани и наброени сите закани за националната безбедност што го олеснува процесот на отчетност овозможувајќи им на надзорните тела и органите за правна заштита да ги кон-

тролираат овие служби во извршувањето на специфичните функции. Исто така, многу држави имаат усвоено законодавство кое обезбедува прецизни дефиниции на поимите: тероризам, терористички групи и активности, финансирање и помагање на терористички активности итн, со што се намалува можноста под закрила на борбата против тероризмот да се преземаат и други активности спрема поединци и групи кои не се терористичка закана.

Безбедносно-разузнавачките служби се државни органи и се дел од извршната власт и имаат обврска за почитување на националниот правен систем и меѓународните правни документи ратификувани од државата, а особено оние што се однесуваат на човековите слободи и права. Оттаму, доколку државните безбедносни институции повредат некои одредби на меѓународното право, не можат тоа да го правдаат со национални закони или други прописи. Идејата за владеењето на правото бара овие тајни служби да не може да преземаат какви било дејства кои би го повредиле националното и меѓународното право. Во многу држави подзаконските акти кои се однесуваат на внатрешната организација и систематизација на ваквите служби, како и начинот на спроведување на одредени мерки се тајни, односно не ѝ се достапни на јавноста, но се достапни на контролните тела.

Националното право треба да им забранува на овие служби да се ангажираат во какви било политички активности или да дејствуваат во интерес на одредена политичка, верска, етничка, социјална или економска група. Исто така, државите се меѓународно одговорни за активностите на нивните безбедносно-разузнавачки служби и нивните вработени, без разлика каде се случуваат овие активности и кои се жртви. Уставното, управното и меѓународното кривично право се однесува на членовите на овие служби како и на кој било друг државен службеник.

Од друга страна, вработените во овие служби треба да имаат можност да пријават одредени неправилности или кршење на законите во работата на службата. Практиката на одделни држави покажува дека постојат неколку начини за пријавување: на внатрешните контролни тела во службата, надворешните надзорни и контролни институции и обраќање до јавноста. Јавното обелоденување на неправилности се однесуваат на тешки повреди, како што е закана по животот.

Институционалната култура во безбедносно-разузнавачките служби се однесува на вредности, ставови и однесување на вработените. Всушност, само правни и институционални рамки не можат да обезбедат доволно гаранција дека припадниците на овие служби ќе се придржуваат кон владеењето на правото и почитувањето на човековите права.

Голем број држави и нивните служби имаат донесено етички кодекси или принципи на професионалност со цел да промовираат институционална култура. Кодексите на етичко однесување, обично, вклучуваат одредби за соодветно однесување, дисциплина и морални вредности кои е потребно да ги поседуваат вработените во службите. Добра практика е кодексите на однесување да бидат предмет на контрола на внатрешните и надворешните надзорни институции.

На етичкиот кодекс мора да се надоврзе континуирана обука на вработените со цел зајакнување на професионалното работење. Многу безбедносни служби имаат програми за обука кои го нагласуваат професионализмот и ги едуцираат вработените за релевантните уставни и законски стандарди и за меѓународно право. Професионалната етика и култура може да се зајакне со внатрешни политики за управување со човечкиот капитал, ако се наградува етичко и професионално однесување.

Безбедносно-разузнавачката заедница на РСМ е составена од три безбедносно -разузнавачки институции:

1. Агенција за национална безбедност
2. Агенција за разузнавање и
3. Надлежната организациска единица за воена безбедност и разузнавање во Министерство за одбрана;
  - Агенција за национална безбедност (АНБ) претставува независна агенција. По својата природа претставува контраразузнавачка, цивилна, служба задолжена за откривање и спречување шпионско дејствување на странски разузнавачки служби, откривање и спречување закани, активности и дејствија насочени против уставниот поредок, откривање и спречување тероризам и други форми на сериозни и организирани криминални активности насочени против државата. Таа е внатрешно систематизирана со посебни организациски единици, со централизирана хиерархиска поставеност и со линиско-територијален метод на работа.
  - Агенција за разузнавање (АР), претставува разузнавачка агенција под надлежност на претседателот на РСМ, задолжена за прибирање и за обработка на политички, економски и воени податоци за странски: држави, институции, служби и лица од интерес за Македонија. Во нејзините рамки постојат посебни оддели за борба против тероризмот и организираниот криминал. Таа е внатрешно систематизирана на повеќе организациски делови, централизирано-хиерархиски поставена со линиско-територијален метод на работа.
  - Надлежната организациска единица за воена безбедност и разузнавање во Министерство за одбрана (поранешната воено контраразузнавачка и разузнавачка служба - ВКРС) која претставува воено контраразузнавачка и разузнавачка агенција во рамките на МО, задолжена е за откривање и спречување на дејствувањето на странски воено-разузнавачки служби во државата, како и за преземање разузнавачки активности спрема странски држави и лица од интерес за националната безбедност на државата. Таа е внатрешно систематизирана на повеќе делови, централизирано-хиерархиски поставена со линиско-територијален метод на работа.

Во рамките на АР, АНБ и МО постојат посебни оддели за примена на инвазивните мерки, посебно на мерките за следење на комуникациите. Во рамките на овие служби, исто така, постојат и посебни оддели за набљудување и следење лица и предмети.

Безбедносниот систем на РСМ во чии рамки влегува и безбедносно-разузнавачката заедница се соочува со повеќе тешкотии, меѓу кои еден дел се реликт од историското минато, а другиот дел се последица од недоволно изградената законска „архитектура“ во врска со недвосмисленото утврдување и раздвојување на надлежностите на безбедносните служби и нивните овластувања. Во овој контекст, забележливи се следниве аномалии:

- **надминување на законските надлежности, односно безбедносно третирање на прашања што не се во надлежност на соодветната служба;**
- **злоупотреба на инвазивните мерки како метод за прибирање индиции;**
- **недостаток или непочитување на постоечките механизми за елиминирање или намалување на персоналната и содржинската неселективност на мерките за следење на комуникациите и др. ;**
- **во рамките на самата безбедносно-разузнавачка заедница постојат одредени преклопувања на надлежности, во однос на предметот и делокругот на работа. Така, често се случува одредени настани или појави и одредени домашни и странски лица чии активности се класифицирани како безбедносни закани за националната безбедност на државата, да се појават како предмет на работа и на трите безбедносни служби.**

4. Инвазивните мерки како составен дел на методологијата на работа на безбедносно-разузнавачките служби

Мерките за следење на комуникациите се дел од лепезата на тајни средства и методи на дејствување што со години наназад претставуваа ексклузивно право на користење на безбедносно-разузнавачките служби, односно тајните служби. Таквиот ексклузивитет се должеше на функционалната обврска на овие служби да ги штитат виталните интереси на државата. Заштитата на виталните вредности на државата може успешно да се оствари само ако деструктивните закани се откријат, идентификуваат и спречат уште во раната фаза на подготвување, кога сеуште не постои конкретна опасност по заштитеното добро. Објектот на заштита што е предмет на функционална обврска на овие служби, во оваа фаза не е конкретно загрозен, туку постојат индикации или т.н. апстрактна опасност од негова блиска или подалечна идна закана за повреда односно, загрозување. Ваквата концепција на предделиктно делување што беше својствена само за начинот на функционирање на тајните служби, сега се наметна како обврска и на криминалистичките служби задолжени за откривање и спречување на делувањето на организираниот криминал и тероризам.

Оттаму, природно беше да се очекува дека лепезата од методи и средства на делување на тајните служби неминовно ќе се преслика и преземе како инструментариум за легално и законско делување и на криминалистичките служби затоа што тој инструментариум е единствено адекватен, ефикасен и верифициран, со години наназад, да одговори на предизвикот да се пресретне и спречи криминалот пред неговата реализација. Тој законски инструментариум на предделиктно дејствување денес во кривично-правната литература во светот е познат под различни синоними: *special investigative measures*, посебни истражни мерки, *undercover operations*, прикриени или тајни операции, мерки на прикриена истрага, посебни мерки итн.

Лепезата на инвазивните мерки кои се во легална употреба на безбедносно-разузнавачките служби треба и мора да се во согласност со усвоените принципи и стандарди на примена на инвазивните мерки.

Имено, безбедносно-разузнавачките служби се дел од државната извршна власт и, како такви, тие не се и не смеат да бидат надвор од системот на контрола и почитување на општо прифатениот принцип на владеење на правото. Борбата против тероризмот, шпионажата и другите субверзивни активности не смее да прерасне во инструмент за укинување на демократското општество.

Оттаму, принципите на законитост, супсидијарност, пропорционалност и (претходно) судско одобрување на инвазивните мерки, како и усвоените стандарди во врска со нив, се од задолжителен карактер и во работата и функционирањето на безбедносно-разузнавачките служби.

5. Превенција во безбедноста

Работата на безбедносно-разузнавачките служби и примената на посебните мерки за заштита на националната безбедност се засновани врз концепцијата на дејствување на одбрана од опасност. Ваквата проактивна концепција на делување *ante delictum* која е неразделно врзана со казнено правниот поим - апстрактна опасност, кривично-правно ја опфаќа зоната на предистрагата, односно зоната на предкриминалната реализација. Мерките по својата природа се исклучително погодни за пресретнување на сите активности кои претставуваат некаква закана за националната безбедност.

За разлика од оваа проактивна концепција на делување, реактивната концепција на кривично гонење *post delictum*, тргнува од веќе сторена повреда или најмалку загрозување на заштитеното добро и кривично-правно ја опфаќа зоната на претходната фаза во кривичната постапка, односно истрагата.

Оттаму, сосема е оправдан стравот дека со примената на овие мерки постои опасност да се избрише границата помеѓу истрагата и предистражната постапка, а тоа консеквентно создава „опасност мате-

ријалното и процесното кривично право со примената на овие мерки да станат, на некој начин, полициско-тактички инструменти." (Bačić F.: *Kazneno-pravni aspekti problematike organiziranog kriminaliteta*, HJ/KPP, 1/1999)

Во овој случај, она што го подигнува законскиот сензибилитет е тоа што заканата или кривичното дело е во најраната фаза на подготвување, во најширока смисла на зборот, што по правило е начелно неказнива. Така, во неа спаѓаат дејствијата и активностите од најраната фаза на оформување на криминалната намера, па сè до дејствијата и активностите што значат подготовка на кривичното дело (поттикнување, организирање, планирање, подготвување, итн). Овие рани, предделиктни стадиуми на кривичното дело, разбирливо, поретко се санкционираат, а поголемиот дел од нив остануваат во полето на неказнивата зона, заради тоа што сеуште криминалната намера на сторителот нема појавни облици во надворешната стварност што во кривично-правна смисла претставува повреда или најмалку конкретно загрозување на заштитеното добро.

Со други зборови, не постои законски објективно настапена штета или загрозување на заштитеното добро, туку опасноста е сеуште далеку во вид на апстрактна, законски неказнива опасност. Сите сознанија во врска со намерата на осомничениот да стори кривично дело се во сферата на претпоставки што по правило се на рамниште на основи на сомневање, а понекогаш и подолу. Затоа, законодавецот со голема претпазливост и со висок степен на селекција пристапува при определувањето на кругот на кривични дела за кои е предвидена примена на овие инвазивни мерки, заради реалната опасност кривичното право да навлезе во забранетата зона на казнување за мисли.

Стравот дека може да се злоупотребат мерките во оваа насока и да се легализира тоталитаристичкиот режим и политичката полиција е реален и постојано присутен, меѓутоа, се чини, дека со изнаоѓање на соодветен ефикасен механизам на контрола и надзор над нивната примена, може да се надмине таа опасност.

Безбедносно-разузнавачките служби не можат да влијаат на причините за безбедносните закани и ризици, но можат со своите активности да ги намалат можните услови и поводи за активности кои се насочени против националната безбедност. Основен метод за тоа е користењето на разузнавачка анализа која претставува собирање податоци и информации, нивна обработка и извлекување релевантни заклучоци за одреден настан или појава.

Прифаќањето на превенцијата како интегрален дел од еден сеопфатен пристап, ќе помогне во елиминирањето на предусловите што можеби ги наведуваат поединците да се приклучат на насилните екстремистички групи, односно, превентивниот пристап за борба против заканите по безбедноста и одбраната е ориентиран на „рани знаци“: Како и со практиката на превенција на криминалот, резултатите може да не се веднаш видливи и ќе бараат долгорочен и трпелив ангажман. Оттаму, примената на посебните мерки, во конкретниот случај на следењето на комуникациите, кога се однесуваат на безбедноста и одбраната, вообичаено, се со подолг временски период во споредба со нивната примена во истрагите за други кривични дела.

6. Закани по националната безбедност и одбрана

Законот за Агенцијата за национална безбедност (ЗАНБ) и Законот за одбрана ги наведуваат заканите по безбедноста на државата.

Според членот 4 од ЗАНБ, безбедносни закани (и ризици) за национална безбедност на државата се:

- шпионажа;
- тероризам и негово финансирање;
- насилен екстремизам;

- сите форми на сериозни и организирани криминални активности насочени против државата;
- спречување кривични дела против човечноста и меѓународното право;
- незаконито производство и пролиферација на оружје за масовно уништување или нивни компоненти, како и материјали и уреди кои се потребни за нивно производство;
- нарушување на виталните економски интереси и финансиската безбедност на државата;
- нарушување на безбедноста на носители на високи државни функции и на објекти што се од стратешко значење за државата; и
- откривање и спречување на други активности поврзани со безбедносни закани и ризици за националната безбедност на државата.

Согласно со Законот за одбрана, како закани се утврдени:

- откривање и спречување разузнавачка и друга субверзивна дејност на странски воено-разузнавачки и разузнавачки служби која се врши во земјата или од странство, а е насочена кон одбраната на државата;
- откривање и спречување на сите форми на терористичка дејност насочена кон одбраната на државата; и
- спроведување контраразузнавачка заштита на задачите и плановите, документите, материјално-техничките средства, подрачјата, зоните и објектите од интерес за одбраната на државата.

Во основа, овие закани, според КЗ, претставуваат сериозни кривични дела против државата, вооружените сили и против човечноста и меѓународното право. Безбедносните служби активностите ги преземаат, пред сè, заради превентивно дејствување кога се врши подготвување, организирање или учествување во кривични дела против интересите на државата или во онеспособување на нејзиниот безбедносен систем да ги врши своите функции.

Во извршување на своите законски надлежности, безбедносните служби можат да користат тајни мерки и активности утврдени со закон, а во согласност со Уставот. Условите за користење на мерките за следење на комуникациите за заштита на интересите на безбедноста и одбраната на државата се јасно предвидени во Уставот и детално се разработени во Законот за следење на комуникациите и ЗАНБ.

7. Овластени органи за спроведување на мерките за следење на комуникациите заради заштита на безбедноста и одбраната на државата

Овластени органи за спроведување на мерките за следење на комуникациите заради заштита на интересите на безбедноста и одбраната на државата се:

- Агенцијата за национална безбедност и
- Министерството за одбрана: Надлежната организациска единица за воена безбедност и разузнавање во Министерство за одбрана (Воената служба за безбедност и разузнавање) и Центарот за електронско извидување на Армијата на Северна Република Македонија, во делот на фреквентниот спектар на радиобранови на високи, многу високи и ултра високи фреквенции (HF, VHF и UHF).

Водечка улога во примената на мерките за следење на комуникациите заради заштита на националната безбедност има Агенцијата за национална безбедност, како единствена цивилна, контраразузнавачка служба. Агенцијата е законски надлежна за безбедносно третирање на лицата и појавите од исклучително цивилен карактер, односно таа нема законско право и надлежност да третира лица и појави од воена природа.

Надлежната организациска единица за воена безбедност и разузнавање во Министерство за одбрана или поранешната воено контраразузнавачка и разузнавачка служба - ВКРС, нема традиција на честа примена на мерките за следење на комуникациите, меѓутоа има континуирана и честа примена на т.н. извидувачко, односно воено - радиоразузнавање во делот на фреквентниот спектар на радиобранови на високи, многу високи и ултра високи фреквенции.

Според одредбите од ЗСК и ЗАНБ, со мерките за следење на комуникациите се опфатени сите облици на комуникација, односно: телефонските или т.н. жичани комуникации, непосредните или т.н. усни комуникации, сите облици на електронска комуникација и писмата и поштенските пратки како облик на комуникација помеѓу луѓето. Мерките се однесуваат како на домашниот, така и на меѓународниот телекомуникациски сообраќај.

Законот дозволува примена на посебни технички средства за прислушување (т.н. бубачки) кои може да бидат со краткотраен или подолготраен век на користење (зависно од изворот на напојување на техничките средства) и најчесто тие се користат за „озвучување“ на затворениот простор каде престојува или работи лицето за кое постои безбедносен интерес.

Во однос на т.н. лични и консензуални прислушувања, односно следења на комуникациите, сегашниот ЗСК, за разлика од ЗСК од 2006 година (член 2), нема одредби кои експлицитно ја регулираат оваа материја. Имено, според постоечките законски одредби и прифатените правни сфаќања, смислата на уставната забрана за незаконско следење на комуникациите има за цел да го спречи и забрани незаконското државно навлегување во приватните комуникации на граѓаните, додека при личните комуникации, секој од учесниците во комуникациите го носи ризикот дека може да биде снимен разговорот без негова согласност или знаење од страна на другиот учесник во комуникацијата.

Иако не постои експлицитна законска одредба која го забранува снимањето на содржината при личните комуникации без согласност на другиот учесник во комуникацијата, Законот не ги прифаќа ваквите прислушувани разговори како доказ во постапката, бидејќи претходно не се одобрени од судот. Од друга страна, покрај повредата од морален аспект (изиграна доверба), засегнатиот учесник во комуникацијата може да бара и кривична одговорност од другиот учесник во комуникацијата, доколку објавените разговори содржат податоци за приватниот и семејниот живот на засегнатиот.

Слична е состојбата и во однос на консензуалното следење на комуникацијата, односно следење на комуникацијата без судска наредба, но со претходна согласност на еден од учесниците во комуникацијата. Имено, Законот не го дозволува, меѓутоа остава простор за прифатливост, доколку лицето е прикриен полициски истражител (припадник на служба или полициски соработник на службата), при што и во овој случај, добиените сознанија немаат судска вредност, туку само оперативно значење.

ЗСК заради заштита на националната безбедност, дозволува полиберален пристап и користење (без судско одборување, само на барање од овластен орган и подоцнежнo известување на јавниот обвинител на РСМ) на мета-податоците на учесниците во електронскиот комуникациски сообраќај кои покрај мерките за следење на комуникациите, претставуваат една од најчесто користени алатки во работата на безбедносно-разузнавачките служби.

8. Мерки за следење на комуникациите

Согласно со членот 18 од Законот за следење на комуникациите, мерки за следење на комуникациите заради заштита на интересите на безбедноста и одбраната на државата се:

1. Следење и снимање телефонски и други електронски комуникации;
2. Следење и снимање во внатрешноста на објекти, затворени простории и предмети и влез во тие објекти, затворени простории и предмети, заради создавање услови за спроведување на мерката;
3. Следење и светлосно снимање лица на отворен простор и на јавни места; и
4. Следење и тонско снимање на содржината на комуникациите на лица на отворен простор и на јавни места.

Мерката од точка 1- Следење и снимање телефонски и други електронски комуникации, се однесува на сите комуникации што претставуваат технички процес на испраќање, пренос и примање на каков било говор, податоци, звуци, сигнали, пишуван текст, статички и подвижни слики кои служат за размена на информации меѓу луѓето, меѓу луѓето и предметите, меѓу предметите или за управување со каков било предмет со помош на телекомуникациски систем, како и интернет -протокол, говор преку интернет-протокол, интернет-страница и електронска пошта. Со оваа мерка не се опфатени непосредните усмени комуникации (амбиентално прислушување) помеѓу луѓето, писмата и поштенските пратки како засебни облици на комуникација помеѓу луѓето.

Содржински, мерката се однесува на комуникациите што се опфатени со мерката од член 252 ст. 1 т. 1 од ЗКП, *differentia specifica*, се целта и условите на примена на мерката. Имено, во однос на целта (член 18 од ЗСК, односно член 34, ст. 1 од ЗАНБ), мерката е наменета за заштита на интересите на безбедноста и одбраната на државата, додека во однос на условите, мерката има превентивна насока и таа ги опфаќа:

- **стадиумот на преткриминална реализација – подготвување, кај кривичните дела против државата, против вооружените сили или против човечноста и меѓународното право;**
- **спречување (превенција) конкретна опасност која во кривично-правна смисла претставува: поттикнување, организирање или учествување во вооружен напад против државата или онеспособување на безбедносен систем да ги врши своите функции; и**
- **спречување (превенција) апстрактна опасност која во кривично-правна смисла претставува постоење на основи на сомневање за веќе преземени активности кои се однесуваат на кривичните дела: терористичка организација (член 394-а), тероризам (член 394-б) и финансирање на тероризам (член 394-в).**

Законодавецот прави разлика (член 4 ст. 1 т. 4 од ЗСК) помеѓу - следење и снимање на телефонските и другите електронски комуникации за целите на водењето на кривичната постапка од член 252 ст. 1 од ЗКП и таа мерка ја нарекува – Посебна истражна мерка, додека кога истата мерка е наменета заради заштита на националната безбедност и интереси (член 4 ст. 1 т. 5 од ЗСК), таа мерка ја нарекува - следење и снимање на телефонските и други електронски комуникации. Всушност, по својата природа станува збор за идентична мерка која има за цел тајно дознавање на содржината на целната комуникација, меѓутоа заради различните цели во примената, таа формално-правно различно се именува.

Мерката за следење и снимање на телефонските и другите електронски комуникации утврдена со Законот за следење на комуникациите, може да се спроведе и со помош на посебни технички уреди и опрема кои овозможуваат спроведување на мерката без посредство на ОТА и операторите. Меѓутоа, спроведување на мерката може да се врши само кога технички е невозможно следење и снимање на содржината на комуникацијата без користење на посебните технички уреди и опрема на ОТА.

Малициозните (заразни) информатички програми се технички упад во електронскиот систем на засегнатиот со што се овозможува да се следат сите облици на телефонски и електронски комуникации што ги остварува засегнатиот преку неговиот електронски апарат. По опсегот и сферата на зафаќање на приватноста, таа претставува *on line* следење на сите комуникации на засегнатиот преку неговиот електронски апарат.

За примената на оваа посебна техника, законодавецот предвидел доследно почитување на принципите на претходно судско одобрување, законитост, супсидијарност и пропорционалност.

Начинот на користење, контрола и примена на оваа посебна техничка опрема е регулирана со одредбите од ЗАНБ, додека директорот на АНБ со подзаконски пропис ја утврдува спецификацијата и техничките карактеристики на техничките уреди и опрема, како и начинот на чување и ракување со неа.

Мерката од точка 2 - Следење и снимање во внатрешноста на објекти, затворени простории и предмети и влез во тие објекти, затворени простории и предмети, заради создавање услови за спроведување на мерката, претставува пандан на мерката од член 252 ст. 1 т. 2 од ЗКП. *Differentia specifica* на оваа мерка, покрај целта и условите претставува и проширувањето на обемот на примената на мерката на сите видови затворен простор, како од јавен, така и од приватен карактер. Според опсегот и сферата на зафаќање на приватноста на поединецот, мерката се однесува само на непосредните (не и на посредните електронски и други комуникации) усмени комуникации (т.н. амбиентално прислушкување) кои се одвиваат во затворен простор. Имајќи предвид дека условите за примена на мерките заради заштита на интересите на безбедноста и одбраната на државата се предвидени со ЗСК (член 19), проширувањето на обемот на примена на мерката има реперкусија и во поглед на ограничувањата на примената на посебните истражни мерки (член 268 од ЗКП). Имено, *de lege lata*, мерката може да се примени во домот и на друго лице, а без притоа да се бара степен на основано сомневање дека осомничениот престојува таму.

Мерката од точка 3 - Следење и светлосно снимање лица на отворен простор и на јавни места, претставува облик на тајно надгледување на осомничениот на јавно место со посебни технички средства за светлосно снимање (со инфрацрвени, UV, или друг вид зраци, односно ноќно, термално итн) чија цел, по правило, не е содржината на комуникацијата на осомничениот, туку (надворешните случувања на „објектот“ кој се надгледува) средбите и контактите на осомничениот со други лица и места каде се движи.

Според природата, мерката е многу поблиска до мерката од член 252 ст. 1 т. 3 од ЗКП (тајна опсервација), отколку до мерките за следење на комуникациите. Меѓутоа, понекогаш, врз основа на ваквата опсервација на осомничениот, кога тој е подалеку од нормалното видно поле, може да се добијат конклюдентни (посредни) сознанија за „содржината“ на комуникацијата на осомничениот (движење кон одредена цел, предавање предмети, знаковни движења, гестикулации или мимики итн.) со други лица.

Мерката од точка 4-Следење и тонско снимање на содржината на комуникациите на лица на отворен простор и на јавни места, е пандан на мерката тајно следење и снимање лица и предмети со технички средства надвор од домот или деловниот простор означен како приватен (член 252 ст. 1 т. 3 од ЗКП). Таа се однесува на следење и создавање само на тонски снимки (тоа е единствената разлика од претходно цитираната мер-

ка) на комуникациите кои се одвиваат на јавно место со помош на посебни технички средства за засилување на звукот со што се овозможува „фаќање“ на целната комуникација од поголема оддалеченост. Се разбира, мерката е тајна и прикриена, односно, таа се спроведува на незабележителен начин и засегнатиот не е свесен дека се „прислушкува“. Вообичаено, примената на мерките за следењето на комуникациите на отворен простор (и јавно место) не се забранети, поради општо прифатениот став дека врз основа на околностите под кои се изведува комуникацијата, засегнатиот нема разумно очекување за приватност. Со други зборови, секој за себе го поднесува ризикот на приватност на комуникацијата, доколку таа се изведува на отворен простор, каде има пристап на неограничен и неповикан број лица.

Покрај горенаведените мерки за следење на комуникациите заради заштита на интересите на безбедноста и одбраната на државата, согласно со одредбите од ЗСК (членови 32 и 33) по барање на овластените органи за спроведување на мерките (за поднесеното барање се известува јавниот обвинител на Р С Македонија), операторите се должни да ги достават бараните мета- податоци за учесниците во електронскиот комуникациски сообраќај.

АНБ има ексклузивно право врз основа на судска наредба (членовите 25, 28 и 32 од ЗАНБ) да врши следење и снимање на меѓународните телекомуникации со посредство на операторите, кога следењето на меѓународните телекомуникации не е возможно да се спроведе на друг начин и, воедно, да врши надзор над поштенските и другите пратки.

8. 1. Услови за користење на мерките за следење на комуникациите

Правната основа, условите, видовите мерки за следење на комуникациите и постапката на нивна примена заради заштита на интересите на безбедноста и одбраната на државата, се јасно предвидени во Уставот, ЗСК и ЗАНБ. Уставните одредби во чл. 17, односно Амандман XIX (2003 год.) ги дефинира правните основи, опсегот и сферата на легитимното отстапување од уставната гаранција за неповредливост на приватноста во комуникациите на граѓаните.

Одредени уставни недоречености во Уставот на РСМ во однос на примената на инвазивните мерки се надополнуваат со одредбите од ратификуваната ЕКЧП, како општа правна рамка и насока за сите аспекти на примената на овие мерки.

Во Законот за следење на комуникациите (Глава III) се утврдени условите, постапката и видовите на мерките за следење на комуникациите заради заштита на интересите на безбедноста и одбрана на државата.

Со оглед на контролната улога на судот при одобрување на мерките, судот мора да ја има предвид судската практика на ЕСЧП во однос на востановените стандарди за примена на инвазивните мерки со цел да се избегне опсноста од нивната злоупотреба и поткопување на демократскиот поредок под оправдување дека таквите дејствија се преземаат заради негова заштита.

8. 2. Услови за издавање наредба

Условите за издавање наредба за следење на комуникациите се предвидени во член 19 од ЗСК (идентични одредби се содржани и во ЗАНБ). Согласно со став (1) од овој член „судот може да нареди мерки за следење на комуникациите од членот 18, кога постојат основи на сомневање дека се подготвува извршување кривично дело против државата, против вооружените сили или против човечноста и меѓународното право“.

De lege lata, во поглед на примената на мерката, Законот бара постоење основи на сомневање за примена на мерките и го опфаќа (само) стадиумот на подготвителните дејствија за кривичните дела против државата, против вооружените сили или против човечноста и меѓународното право.

Во ставот (2) од член 19 од ЗСК е предвидена примена на мерките и заради спречување (превентивно дејствување) дејствија кои во кривично-правна смисла значат подготвување, поттикнување, организирање или учествување во вооружен напад против државата или во онеспособување на нејзиниот безбедносен систем да ги врши своите функции, како и заради спречување на какви било активности во врска со кривичните дела: терористичка организација (член 394-а), тероризам (член 394-б) и финансирање на тероризам (член 394-в). Во истиот став, Законот безусловно бара исполнување на начелото на супсидијарност, односно информации за таквите активности да не можат да се обезбедат на друг начин или нивното обезбедување да е сврзано со поголеми тешкотии и кумулативно, Законот бара постоење на веќе констатирана непосредна општествена опасност од: извршување на (некое од наведените) кривични дела, вооружен напад или онеспособување на безбедносниот систем.

Во ставот (3) од истиот член се предвидува можноста за избор помеѓу повеќето мерки за следење на комуникациите давајќи предност секогаш на мерката која задира најмалку во човековите слободи и права утврдени со Уставот, законот и меѓународни договори ратификувани во согласност со Уставот.

8. 3. Барање за издавање наредба и одлучување по барањето

Имајќи ја предвид сериозноста на заштитеното добро, законодавецот оваа мерка ја поставува на повисоко рамниште, како во однос на подносителот на барањето, така и во однос на надлежниот орган за одлучување по неа и од тие причини е сместена во посебна глава на Законот, т. е. глава III - Услови и постапка за спроведување на мерката за следење на комуникациите заради заштита на интересите на безбедноста и одбраната на државата. Согласно со одредбите од член 20 ст. 1 од ЗСК, овластено лице за поднесување барање за издавање наредба за спроведување на мерката за следење на комуникациите заради заштита на интересите на безбедноста и одбрана на државата е јавниот обвинител на Република Северна Македонија на предлог на директорот на АНБ или од него овластено лице или на предлог на министерот за одбрана или од него овластено лице. Содржината на барањето од овој член упатува на задолжителните елементи:

- вид на мерката за следење на комуникацијата за која се поднесува барањето;
- податоци за физичкото или правното лице кон кое ќе се спроведува мерката;
- податоци за објектот, просторот или предметот за кој ќе се спроведува мерката;
- органот кој треба да ја спроведе наредбата;
- образложение на причините и потребата поради кои се предлага спроведување на мерката;
- времетраење на мерката; ивид на телекомуникацискиот систем, телефонскиот број или друг податок за идентификација, како и идентификациски број за секој од нив одделно.

Постојат разлики во однос на содржината на барањето за определување на мерката за следење на комуникациите за целите на кривичната постапка (член 8 од ЗСК) и барањето за издавање наредба за следење на комуникациите заради заштита на интересите на безбедноста и одбрана на државата (член 20 од ЗСК).

Така, барањето за издавање наредба за следење на комуникациите заради заштита на интересите на безбедноста и одбраната на државата не да содржи податоци за:

- законскиот назив на кривичното дело;
- обемот и местото на спроведување на посебната истражна мерка; и
- сознанија и докази врз основа на кои се засноваат основите на сомневање и образложение за причините поради кои податоците или доказите не можат да се соберат на друг начин.

Во случај на доставување барање од член 20 од ЗСК за донесување наредба за повеќе мерки за следење на комуникациите, задолжително се наведуваат податоци за секоја мерка одделно. Барањето го поднесува јавниот обвинител на Република Северна Македонија до судијата на Врховниот суд на Република Северна Македонија, одреден со внатрешниот распоред на судот кој одлучува веднаш, а најдоцна во рок од 24 часа од поднесувањето на барањето.

По исклучок, по барање на јавниот обвинител на Република Северна Македонија, во итни случаи, а кога постои опасност од одлагање, судијата на Врховниот суд на Република Македонија, може веднаш да издаде привремена писмена наредба за спроведување на мерката за времетраење од 48 часа (член 30 став 1 од ЗСК). Привремената писмена наредба и анонимизираните примероци од издадената писмена наредба за потребите на ОТА и за потребите за вршење надзор и контрола, судијата ги доставува на јавниот обвинител на Република Северна Македонија кој ги доставува до ОТА преку овластеното лице на овластениот орган кој е предлагач на мерката или ако е предлагач самиот јавен обвинител на Република Северна Македонија, тогаш тој ги доставува до ОТА.

Овластеното лице во ОТА е должно да постапи веднаш (член 64 од ЗСК), односно:

- а) да ја активира и направи достапна комуникацијата за којашто е издадена наредбата;
- б) да го запре спроведувањето на мерката за следење на комуникациите во случаи кога времетраењето за спроведување на мерката истекло или кога е издадена наредба за запирање на мерката.

Во однос на одлучувањето по поднесено барање од јавниот обвинител на Република Северна Македонија, Законот (член 21 од ЗСК) предвидува двостепена постапка. Имено, ако судијата не се согласи со поднесеното барање, јавниот обвинител на Република Северна Македонија има право на приговор до Врховниот суд на Република Северна Македонија во рок од 12 часа од известувањето за несогласувањето. По поднесениот приговор, во рок од 12 часа, одлучува Совет од тројца судии на ВСРМ, во кој не може да биде член судијата кој не се согласил со барањето.

8. 4. Оправданоста од примена на мерките за следење на комуникациите

При самото одлучување за издавање наредба за примена на мерката за следење на комуникациите заради заштита на интересите на безбедноста и одбраната на државата, судијата на ВСРМ или Советот од тројца судии, треба да има задоволителни теоретски и практични елементи (претпоставки, информации) преку кои ќе го определи значењето на директната, непосредната и конкретната штета по националната безбедност. Во контекст на одлучување по таквата наредба, понекогаш и минималните безбедносни информации и проценки на безбедносните служби прифатени од страна на јавниот обвинител на РСМ кои во повеќе ситуации можат да бидат и апстрактни и како такви да

останат само во најава, може да претставуваат доволна основа судијата да прибегне кон прифаќање на барањето и издавање на наредбата, доколку заканата што се очекува и доброто што се заштитува претежнуваат по својата важност и приоритетност над правото на приватност на поединецот.

Секако дека целта за која е воспоставена оваа мерка и заштитеното добро, остава поголем маневарски простор на органите на прогонот, без аргументација и рутински да ги одредуваат мерките, па дури и да ја злоупотребат нивната примена и при тоа судијата да биде доведен пред „свршен чин“. Сепак, со оглед на улогата на судот како контролор во примената на инвазивните мерки, судијата не е лишен од секаква можност да направи релевантна проценка имајќи ги предвид сите елементи што треба да ги содржи барањето за следење на комуникациите поднесено од страна на јавниот обвинител на РСМ. Напротив, судското овластување за одобрување на инвазивните мерки се смета за важен принцип и голема превентивна заштита од неоправдано загрозување на приватноста на поединци и злоупотреба на дискреционата власт на државата, но тоа само по себе, не може да оставари целосна заштита од преголема употреба на овие мерки.

При разгледување на прашањата што се поврзани со националната безбедност и одбраната на државата, судот, односно судиите, треба да се раководат од следниве критериуми и правила:

- **во случај на постоење претпоставки секогаш треба да оди во корист на поединечното право (in dubio pro reo);**
- **критички и со здрав скептицизам да се прифаќа и разгледува барањето за примена на мерките заради заштита на национална безбедност;**
- **развивање на професионалната соработка и помош помеѓу безбедносно-разузнавачките служби (посебно на Агенцијата за национална безбедност) и Обвинителството;**
- **барањето мора да посочува на директна, непосредна, тешка и конкретна штета на националната безбедност;**
- **бараното ограничување на приватноста на засегнатиот, мора да е постапно движејќи се од помало кон поголемо зафаќање во приватноста на поединецот.**
- **секогаш, кога е можно, судиите треба да формулираат и да применуваат тврди и брзи правила, наместо лабав „balancing test“. Тука посебно се мисли на профилот на субјектот над кој треба да се спроведе мерката, податоци за објектот, просторот или предметот за кој ќе се спроведува мерката, притоа секогаш внимавајќи на граѓанските права гарантирани со Уставот и меѓународните стандарди за примена на интрузивни мерки.**

Судиите треба да инсистираат да бидат во разумна граница доволно информирани за фактичката состојба, проценката на релевантноста, веродостојноста на наведените факти во барањето, како и со проценката за можностите од прибирање на таргетирани информации на друг начин.

Понатаму, секое барање за судски налог треба да содржи објаснување и образложение дека е доследно почитуван (покрај принципот на супсидијарност) и принципот на пропорционалност, односно дека е внимателно направен баланс помеѓу прашањата за националната безбедност и опсегот и сферата на зафаќање на човековите права и слободи.

Тие принципи укажуваат дека при одлучувањето, од голема важност е на судијата да му се презентираат релевантни причини за користење на мерките, како и зошто податоците и доказите не би можеле да се соберат на друг начин или зошто друг начин на собирање информации би го загрозил животот или здравјето на луѓето. Овој факт, покрај другите презентирани факти има посредно (индиректно) влијание врз одлуката на судијата при проценката за оправданоста на барањето за издавање наредба за следење на комуникациите. Од овие причини мерките за следење на комуникациите како

ultima ratio мерки помагаат основите на сомневањето да прераснат во основано сомневање кај делата на организираниот криминал и други таксативно наброени кривични дела.

8. 5. Содржина на наредбата за следење на комуникациите и анонимизација

Според членот 22 од ЗСК (идентично и во член 37 од ЗАНБ), **наредбата за спроведување мерка за следење на комуникациите заради заштита на интересите на безбедноста и одбраната на државата, ги содржи следите елементи:**

- вид на мерката за следење на комуникацијата за која се поднесува барањето;
- податоци за физичкото или правното лице кон кое ќе се спроведува мерката,
- податоци за објектот, просторот или предметот за кој ќе се спроведува мерката за следење;
- орган кој треба да ја спроведе наредбата;
- образложение на причините и потребата поради кои се предлага спроведување на мерката;
- времетраење на мерката; и
- вид на телекомуникацискиот систем, телефонскиот број или друг податок за идентификација, како и идентификациски број за секој од нив одделно.

Без разлика на пропишаните минимум елементи на барањето и судскиот налог за следење на комуникациите, во националната легислатива се потребни дополнителни елементи како за барањето, така и за судскиот налог, со цел да се усогласат со стандардите развиени со судската практика на ЕСЧП. Во таа насока, некои поважни прашања кои го заслужуваат вниманието на судијата и му помагаат да донесе валидна судска одлука во однос на поднесеното барање за примена на мерките се:

- легитимната цел на мерките и дали е тоа неопходно во демократското општество;
- законска основа за примена на мерките, гледано низ призмата на домицилното право, меѓутоа и на меѓународно-прифатените принципи и стандарди, посебно на практиката на ЕСЧП.
- дали во барањето се наведени околности што укажуваат дека доследно се почитувани принципите на супсидијарност и пропорционалност пред предлагањето на мерките;
- квалитетот на наведените основи на сомневање, односно разумната основа за веродостојност и релевантност на приложените факти што го оправдуваат барањето за примена на мерките;
- дали при примената на мерките може да се гарантира еднозначност во следењето на комуникациите, односно дали постои можност со примената на мерките да се воспостави т.н. масовно следење на комуникациите на граѓаните.

Судот може секогаш од подносителот на барањето за примена на инвазивната мерка, да побара дополнителни информации, појаснувања и објаснување пред да одлучи во врска со поднесеното барање. Дополнителните информации може да бидат доставени до судот во писмена форма или алтернативно, да бидат презентирани усмено за време на сослушувањето во просторија затворена за јавност.

Сослушањето во *затворена просторија за јавност* може да биде соодветно кога безбедносно-разузнавачката агенција сака да го заштити изворот на информации како размена на разузнавачки информации со партнерските институции во странство и судијата треба да процени дали изворот на информации е доволно сигурен. Сослушувањето во „затворена просторија за јавност“ може да биде закажано од судот и кога е иницирана итна постапка од овластено тело.

8. 6. Начин на анонимизација

Начинот на анонимизацијата и на евидентирање во судскиот регистар на наредбите го пропишува министерот за правда со Правилникот за начинот на анонимизирање за спроведување на мерката за следење на комуникациите заради заштита на интересите на безбедноста и одбраната на државата и за начинот на евидентирањето во регистарот на анонимизирани наредби (Службен весник на РМ бр. 200 од 1 ноември 2018 година).

Според членот 22 од ЗСК, судијата на Врховен суд наредбата за спроведување на мерката следење на комуникациите со анонимизираните примероци од наредбата ги доставува до јавниот обвинител на Република Македонија кој наредбата ја доставува до овластеното лице во органот на чиј предлог го поднел барањето до судијата на Врховен суд.

Овластеното лице анонимизираните примероци од наредбата од член 21 од ЗСК ги доставува до овластеното лице во ОТА.

Судијата кој издава наредба за спроведување на мерката за следење на комуникациите согласно со ЗСК, веднаш по нејзиното издавање, врши нејзино анонимизирање и тоа:

- еден примерок на анонимизираната наредба за потребите на ОТА и
- два примероци на анонимизираната наредба за потребите на надзорот и контролата, од кои еден примерок е за потребите на ОТА, а другиот за потребите на овластените органи.

Примерокот на анонимизираната наредба за потребите на ОТА е различен од анонимизираниот примерок за потребите на надзорот и контролата, од причина што согласно со Законот, различни се елементите што остануваат видливи во овие два вида на анонимизирани наредби.

8. 6. 1. Анонимизација на наредбата за потребите на ОТА

Анонимизацијата на наредбата за потребите на ОТА ја врши судијата на начин што сите елементи во наредбата, со исклучок на елементите кои наредбата треба да ги содржи согласно со Законот, се заменуваат со знакот „X“.

Пример: *йодайшочише за физичкојш лице „Пејшар Пејшровски“ со ЕМБГ или йодайшочише за йравнојш лице „Скојје ДООЕЛ“ кон кое ќе се сйрведува меркајш, или йодайшочише за објекшш, йросйшорш или йредмејшш за кој ќе се сйрведува меркајш, се заменувааш со знакојш „X“.*

По извршената анонимизација од судијата кој ја издал наредбата, анонимизируваниот примерок од наредбата доставен до ОТА содржи само податоци утврдени согласно со ЗСК и тоа:

- бројот на наредбата,
- времетраење на мерката и
- типот телекомуникациски систем, телефонски број или други податоци за идентификација, како и идентификацискиот број за секој од нив, одделно.

8. 6. 2. Анонимизација на наредбата за потребите на надзорот и контролата

Анонимизацијата на наредбата за потребите на надзор и контрола ја врши судијата на начин што сите елементи во наредбата, со исклучок на елементите кои наредбата треба да ги содржи согласно со Законот, се заменуваат со знакот „X“.

Пример: податоците за физичкото лице „Петар Петровски“ со ЕМБГ или податоците за правното лице „Скопје ДООЕЛ“ кон кое ќе се спроведува мерката, или податоците за објектот, просторот или предметот за кој ќе се спроведува мерката, се заменуваат со знакот „X“.

По извршената анонимизација од судијата кој ја издал наредбата, анонимизираниот примерок од наредбата доставен за потребите на надзор и контрола содржи само податоци утврдени согласно со Законот за следење на комуникациите и тоа:

- бројот на наредбата,
- времетраење на мерката и
- идентификациски број.

Правилникот за начинот на анонимизација на наредбите не предвидува начин на анонимизација на образложението на наредбата, како што е тоа предвидено кај анонимизацијата на другите одлуки, решение или пресуда, а кое образложение содржи податоци преку кои субјектот на лични податоци може да биде идентификуван директно или индиректно, поради што и во делот на образложението на наредбата тие податоци треба да бидат означени со X.

8. 6. 3. Евидентирање во Регистарот на наредби

Анонимизираните примероци на наредбата се евидентираат во Регистарот на наредби по број и датум.

За потребите на надзорот и контролата, судијата кој ја издал наредбата и овластеното лице во ОТА го евидентираат датумот и бројот на анонимизираниот примерок во два одделни регистри кои се водат во судот и во ОТА.

Евидентирањето за потребите на водење евиденција во Регистарот на наредби го врши:

- судијата во моментот на издавање на анонимизираната наредба до овластеното лице во ОТА и анонимизираната наредба за потребите на надзорот и контролата; и
- овластеното лице во ОТА по приемот на анонимизираниот примерок.

Одредбите од Правилникот за начинот на анонимизирање соодветно се применуваат и во однос на издадените привремени писмени наредби за спроведување на мерката за следење на комуникациите, при постапување во итни случаи во согласност со членот 30 од ЗСК.

8. 7. Времетраење и продолжување на мерката за следење на комуникациите

Мерката следење на комуникациите треба да трае што е можно пократок временски период. Во овој контекст, членот 24 од Законот ја определува општата рамка. Така, став 1 од истиот член, првично ја употребува формулацијата „за време што е неопходно потребно“, но сепак ограничувајќи ја истата временски „не подолго од шест месеци“. Повторно тргнувајќи од формулацијата „времето за кое што е потребно“, членот 26 од ЗСК му дава можност на судијата да нареди продолжување на спроведувањето на мерката за следење на комуникациите, но не подолго од шест месеци со можност за повторни продолжувања на мерката за шест месеци, при што мерката за следење на комуникациите

ите може да се продолжува најдолго две години сметајќи го и времето определено со првата наредба издадена за мерката за следење на комуникациите.

Членот 26 од Законот за следење на комуникациите ја уредува постапката за продолжување на мерката следење на комуникациите. Притоа, при конкретното постапување особено е важно секој од надлежните органи да постапи во насока на утврдување на вистинската потреба, односно неопходност од нејзино продолжување. Првично, јавниот обвинител е должен, при оценката на предлогот на овластениот орган кој ја спроведува мерката следење на комуникациите, да ја утврди потребата од нејзино продолжување, притоа согледувајќи ги причините за таквото продолжување преку анализа на постигнатите резултати добиени од Извештајот од надлежниот орган согласно со членот 27 од ЗСК од каде би произлегла целисходноста од нејзиното продолжување.

При одлучувањето по барањето на јавниот обвинител на РСМ за продолжување на мерката, судијата на Врховниот суд на Република Македонија, прво одлучува за потребата од нејзино продолжување, а врз основа на даденото образложение на јавниот обвинител во барањето за продолжување на мерката следење на комуникациите и добиените извештаи од надлежните органи и може таа да ја продолжи, притоа секогаш управувајќи се од формулацијата за времето што е потребно“, како начелен постулат, а врз основа на очекуваните ефекти во определената временска рамка, повторно следејќи го ограничувањето, таа да не трае подолго од шест месеци (член 26 став 3 од Законот за следење на комуникациите). И во оваа ситуација, законодавецот ја предвидува можноста, во случај на изразено несогласување на судијата, по приговор да одлучи Совет од тројца судии на Врховниот суд, согласно со членот 21 став 3 од Законот за следење на комуникациите.

Прашање е дали Законот обезбедува доволен квалитет во смисла на доволна предвидливост, бидејќи дозволува продолжување кога „има потреба“ што е многу нејасен термин и поради тоа што не е експлицитно дефинирано дали продолжувањето е дозволено само еднаш или повеќе пати (*Szabo&Vissy, Унџарија од 12 Јануари 2016*).

Затоа, судот треба внимателно да ги спроведува своите овластувања при одлучување за продолжување на инвазивните мерки. Имено, се препорачува во општиот критериум за нивно продолжување да бидат содржани следниве претпоставки:

- а. Постојење разумно очекување дека со продолжување на мерката која е неопходна за заштита на демократските институции ќе се добијат дополнителни информации.
- б. Постојење оправдани причини кои го спречиле добивањето на бараните информации за време на претходниот период на траење на инвазивните мерки.
- в. Практика на продолжување на инвазивните мерки да се одобрува за пократок период од бараниот (на пример, продолжување за 1 месец наместо подолг период).
- г. Задолжително доставување извештај за постигнатите цели од дотогашната примена на инвазивните мерки како прилог кон барањето за нивно продолжување.
- д. Вршење тековна и ненајавена контрола со непосреден увид во транскриптите од следените комуникации.

8. 8. Извештаи

Овластениот орган на секои три месеци од почетокот на спроведување на мерката за следење на комуникациите до јавниот обвинител на Република Северна Македонија изготвува и доставува извештај за текот на спроведувањето на мерката.

Покрај извештаите што се доставуваат задолжително на секои три месеци, овластениот орган доставува извештај и кога тоа ќе го побара јавниот обвинител на РСМ, како и по истекот на времето за кое е дозволено спроведување на мерката за следење на комуникациите. Јавниот обвинител на Република Северна Македонија ги доставува добиените извештаи од овластениот орган што ја спроведува мерката до Врховниот суд на РСМ.

8. 9. Запирање на мерката за следење на комуникациите

Мерката се запира по истекување на рокот за кој е издадена.

Раководејќи се од целите и причините за определување на мерката следење на комуникациите, законодавецот ги определил причините и ситуациите кога мерката ќе биде запрена. Така, таа ќе биде запрена кога ќе бидат постигнати целите заради кои е определена или ќе престанат основите заради која таа е определена.

Покрај ова, членот 25 од ЗСК ја уредува постапката за запирање на мерката и конкретните надлежности на трите субјекти вклучени во оваа активност односно постапка. Така, според овој член, по доставеното барање, судијата веднаш на јавниот обвинител му наредува запирање на мерките, а јавниот обвинител ја проследува наредбата до овластеното лице кое наредбата ја доставува до овластеното лице на ОТА. Овластеното лице на ОТА е должно веднаш да постапи по наредбата за запирање на мерката, согласно со членот 64 став 1, алинеја 2 од ЗСК.

9. Постапување во итни случаи

По исклучок, во итни случаи, кога постои опасност од одлагање, судијата на Врховниот суд на Република Македонија може веднаш да издаде привремена писмена наредба за спроведување на мерката од членот 18 точка 1 од ЗСК за времетраење од 48 часа.

Во овој контекст, законодавецот во член 30 од ЗСК, под поимот постапување во итни случаи подразбира состојба кога постои опасност од одлагање, притоа не дефинирајќи поконкретно што подразбира под опасност од одлагање. Меѓутоа и во овој случај имајќи ги предвид претходно изнесените ставови во однос на институт „постапување во итни случаи“, судиите се раководат од одредени правила (аналогија) кои се веќе етаблирани во другите правни гранки, а се однесуваат на одмерување на состојбата на итност. При тоа, во случаите кога мерките се преземаат заради заштита на националната безбедност, дополнителен елемент што може да биде користен при одмерувањето на итноста се целите на примената на мерките.

Така, тргнувајќи од целите на оваа мерка и органите кои ги спроведуваат тие мерки, се подразбира дека при практичното постапување, судијата нив може да ги препознае и тоа како активности кои се насочени кон превенција на можна загрозувачка закана по виталните безбедносни сегменти

од една страна или, пак, кога се работи за пресретнување на сторителите на кривични дела, односно превентивно дејствување во однос на активности за кривични дела од КЗ, како што се терористичка организација (член 394-а), тероризам (член 394-б) и финансирање на тероризам (член 394-в), кога во конкретна ситуација треба да се реагира со особена итност.

Карактеристика на итноста и во овој случај е дека оваа мерка може да биде наредена веднаш и ограничена за времетраење од 48 часа. Притоа, треба да се нагласи дека таквата привремена наредба судијата на ВСПМ ја дава во писмена форма, а врз основа на писмено барање на јавниот обвинител на РСМ кој постапува по образложен предлог поднесен од овластено лице во писмена форма.

Членот 30 од ЗСК детално ја уредува постапката за издавање на оваа мерка и постапувањата на надлежните органи по неа вклучувајќи ја и ОТА, содржината на наредбата, анонимизацијата на податоците и евидентирањето во Регистарот на наредби.

Привремената писмена наредба и анонимизираните примероци од издадената писмена наредба за потребите на ОТА и за потребите за вршење надзор и контрола, судијата ги доставува на јавниот обвинител на Република Северна Македонија кој ги доставува до овластеното лице на овластениот орган кое ги доставува до ОТА. Овластеното лице во ОТА е должно да постапи веднаш по наредбата.

Привремената писмена наредба, судијата на Врховниот суд ја издава врз основа на писмено барање на јавниот обвинител на Република Македонија кој постапува по образложен предлог во писмена форма поднесен од овластеното лице на овластениот орган.

Привремената писмена наредба од ставот (1) на овој член ги содржи податоците, како и наредбата што се издава во редовна постапка. Судијата врши и анонимизирање на привремената писмена наредба соодветно на начин и облик, како и за наредбата издадена во редовна постапка и тоа се изготвуваат:

- **Анонимизиран примерок од наредбата за потребите за ОТА и**
- **Анонимизиран примерок за потребите на надзорот и контролата.**

Анонимизацијата на податоците во привремената писмена наредба ја врши судијата кој ја издал таа наредба.

Доколку е оценето дека има потреба за продолжување на рокот за спроведување на мерката за следење на комуникациите, пред истекот на рокот се постапува под услови, на начин и во постапка, како и при барање за продолжување на мерката за следење на комуникациите издадена со наредба во редовна постапка.

10. Чување и ништење на податоците собрани со спроведување на мерката за следење на комуникациите

Законот за следење на комуникациите во членот 29 ги уредува одредбите за чување и ништење на податоците собрани со спроведување на мерката за следење на комуникациите во постапката за спроведување на мерките за следење на комуникациите заради заштита на интересите на државата. Согласно со одредбите од овој член, податоците кои се собрани и обработени со извршувањето на наредбата за спроведување на мерките за следење на комуникациите, а кога ќе се процени дека тие

се од значење за спроведената мерка, се чуваат во овластените органи за спроведување на мерките, во согласност со прописите за заштита на лични податоци и класифицирани информации, за период од три години, сметано од истекот на времето определено со наредбата.

Меѓутоа, кога ќе се утврди дека постои нова информација која е директно поврзана со специфичните податоци за кои сеуште не е истечен рокот за чување, тогаш периодот од 3 години може да се продолжи. Во тој случај, Законот предвидува периодична проценка на потребата за чување на специфичните податоци на годишно ниво со која се утврдува дали собраните податоци се од значење во однос на целите за кои е спроведена мерката за следење на комуникациите. Доколку резултатите од проценката упатуваат дека собраните податоци не се од значење, тие се уништуваат, а начинот на утврдување на релевантноста на податоците и начинот на нивно ништење се пропишани во посебни правилници кои ги пропишуваат министерот за одбрана и министерот за внатрешни работи. Исто така и во новоформираната Агенција за национална безбедност треба да се донесе ваков соодветен правилник.

Податоци собрани и обработени со извршувањето на наредбата за спроведување на мерките за следење на комуникациите заради заштита на интересите на безбедноста и одбраната на државата во смисла и на двата погоре наведени правилника се:

- содржина на следената комуникација и податоци поврзани со комуникацијата на еднозначен начин;
- само содржина на следената комуникација;
- само податоци поврзани со следената комуникација;
- транскрипти од содржината на следената комуникација кои можат да бидат во целост (од збор до збор) или сублимирани (со опис на содржината на комуникацијата). Транскриптите можат да бидат во хартиена или во електронска форма.

Податоците добиени со следење на комуникациите во електронска форма, може да се наоѓаат во опремата за следење на комуникациите (LEMF) или да бидат пренесени на каков било друг медиум за чување (ЦД, ДВД и сл.) или да бидат пренесени и чувани во каков било друг електронски систем (систем за управување со документи) кој се наоѓа во орган овластен за следење на комуникации и со којшто управува органот овластен за следење на комуникациите.

Релевантноста на податоците добиени со следењето на комуникациите се цени и одредува од страна на вработените во Агенција за национална безбедност од Воената служба за безбедност и разузнавање во Министерството за одбрана (во натамошниот текст: Службата) којшто работи на случајот и дал иницијатива за доставување предлог за донесување наредба за спроведување мерка за следење на комуникациите за што изготвува извештај или од страна на работникот од МВР којшто работи на случајот и дал иницијатива за доставување предлог за донесување наредба за спроведување мерка за следење на комуникациите за што, исто така, изготвува извештај.

Ако се оцени дека податоците се од значење за спроведената мерка, тие се чуваат до истекот на времето определено со наредбата за спроведување на мерката за следење на комуникациите во согласност со прописите за заштита на лични податоци и класифицирани информации.

Според двата правилника, МВР и МО формираат комисии за утврдување на потребата дали податоците собрани со спроведување на ПИМ се од значење за мерката за да се чуваат три години

сметано од истекот на времето определено со наредбата за спроведување на мерката за следење на комуникациите.

Продолжувањето на рокот за чување на податоците собрани со спроведување на мерката за следење на комуникациите за една година, со можност за повторно продолжување за наредна година при што рокот може да се продолжи најмногу за период од три години, согласно со закон, се цени од страна на Комисијата (член 21 од двата правилника).

По истекот на рокот за чување на податоците собрани со спроведување на мерката за следење на комуникациите, податоците и сите материјали во врска со извршувањето на наредбата за спроведување на мерките за следење на комуникациите се ништат од страна на Комисијата во МВР или во МО. Комисијата ништењето на податоците и сите материјали во врска со извршувањето на наредбата за спроведување на мерките за следење на комуникациите го врши под надзор на судија од Врховниот суд на Република Северна Македонија, одреден со внатрешниот распоред на Судот за издавање наредби, на начин и под услови утврдени со закон. Податоците во електронска форма кои се наоѓаат во соодветна електронска опрема, се ништат со бришење од соодветните физички и логички локации на кои се наоѓаат, со користење на соодветен интерфејс и програмска поддршка кои во опремата ги вградил производителот. Ништењето може да се врши преку работна станица или преку друг соодветен терминал поврзан со опремата или вграден во опремата од страна на производителот.

Комисијата за ништење не може да има или да побара друг директен или индиректен пристап до физичката или логичката локација каде што се наоѓаат податоците во соодветната електронска опрема.

Во електронската опрема останува електронски запис (лог) за тоа кои податоци се избришани, кога се избришани, кој го извршил бришењето и по кој основ е извршено бришењето. Ако техничките можности тоа го дозволуваат, во електронскиот запис се зачувува и евиденцискиот број на податокот кој е избришан. Податоците во електронска форма кои се наоѓаат на преносни медиуми, се ништат со физичко уништување на носителот на податоците вграден во преносниот медиум.

Во зависност од конструкциската сложеност, медиумот може да се расклопи на неговите составни делови (хард диск или УСБ) и да се уништи оној дел на кој се наоѓаат податоците на начин кој ќе оневозможи повторно составување или склопување на медиумот или ќе остави можност за реставрирање и употреба на ништените податоци.

Податоците во хартиена форма се ништат со помош на машини за сечење, односно ситнење на хартијата на начин што ќе се оневозможи иситнетите делови повторно да се состават во целина од која ќе биде возможно да се прочитаат податоците.

За извршеното ништење од страна на Комисијата се составува записник во кој се регистрира само бројот на судската наредба. Записникот се изготвува во два примерока (по еден примерок за судот и за подносителот на барањето за следење на комуникациите) и се чува 10 години.

11. Обврска за чување службена тајна

Обврската за чување службена тајна за лица од овластените органи за спроведување на мерките за следење на комуникациите, лице од ОТА и лице од операторите кое на кој и да било начин дознае

податоци што се однесуваат или произлегуваат од спроведувањето на мерките за следење на комуникациите е предвидена во членот 31 од ЗСК.

Согласно со одредбите на овој Закон, лицето е должно да ги чува како службена тајна, односно како класифицирани информации сите податоци што произлегуваат од мерката за следење на комуникациите, освен ако тие се незаконски прибавени. Во тој случај, лицето е должно веднаш да го извести надлежниот јавен обвинител. Лицето има обврска да ја чува службената тајна во однос на податоците кои ги дознал за спроведувањето на мерката за следење на комуникациите за времетраењето на неговиот мандат или работен однос, како и во период од 5 (пет) години по нивното завршување.

Обврската за чување на службената тајна се однесува на видот на податоците од чл. 29 од ЗСК, односно на податоците собрани и обработени со извршувањето на наредбата за спроведување на мерките за следење на комуникациите, кога ќе се процени дека тие се од значење за спроведената мерка. Тие се чуваат во овластените органи за спроведување на мерките во согласност со прописите за заштита на лични податоци и класифицирани информации, за период од три години, сметано од истекот на времето определено со наредбата за следење на комуникациите, како и во случаите на продолжување на овој рок.

АНЕКСИ НА ДЕЛ 3

КОНТРОЛНА ЛИСТА ЗА ПРИМЕНАТА НА МЕРКИТЕ ЗА СЛЕДЕЊЕ НА КОМУНИКАЦИИТЕ ЗАРАДИ ЗАШТИТА НА ИНТЕРЕСИТЕ НА БЕЗБЕДНОСТА И ОДБРАНАТА НА ДРЖАВАТА

ИЗГОТВУВАЊЕ БАРАЊЕ

- **Јавниот обвинител на Република Северна Македонија на предлог на директорот на АНБ или од него овластено лице или на предлог на министерот за одбрана или од него овластено лице, изготвува барање.**
- **Барањето е во писмена форма и содржи:**
  - Видот на мерката за следење на комуникацијата за која се поднесува барањето;
  - Податоци за физичкото или правното лице кон кое ќе се спроведува мерката;
  - Податоци за објектот, просторот или предметот за кој ќе се спроведува мерката;
  - Органот кој треба да ја спроведе наредбата;
  - Образложение на причините и потребата поради кои се предлага спроведување на мерката;
  - Времетраење на мерката; и
  - Вид на телекомуникацискиот систем, телефонскиот број или друг податок за идентификација, како и идентификациски број за секој од нив одделно.

ДОСТАВА НА БАРАЊЕТО

- **Јавниот обвинител на Република Северна Македонија го доставува барањето до Врховниот суд на Република Северна Македонија.**

ОДЛУЧУВАЊЕ

- **Судијата на Врховен суд на Република Северна Македонија одреден со внатрешниот распоред на Судот, одлучува веднаш, а најдоцна во рок од 24 часа по поднесувањето на барањето.**
- **По исклучок, по барање на јавниот обвинител на Република Северна Македонија, во итни случаи, а кога постои опасност од одлагање, судијата на Врховниот суд на Република Македонија, може веднаш да издаде привремена писмена наредба за спроведување на мерката за времетраење од 48 часа (член 30 став 1 од ЗСК).**

ИЗДАВАЊЕ НАРЕДБА

- **Судијата од Врховен суд изготвува наредба.**
- **Наредбата содржи:**
  - видот на мерката за следење на комуникацијата за која се поднесува барањето;
  - податоци за физичкото или правното лице кон кое ќе се спроведува мерката,
  - податоци за објектот, просторот или предметот за кој ќе се спроведува мерката за следење;
  - органот кој треба да ја спроведе наредбата;
  - образложение на причините и потребата поради кои се предлага спроведување на мерката;
  - времетраење на мерката; и
  - видот на телекомуникацискиот систем, телефонскиот број или друг податок за идентификација, како и идентификациски број за секој од нив одделно.

АНОНИМИЗАЦИЈА

- **Анонимизацијата на наредбата е пропишана во Правилникот за начинот на анонимизирање за спроведување на мерката за следење на комуникациите заради заштита на интересите на безбедноста и одбраната на државата и за начинот на евидентирањето во регистарот на анонимизирани наредби (Службен весник на РМ бр. 200 од 1 ноември 2018 година).**
- **Судијата кој издава наредба за спроведување на мерката за следење на комуникациите согласно со ЗСК, веднаш по нејзиното издавање, врши нејзино анонимизирање и тоа:**
  - еден примерок на анонимизираната наредба за потребите на ОТА и
  - два примероци на анонимизираната наредба за потребите на надзорот и контролата, од кои еден примерок е за потребите на ОТА, а другиот за потребите на овластените органи.

ДОСТАВА НА НАРЕДБАТА

- **Наредбата се доставува до јавниот обвинител на Република Северна Македонија.**
- **Јавниот обвинител на РСМ наредбата ја доставува до овластеното лице во органот на чиј предлог го поднел барањето до судијата на Врховен суд.**
- **Овластеното лице анонимизираните примероци од наредбата ги доставува до овластеното лице во ОТА.**

ИЗВЕШТАИ

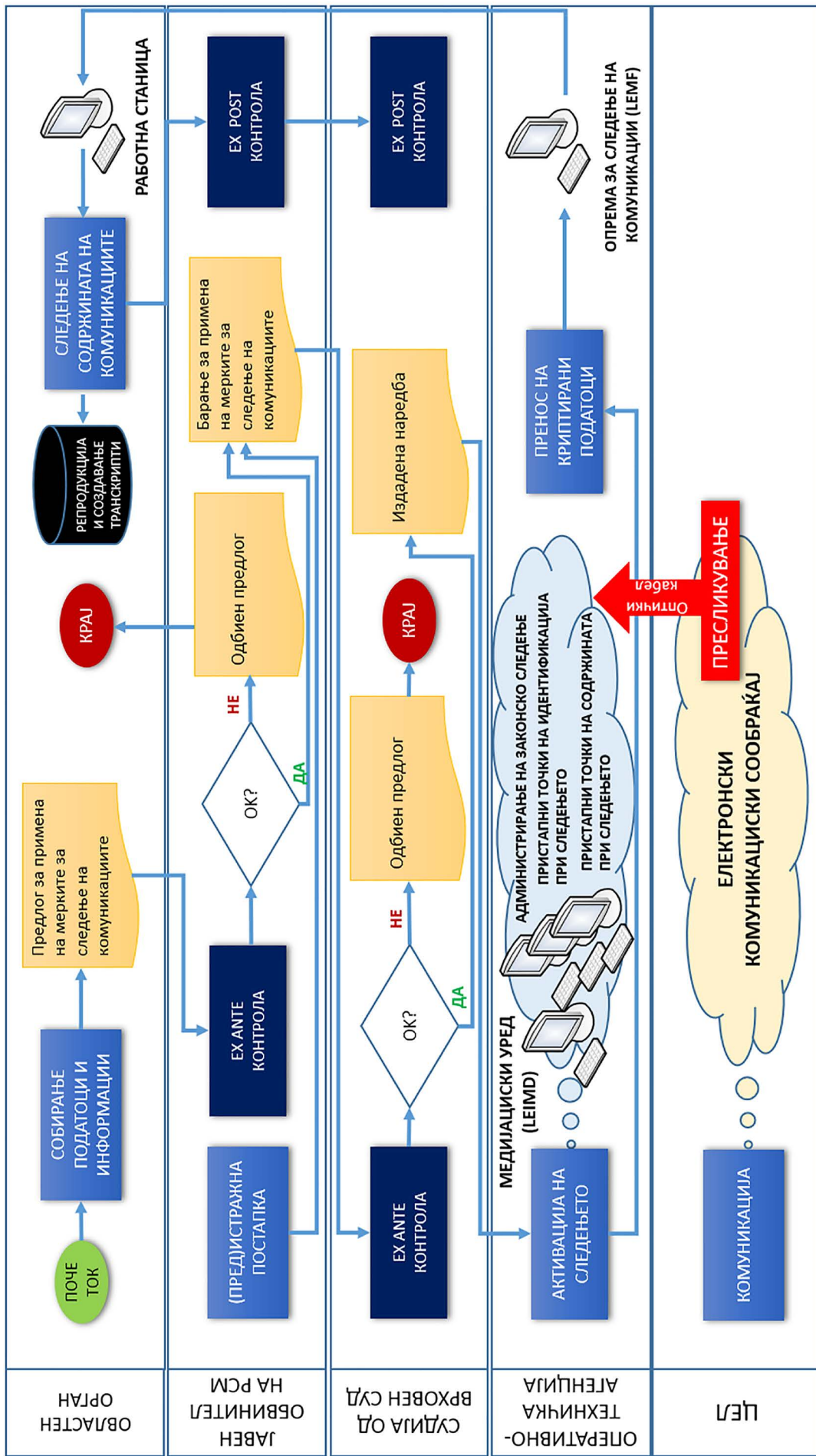
- **Овластениот орган на секои три месеци од почетокот на спроведување на мерката за следење на комуникациите до јавниот обвинител на Република Северна Македонија изготвува и доставува извештај за спроведувањето на мерката.**
- **Покрај извештаите што се доставуваат задолжително на секои три месеци, овластениот орган доставува извештај и кога тоа ќе го побара јавниот обвинител на РСМ, како и по истекот на времето за кое е дозволено спроведување на мерката за следење на комуникациите.**

ДОСТАВА НА ИЗВЕШТАИТЕ

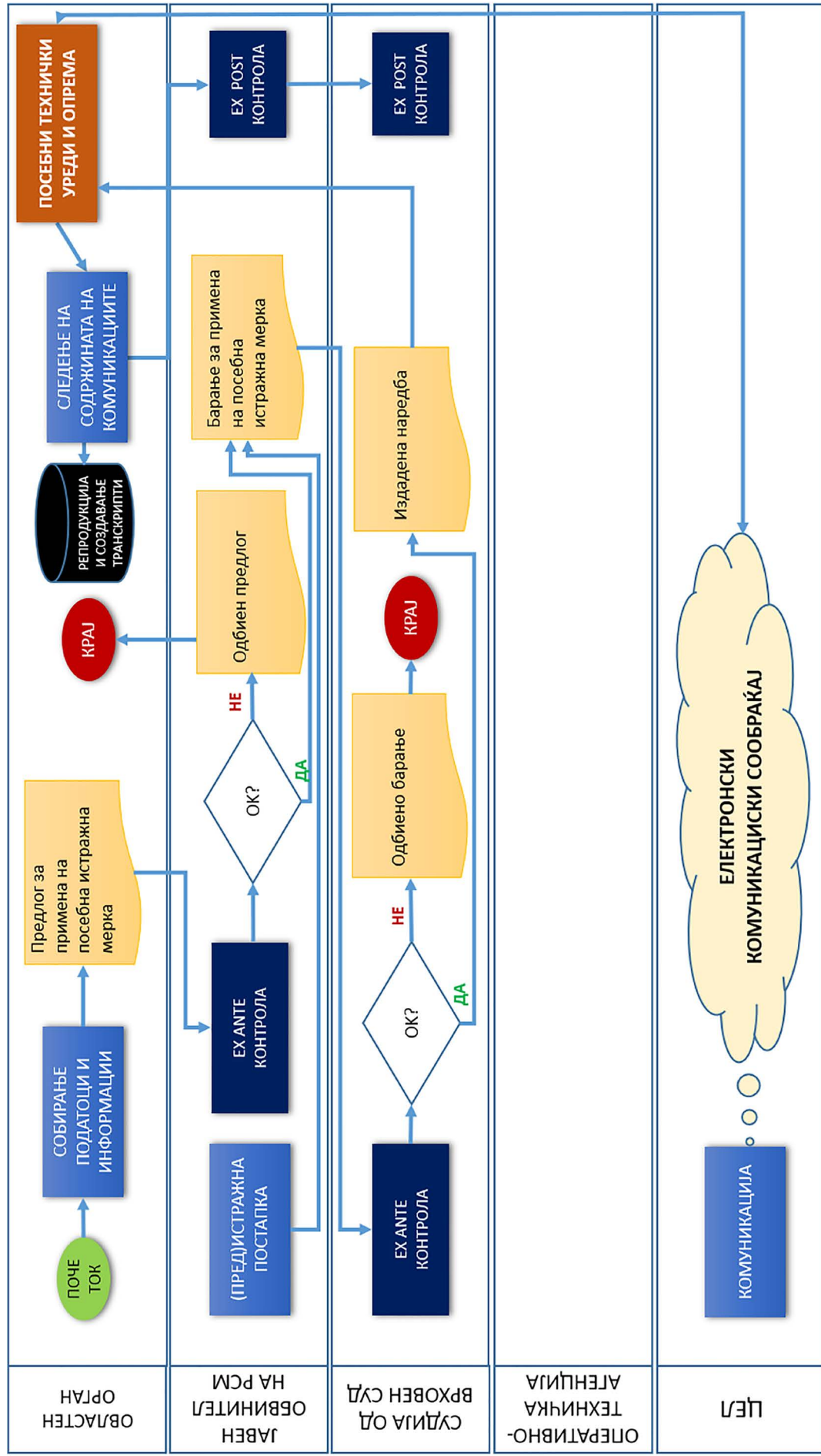
- **Јавниот обвинител на Република Северна Македонија, добиените извештаи од овластениот орган што ја спроведува мерката ги доставува до Врховниот суд на РСМ.**

СЛЕДЕЊЕ НА КОМУНИКАЦИИТЕ ЗАРАДИ ЗАШТИТА НА ИНТЕРЕСИТЕ НА БЕЗБЕДНОСТА И ОДБРАНАТА НА ДРЖАВАТА СО ПОСРЕДУВАЊЕ НА ОТА

СЛЕДЕЊЕ НА КОМУНИКАЦИОНЕ ЗАШТИТА НА ИНТЕРЕСИТЕ НА БЕЗБЕДНОСТА И ОДБРАНАТА НА ДРЖАВАТА БЕЗ ПОСРЕДУВАЊЕ НА ОТА

ДЕЛ 4

НАДЗОР И КОНТРОЛА НАД ПРИМЕНАТА НА
ПОСЕБНИТЕ ИСТРАЖНИ МЕРКИ

1. Вовед

Во случајот *Klass v. Germany*, ЕСЧП истакнува „Во современите демократски општества посебните истражни мерки претставуваат неопходен инструмент на органите за кривично гонење како адекватно средство за спречување и откривање на криминалот. Меѓутоа, доколку примената на овие мерки не е законски регулирана, се создава опасност од поткопување или дури, уништување на демократијата под оправдување дека тоа се прави за нејзина одбрана. Државата треба да обезбеди јасни докази за неопходноста од примената на мерките и, воедно, да изгради правна рамка која ќе овозможи и осигури соодветна и ефикасна заштита од злоупотреба дека тие нема да бидат наложени случајно и без соодветно внимание. Тоа подразбира и постоење на соодветни методи на одговорност за овластувањето на примената на посебните истражни мерки и ефикасна контрола и надзор. Во таа насока, парламентарниот надзор и судската контрола се доволни за да се исполнат критериумите од членот 8 став 2 од ЕСЧП, при што судската контрола дава најдобри гаранции за независност, непристрасност и соодветна постапка“

Неможноста да се оствари целосна отчетност, транспарентност, надзор и контрола над работата над безбедносно-разузнавачките служби е сериозен проблем што е присутен, речиси, во сите држави во светот. Причините и факторите за таквата состојба се многубројни, а некои од нив се:

- **непостоење или недоволно изграден ефикасен систем за надзор и контрола над работата на безбедносно-разузнавачките служби;**
- **„природната“ затвореност на службите што произлегува од посебниот режим на тајност на работата на безбедносно-разузнавачките служби, често го ограничува пристапот и увидот во сите релевантни документи, активности и информации;**
- **постоењето на дискрециони овластувања на службите што им даваат голема и автохтона слобода во насока на проценување на видот и степенот на опасност од законите по националната безбедност и видот на мерки и активности што се преземаат;**
- **недостиг на процедурални заштитни механизми на контрола и надзор во постапката на предлагање на примена на мерките и преземање на други оперативни активности;**
- **политизација, односно надвладување на политичките над безбедносните критериуми во работењето на службите, а посебно при класифицирањето и проценувањето на видот на законите и ризиците од нив;**
- **прикривање на нетранспарентното, неотчетно и незаконито работење, под плаштот на „државна тајна“ или друг вид на ограничување на пристапот на контролните и надзорните тела или јавноста, со оправдување дека таквата тајност е неопходна за да се спречи настанување на ненадоместлива штета по националната безбедност и др.**

По правило се прави разлика помеѓу поимите надзор и контрола.

Така, **под поимот надзор, вообичаено, се подразбира** (целосен или делумен) планиран (увид) мониторинг над одредена институција, проследен со систематско (испитување) истражување и преглед на состојбите што се предмет на надзорот, констатирање и евалуација на утврдената состојба.

Надзорот е релативно нова и ефикасна алатка (од крајот на дваесеттиот век) на демократското општество за остварување и промовирање отчетност на безбедносно-разузнавачките служби кои во споредба со другите државни тела имаат ограничувања на нивната отвореност и транспарентност кон јавноста, поради нивната доверлива природа на работа. Правото на граѓаните да бидат информирани за функционирањето и активностите на безбедносно-разузнавачките служби, произлегува од фактот дека тие користат јавни средства, па оттаму, јавноста со полно право треба да знае дали тие средства се користат на соодветен, законски, ефективен и ефикасен начин. Надзорот (посебно парламентарниот) е ефикасен инструмент за спречување и ограничување на тенденциите на злоупотреба во и на безбедносно-разузнавачкиот систем во демократското општество. Навременото детектирање, констатирање и сигнализирање на одредени недоследности од страна на претставниците на Парламентот (и другите институции кои имаат право на надзор) овозможува правовремена реакција за заштита на основните вредности на демократската заедница.

Слабостите на парламентарниот надзор произлегуваат од природата и структурата на членовите на парламентарниот надзор, односно:

- **тие како политички лица немаат доволно стручни познавања за областа што е предмет на надзор;**
- **заради припадноста кон одредена политичка партија, вообичаено (се смета дека) се подложни на политичко влијание; и**
- **заради приоритетноста на политичката функција, парламентарците многу помало внимание посветуваат на важноста и значењето на надзорот.**

За разлика од надзорот, **контролата** претставува законски моделиран инструмент на моќ за директно влијание и насочување во сите сегменти од работата на институцијата која е предмет на контрола, односно влијание и насочување на нејзината стратегија на работа, управување, раководење и делување. Заради тоа, контролата е прерогатив на извршната власт и почнува со внатрешна контрола којашто се применува хиерархиски во самата служба.

Контролата не е важен елемент само за обезбедување успешност (ефикасноста и ефективноста) во спроведување на утврдените политики на извршната власт, туку (исто, како и надзорот) значаен инструмент со кој се гарантира и обезбедува владеење на правото, односно начелото на законито работење на безбедносно-разузнавачките служби. За разлика од надзорот, контролата нема за цел само констатирање на состојбите, туку секогаш е проследена со конкретни задолжителни насоки, мерки, обврски, па дури и утврдување на одговорност за констатираното незаконско работење на институцијата која е предмет на контрола.

Контролата се спроведува и од други тела освен извршните, во овој контекст најважна е контролата што се спроведува од судот и обвинителството.

*Целта на надзорот и контролата над примената на посебните истражни мерки се: **законитоста** (владеење на правото), **ефикасноста** (целисходност и економичност во планирање на реализацијата на предвидените надлежности и цели) и **ефективноста** (успешност во реализацијата на поставените цели) на примената на мерките. Ефикасниот надзор и контрола над примената на мерките претставува најдобра одбрана од пречекорување или злоупотреба на овластувањата од страна на органите кои ги применуваат мерките. Извршната власт преку процедуралните заштитни механизми, вообичаено, успева да воспостави и одржи постојан и ефикасен надзор и контрола над активностите за безбедносните и разузнавачките служби. Сепак, од суштинско значење за демократијата во едно општество е да*

постои ефикасен надзор воспоставен од парламентарни тела или органи и вонпарламентарни експертски тела или органи кои се независни од актуелната власт.

Парламентарниот надзор, вообичаено, е конституиран во вид на посебни тела или органи (најчесто комисиии или комитети) со широк мандат на надзор (надзор над целокупното работење на службите) или, пак, во вид на специјализирани комисиии (со тесен мандат) чија надлежност за надзор е насочена само кон еден сегмент од работата на безбедносно-разузнавачките служби (на пример: *ex ante* или *ex post* надзор над одредени сложени оперативни активности на службите, надзор над примената на мерките за следење на комуникациите, итн).

Многу значаен и ефикасен инструмент за надзорот и контролата е финансиската ревизија на работата на безбедносно-разузнавачките служби (одлучување за висината на буџетот, негово проширување или дополнување, анализа на доставени годишни финансиски извештаи итн). Преку фактичкиот и ефикасен увид во финансиското работење на службите може да се добијат сознанија за злоупотреби и неправилности во работењето. Најчесто сомнителните финансиски активности се прикриваат како вид на „специјални или посебни технички или оперативни трошоци“ кои не се достапни на јавен увид. Финансиското работење е најчувствителниот сегмент за кој службите, речиси, никогаш немаат „добро расположение“ да даваат целосен и транспарентен отчет и приказ на јавноста, со образложение дека со тоа би се предизвикала непредвидлива штета на безбедносните интереси на државата.

Вонпарламентарните експертски тела (инспекции) за надзор се основаат и функционираат независно од извршната власт, парламентарните структури и безбедносно-разузнавачките служби над кои се врши надзор. Тие се избрани и даваат отчет на Парламентот и се смета дека се поефективни од парламентарните комисиии, бидејќи имаат соодветно стручно познавање и целосно се посветени на надзорот (најчесто станува збор за лица кои професионално биле ангажирани и/или работеле во безбедносно-разузнавачките служби).

Ефикасност на надзорот и контролата може да се постигне единствено со прецизно нормирање на механизмите за контрола и надзор и со создавање услови за адекватна и објективна примена на утврдените контролни и надзорни механизми.

Во спротивно, овластените органи можат да се претворат во генератор на кризи и наместо да ја уживаат довербата кај граѓаните како гарант за јавната и националната безбедност, во нив јавноста ќе гледа со сомнеж и недоверба.

Ефикасноста на контролните и надзорните механизми е детерминирана од низа меѓусебно поврзани фактори, како и од целокупниот општествен, политички и безбедносен амбиент во една држава.

Исклучително е важен интегритетот и независноста на институциите за надзор и контрола и нивната соработка со останатите релевантни институции. Значаен предуслов за ефикасен надзор и контрола е елиминирањето на партиско-политичкото влијание врз лицата кои раководат со овие институции.

На тој начин ќе се овозможи надзорот и контролата да бидат вистински коректор на работењето на органите овластени за примена на инвазивните мерки. Ова е особено важно за надзорот и контролата над следењето на комуникациите, со оглед на сложената структура на поставениот систем за следење на комуникациите.

2. Надзор над примената на мерките за следење на комуникациите согласно со националното законодавство

Согласно со одредбите (членови: 35, 40 и 47) од ЗСК, надзор над мерките за следење на комуникациите што се спроведуваат од овластените органи за следење на комуникациите, операторите и над ОТА, може да врши:

- Собранието на РС Македонија;
- Дирекцијата за безбедност на класифицирани информации;
- Дирекцијата за заштита на личните податоци;
- Народниот правобранител;
- Совет за граѓански надзор;
- Други субјекти (медиуми, невладин сектор, пошироката јавност, итн).

За разлика од контролата, целта на надзорот е по правило, ограничена на законитоста над работењето на безбедносно-разузнавачките служби (или на дел од нивната работа), а посредно и на нивната ефективност, без можност да биде опфатена и ефикасноста на нивното работење.

Парламентарниот надзор над работата на безбедносно-разузнавачките служби во безбедносно-разузнавачкиот систем на РС Македонија го вршат:

1. **Комисијата за одбрана и безбедност** - која врши (посреден) надзор над работата на безбедносно-разузнавачките служби во Министерството за одбрана;
2. **Комисијата за надзор над работата на Управата за безбедност и контраразузнавање и на Агенцијата за разузнавање** - која врши надзор над работата на Агенцијата за национална безбедност (поранешната Управата за безбедност и контраразузнавање) и Агенцијата за разузнавање.
3. **Комисија за надзор над спроведување на мерките за следење на комуникациите.**

Третата специјализирана Собраниска комисија составена од членови на актуелниот парламентарен состав е надлежна за вршење надзор над законитоста и ефективноста во спроведувањето на мерките за следење на комуникациите во сите институции кои се инволвирани во процесот на спроведување на мерките (член 40 ст. 1 од ЗСК), освен во Агенцијата за разузнавање.

Со цел да се оствари успешен надзор (член 39 до ЗСК), Комисијата за надзор над примената на мерките за следење на комуникациите (во натамошниот текст - Комисија) може да ангажира национални и меѓународни технички експерти со соодветно стручно знаење кои врз основа на нивна акредитација, може да учествуваат во работата на Комисијата. Техничкиот надзор што може да го спроведе Комисијата со помош на техничките експерти, нема законска можност да врши надзор над содржината на комуникацијата, ниту да изврши надзор над кој било податок во врска со идентитетот на лицето или комуникацијата над кои се спроведуваат мерките за следење на комуникациите.

Техничкиот надзор во ОТА и операторите е ограничен само на увид во анонимизираната судска наредба и проверка на (логови) автоматски креирани и сторирани електронски податоци во медијациските технички уреди во операторите и во ОТА (членови 41 и 42 од ЗСК) кои се однесуваат на времето на активирање и завршување на мерките, бројот на анонимизираните судски наредби и вкупниот број на спроведени мерки во одреден временски период, додека во овластените органи, техничкиот

надзор е ограничен (член 43 од ЗСК) само на увид во анонимизираната судска наредба и документите кои се однесуваат на почетокот и крајот на спроведување на мерката.

Надзорот е секогаш *ex post* и ограничен само на утврдување на законитоста во постапувањето при спроведување на мерките. Така, покрај податоците за времето на започнување и завршување на примената на мерките, Комисијата има можност да добие податоци за бројот на издадени судски наредби, вкупниот број на следени комуникации, потоа, може да изврши увид во секоја анонимизирана наредба за надзор и контрола, меѓутоа нема можност да добие податок за содржината на комуникацијата и вистинскиот идентитет на лицето чија комуникација се следи.

Имено, за разлика од контролата, Комисијата ја проверува идентичност на комуникацијата која се следи кај операторите, ОТА и овластените органи за спроведување на мерките, преку споредување на идентификациските броеви (тие се замена за вистинските податоци за идентитетот на носителот на комуникацијата) наведени во анонимизираните судски наредби за надзор и контрола (членови 41, 42 и 43 од ЗСК).

При вршењето надзор, Комисијата може да направи увид и да утврди дали во институциите кои се вклучени во процесот на спроведување на мерките за следење на комуникациите, постои соодветна правна регулатива со која регулира:

- постапка на прием и проследување на судските наредби,
- начинот и постапката на внатрешна контрола,
- постапката на одбивање наредби од препоставените кои се противзаконски, како и
- постапката на пријавување на нерегуларности и незаконитости во работењето.

Комисијата може да изврши увид и да утврди (член 68 ст. 6 од ЗСК) дали операторите (соодветно на тоа и ОТА и овластените органи) имаат обезбедено неопходни соодветни услови за точно и еднозначно следење на комуникациите, заради спречување на т. н. масовно следење на комуникациите.

Надзорот над ефективност од спроведување на мерките, Комисијата го врши посредно и преку разгледување и анализа на Годишниот извештај на јавниот обвинител на Република Северна Македонија за примената на посебните истражни мерки (член 40 ст. 3 од ЗСК).

Комисијата може да врши надзор без претходна најава, по потреба, а најмалку еднаш во три месеци, дури и во недостиг на мнозинство гласови. Надзорот може да биде теренски, односно со непосредно присуство на Комисијата во просториите на институцијата над која се спроведува надзорот, меѓутоа надзорот може да се изведе и во просториите на Комисијата, преку разгледување и анализа на доставените извештаи или преку разговор со лица кои работат во институциите над кои се врши надзор.

Постапката за безбедносна проверка за лицата назначени во надзорните тела, како и за ангажираните национални и меѓународни технички експерти од тие тела, наместо досегашните шест месеци, трае еден месец. Промените се насочени кон создавање предуслови за ефикасен надзор преку елиминирање на одредени потешкотии, особено оние со кои се соочуваа членовите на парламентарните комисии, дури и тогаш, кога постоеше политичка волја да се реализира ефикасен надзор.

3. Контрола над примената на мерките за следење на комуникациите согласно со националното законодавство

Судско-обвинителската контрола за разлика од надзорот, нема никакви ограничувања на опсегот, ширината и видот на активности и податоци што може да ги контролира во овластените органи за спроведување на посебната истражна мерка, операторите и ОТА (членови 59 и 60 од ЗСК).

Единственото ограничување, разбирливо произлегува од стварната надлежност на двете институции (член 57 од ЗСК), односно секоја институција може да ја контролира проблематиката која е во нејзина стварна надлежност.

Со други зборови, Основниот суд не смее да врши контрола над мерките кои се определени од Врховниот суд, и истото се однесува и за контролата на јавно – обвинителската инстанца. Разбирливо, Законот не дозволува и повисоката инстанца да врши контрола над мерките кои се предложени и определени од пониските инстанции, со еден исклучок кој се однесува на контролата на посебните технички уреди и опрема што се сместени во Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција (член 60 ст. 5 од ЗСК) и во Агенцијата за национална безбедност.

Имено, врз основа на член 60 од ЗСК и членовите 55 и 58 од ЗАНБ, контролата над посебните технички уреди и опрема, ја врши само јавниот обвинител на Република Северна Македонија и судијата на претходна постапка, односно судијата на Врховен суд кој ја издал наредба за спроведување на мерката за следење на комуникациите. Воедно и само во овој случај јавниот обвинител на РС Македонија може да изврши контрола (исклучок од стварната надлежност) во службените евиденции што се водат во Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција и овластените органи.

Според законските одредби, контролата се ограничува на законитоста на спроведување на мерките (членови 57 до 61 од ЗСК) и по правило е *ex post*, меѓутоа, со оглед дека и судските и јавнообвинителските институции се непосредно вклучени во постапката од самото одобрување на мерките до крајното користење на добиените податоци како докази во кривичната постапка, контролата е секогаш и неминовно *ex ante* (принципот на претходно судско одобрување на мерките), но и неминовно тековна (извештаи за тековното спроведување, продолжување и проширување на мерките). Покрај непосредниот облик (теренска) на контрола која е препорачлива, постои и посредна контрола која се остварува по пат на анализа на добиените извештаи од спроведените мерки за следење на комуникациите и други службени документи кои се во врска со примената на мерките во овластените органи, ОТА и операторите.

Заради непосредната вклученост на двете институции, контролата неминовно ја опфаќа и ефикасноста и ефективноста при спроведување на мерките за следење на комуникациите, првично и најмногу кај овластените органи за спроведување на мерките, а помалку кај операторите и ОТА.

Согласно со член 57 од ЗСК, во случаите кога мерките за следење на комуникациите се применети заради кривични цели, јавниот обвинител кој ја води истрагата и судијата на претходна постапка кој ја издал наредбата за посебната истражна мерка, се надлежни за вршење на контрола на законитоста на спроведувањето на посебната истражна мерка над овластените органи за спроведување на посебната истражна мерка, операторите и ОТА.

Во случаите, кога мерките за следење на комуникациите се применуваат заради заштита на интересите на безбедноста и одбраната на државата, надлежни за вршење на контрола на законитоста на спроведувањето на мерката за следење на комуникацијата се јавниот обвинител на Република

Северна Македонија и судијата на Врховниот суд на Република Северна Македонија кој ја издал наредбата за следење на комуникациите.

De lege lata (член 59 ст. 2), Законот не наложува кога да се врши контрола, туку, тоа претставува дискреционо право на двете инстанции, односно по потреба и без најава. Предмет на контрола претставува законитоста на спроведувањето на посебната истражна мерка (членови 57 ст. 1 и 59 ст. 1), односно постапувањето во согласност со законските одредби кои се однесуваат на спроведувањето на мерките за следење на комуникациите. Контролата ги опфаќа трите институции кои се законски инволвирани во целиот процес на спроведување на мерките: 1. овластените органи за спроведување на посебната истражна мерка, 2. операторите и 3. ОТА.

Така, според член 59 од ЗСК, контролните тела *ex post* може:

- да извршат увид во местото каде што се работните станици кои ги користат овластените органи, како и во просториите на ОТА, каде се наоѓа опремата за следење на комуникациите и медијациските уреди, но и во местото каде што операторите ги чуваат уредите за пренасочување на сигналот до ОТА;
- да побараат или непосредно да пристапат до системот за електронски регистар;
- да побараат увид или да добијат копија од регистарот во писмена форма;
- да побараат или непосредно да ја преземат анонимизираната наредба за следење на комуникациите;
- да ги читаат сите логови кои се креирани, снимени или зачувани од системите што ги користат ОТА и операторите, како и од работните станици што ги користат овластените органи, вклучително и податоците кои при вршење надзор се бараат од операторот, од ОТА и од овластените органи.

За првпат во судско-обвинителската практика на РС Македонија, Врховниот суд на РС Македонија (април 2019 година) и Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал (мај 2019 година) извршија ненајавена, тековна и *ex post* контрола над законитоста, ефикасност и ефективност на спроведените мерки за следење на комуникациите во: ОТА, овластените органи и операторите. Ваквиот пристап е во согласност со круцијалната улога што ја имаат Судот и Обвинителството во сферата на контрола над спроведување на мерките за следење на комуникациите.

Заради вршење на успешна контрола (член 58 и 59 од ЗСК), Законот предвидел можност од ангажирање технички експерти од редот на регистрираните вештаци кои со своите стручни познавања може да помогнат на Судот или на Обвинителството да остварат техничка контрола над медијациските уреди и опрема за следење на комуникациите кои се наоѓаат во работните станици на овластените органи за спроведување на мерките, во ОТА, кај операторите, во Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција и Агенцијата за национална безбедност.

Техничката контрола е единствено објективна контрола која неспорно докажува дали постои незаконско следење на комуникациите и се остварува со споредување на идентичноста на електронските логови (кои се генерираат автоматски) во медијациските уреди на: работните станици на овластените органи, ОТА, операторите и посебните технички уреди и опрема сместени во Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција.

Посебен вид на контрола врши Министерството за внатрешни работи на РС Македонија (членови 2 и 62 од ЗСК) која не спаѓа во рамките на горенаведената контрола, туку се однесува на: производ-

ство, нудење на продажба, продажба, увоз, извоз, реекспорт или држење на средства за следење на комуникациите. Оваа контрола се остварува *ex ante* по пат на давање одобрение на правните субјекти кои се бават со таква дејност и *ex post* со постојана контрола (инспекциски надзор) над нивната работа.

4. Јавен (независен) надзор врз примената на мерките за следење на комуникациите

4.1. Совет за граѓански надзор

Со измените на ЗСК (член 47) во 2018 година, се вовеле и Совет за граѓански надзор, како нов, недржавен, надзорен орган над мерките кои се спроведуваат од овластените органи и над ОТА, без можност да врши надзор и над операторите. За својата работа, Советот доставува годишен извештај, а постапува по сопствена иницијатива или по претставка поднесена од граѓанин.

Советот постапува врз основа на барање од граѓани и правни лица за забележано незаконито постапување или неправилности во спроведувањето на мерките за следење на комуникациите, а особено во случај кога има кршење на уставно загарантираните човекови права и основни слободи. За констатираните неправилности, Советот ја известува Собраниската комисија за надзор над спроведувањето на мерките за следење на комуникациите, надлежниот јавен обвинител и Народниот правобранител. Советот работи на седници кои се одржуваат по потреба.

Советот го врши надзорот со претходна најава, освен во случај кога природата на претставката упатува на итно постапување. Тој може да бара од раководните лица на овластените органи, ОТА и операторите, информации и податоци кои се потребни за утврдување на основаноста на наводите во претставката. Од извршениот надзор, Советот (исто така и Комисијата) може да констатира само дали е извршена злоупотреба, а не и дали е следен или не е следен телефонскиот број на подносителот на претставката.

Советот се избира од страна на Собранието за време од три години. Советот за граѓански надзор е составен од претседател и шест членови од кои три членови се експерти, а останатите три членови се претставници од невладините организации од областа на заштитата на човековите права, безбедноста и одбраната. Советот има обврска за својата работа да доставува годишен извештај до Собранието кој се разгледува на седница на Собранието.

4.2. Дирекција за заштита на лични податоци

Дирекцијата за заштита на лични податоци има ограничен надзор над овластените органи за примена на мерките, операторите и ОТА и тоа само над законитоста на преземените активности при обработка на лични податоци, како и над примената на мерките за нивна заштита утврдени со закон (член 54 од ЗСК).

4.3. Дирекција за безбедност на класифицирани информации

Дирекцијата за безбедност на класифицирани информации, исто така, има ограничен надзор над овластените органи за примена на мерките, операторите и ОТА, само над законитоста при ракување со класифицирани информации утврдени со закон и прописите донесени врз основа на тој Закон. Предмет на надзорот се: начинот и постапката на безбедносно класифицирање на информации и документи, начинот и постапката на нивно чување, начинот и постапката на внатрешна и надворешна размена на класифицираните информации и документи, зонското обележување на просториите каде се ракува со класифицираните информации итн (член 55 од ЗСК).

4. 4. Народен правобранител

Народниот правобранител, исто така, може да врши надзор над законитоста во примената на мерките за следење на комуникациите. Како орган кој ги штити уставните и законските права на граѓаните кога тие се повредени со акти, дејствија или пропуштање на дејствија на органите кои имаат јавни овластувања, Народниот правобранител е овластен да презема соодветни дејствија и мерки и да подигнува постапки по поднесени претставки или по сопствена иницијатива. Во рамки на утврдените надлежности, тој е овластен да врши надворешна контрола над Министерството за внатрешни работи. Согласно со член 24 од Законот за Народен правобранител, заради испитување на претставката и во рамките на својата надлежност, Народниот правобранител може да побара објаснувања, информации и докази, да влезе во службени простории, да изврши непосреден увид, да повика на разговор службено лице, како и да презема други мерки определени со закон или со друг пропис.

4. 5. Годишен извештај од јавниот обвинител на РС Македонија

Јавниот обвинител на Република Северна Македонија доставува еднаш годишно извештај до Собранието на РС Македонија за примената на посебните истражни мерки што се побарани во претходната календарска година.

Иако во Законот не е предвидено какви надлежности има Собранието во врска со ваквиот извештај, од содржината на овој член произлегува дека целта на ова информирање на Собранието е да се добијат податоци кои ја прикажуваат статистички динамиката на примената на овие мерки, а не дека Собранието врши активна контрола над законитоста на примената на мерките. Во овој извештај, покрај податоци за бројот на постапките во кои биле издадени наредби за примена на посебните истражни мерки и за кои кривични дела биле применети овие мерки, бројот на набљудувани објекти и лица, времетраење на секоја мерка одделно итн, јавниот обвинител треба да образложи и дали од примената на посебните истражни мерки произлегле резултати што се релевантни за постапката или постои веројатност дека можат да бидат релевантни за постапката (член 271 став 2 т. 6 од ЗКП), како и да се произнесе кои се причините доколку од следењето не произлегле релевантни резултати (член 271 став 2 т. 7 од ЗКП).

Во досегашната практика, годишните извештаи на ЈО не содржат подетални информации за тоа дали од следењето на комуникациите произлегле релевантни резултати и кои се причините доколку такви резултати не се добиени.

Досегашните годишни извештаи за примена на посебни истражни мерки содржат само статистички податоци за бројот и видот на применети посебни истражни мерки, кривичните дела заради кои биле изречени мерките, итн. Од друга страна, од извештаите е евидентно дека најголема примена има ПИМ - *Следење и снимање на телефонскиите и другите електронски комуникации во постојатка утврдена со посебен закон*, наспрема другите мерки кои ЗКП ги утврдува.

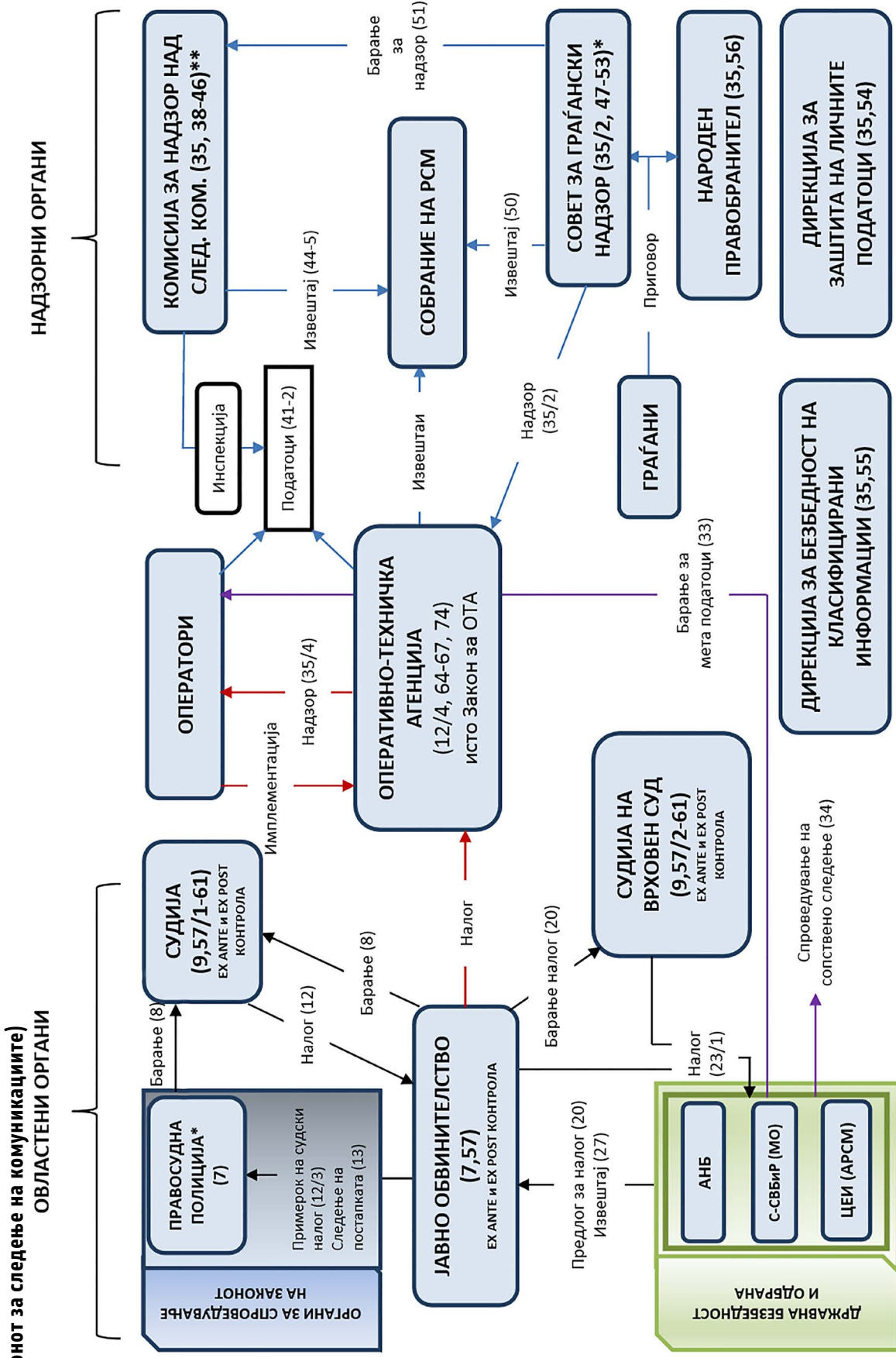
4. 6. Други субјекти

Освен наведените субјекти, соодветен коректив над работењето на органите за следење на комуникациите се и **медиумите, невладиниот сектор и пошироката јавност**. Оваа контрола е значајна доколку е, навистина, објективна и ослободена од партиско-политички влијанија и притисоци. Предуслов за овој вид контрола е развој на истражувачкото новинарство и транспарентноста и отчетноста на институциите.

АНЕКС НА ДЕЛ 4

ПРЕГЛЕД НА СУБЈЕКТИ И АКТИВНОСТИ ПРИ СПРОВЕДУВАЊЕ НА МЕРКИТЕ ЗА СЛЕДЕЊЕ НА КОМУНИКАЦИИ (бројките во шемата укажуваат на членовите од Законот за следење на комуникациите)

* Овластени органи за следење комуникации се: Министерство за внатрешни работи, Царинската управа и Управата за финансиска полиција.

** Комисијата за надзор над спроведувањето на посебната истражна мерка следење на комуникациите и Советот за граѓански надзор директно вршат надзор над овластените тела (43, 51/2).

БИБЛИОГРАФИЈА

Книги и статии

- Bloustein, E., Privacy as an aspect of Human Dignity, 39 New York University Law Review, 1964
- Flaerty, D., Protecting Privacy in Surveillance Society, The University of North Carolina press, 1989
- Гундерман, Л., Коментар на Законот за заштита на личните податоци, Дирекција за заштита на личните податоци, Скопје, 2010
- Камбовски, В., Организиран криминал, Скопје, 2005
- Kilkelly, U., The right to respect for private and family life, A guide to the implementation of Article 8 of the European Convention on Human Rights, Council of Europe, Strasbourg, 2001
- Ruiz, V., Privacy in telecommunications, A European and American Approach, Kluwer Law International, The Hague, 1997
- Харис, Д. Ј., О'Бојл, М., Варбрик, К., Право на Европската конвенција за човекови права, второ издание, Просветно дело, 2009
- Westin, A. F., Privacy and Freedom, Bodley Head, 1970

Документи

- Устав на Република Македонија, Службен весник на Р. М. бр. 84/03
- Закон за изменување и дополнување на Законот за кривичната постапка, Службен весник на Р. М. бр. 74/04
- Закон за кривичната постапка, Службен весник на Р. М. бр. 150/10
- Закон за следење на комуникациите, Службен весник на Р. М. бр. 71/18, 108/19
- Закон за Оперативно-техничка агенција, Службен весник на Р. М. бр. 71/18
- Закон за електронските комуникации, Службен весник на Р. М. бр. 13/05, 14/07, 55/07, 83/10, 13/12, 123/12, 11/18
- Закон за внатрешни работи, Службен весник на Р. М. број 42/14, 116/14, 33/15, 5/16, 120/16, 127/16, 142/16, 190/16
- Закон за полиција, Службен весник на Р. М. бр. 114/06, 6/09, 145/12, 41/14, 33/15, 31/16, 106/16, 120/16, 21/18, 64/18
- Закон за одбрана (пречистен текст), Службен весник на Р. М. бр. 185/11
- Закон за јавното обвинителство, Службен весник на Р. М. бр. 150/07, 111/08
- Закон за царинска управа, Службен весник на Р. М. бр. 46/04, 81/05, 107/07, 103/08, 64/09, 48/10, 158/10, 53/11, 113/12, 43/14, 167/14, 33/15, 129/15, 23/16, 120/18
- Закон за Агенција за национална безбедност, Службен весник на Р. С. М. бр. 108/19
- Закон за координација на безбедносно-разузнавачката заедница во Република Северна Македонија, Службен весник на Р. С. М. бр. 108/19
- Уредба за административна безбедност на класифицирани информации, Службен весник на Р. М. бр. 9/04
- Стратегија за одбрана на Република Македонија, Службен весник на Р. М. бр. 30/10
- Правилник за начинот на утврдување на релевантноста на податоците собрани и обработени со извршување на наредбата за спроведување на мерките за следење на комуникациите заради заштита на интересите на безбедноста и одбраната на државата и начинот на нивно ништење, Службен весник на РСМ бр. 243/18
- Извештај на Венецијанската комисија за демократски надзор на работата на безбедносните служби бр. 388/2006, [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/libe/dv/3_cdl-ad\(2007\)016_/3_cdl-ad\(2007\)016_en.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/libe/dv/3_cdl-ad(2007)016_/3_cdl-ad(2007)016_en.pdf)
- Resolution 2625 (XXV) of the United Nations General Assembly in 1970 (*The Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States*, United Nations, A/RES/25/2625)

- Explanatory Memorandum to Rec(2005)10
- Parliamentary oversight of the security sector: Principles, mechanisms and practices, достапно на: <http://archive.ipu.org/PDF/publications/decaf-e.pdf>
- Recommendation (1996) 8 on Europe in a time of change: crime policy and criminal law, adopted by the Committee of Ministers on 5 September 1996 Recommendation (2001) 11 of the Committee of Ministers to member states concerning guiding principles of the fight against organized crime, adopted by the Committee of Ministers on 19 September 2001
- Recommendation (2005) 10 of the Committee of Ministers to member states on „special investigation techniques“ in relation to serious crimes including acts of terrorism, adopted by the Committee of Ministers on 20 April 2005
- Recommendation 1713/2005, Parliamentary Assembly of Council of Europe, <http://www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17360&lang=en>
- Recommendation on Democratic Oversight of National Security Services, Commissioner for Human Rights of Council of Europe, 2015, [https://rm.coe.int/ref/CommDH/IssuePaper\(2015\)2](https://rm.coe.int/ref/CommDH/IssuePaper(2015)2)
- Explanatory Memorandum to the Recommendation Rec(2005)10 of the Committee of Ministers to member states on “special investigation techniques” in relation to serious crimes including acts of terrorism, CM/DEL/DEC(2005)925/10. 8, 10 May 2005
- Совет за човекови права на ОН 2009; ООН 2010а, <https://fas.org/irp/eprint/unhrc.pdf>

Судска практика

- Olsson v. Sweden, 24. 05. 1988 (No. 10465/83)
- Sunday Times v. UK, 1980, 2 EHRR 245
- James v. UK, 1986, 8 EHRR
- Sporrong v. Sweden, 1983, 5, EHRR
- Smith and Grady v. UK, 2000, 29 EHRR 493
- Kopp v. Switzerland, 1999, 27 EHRR 91
- Klass v. Germany, 1979/80, EHRR 213
- Campbel v. UK, 1992, 15 EHRR 137
- Craxi v. Italy, 17. 07. 2003 (No. 25337/94)
- Malone v. United Kingdom, 27. 06. 1986 (No. 8691/79)
- Silver v. United Kingdom (1983) 5 EHRR 347
- Taylor-Sabori v. United Kingdom (2002) 36 EHRR 17
- Doerga v. the Netherlands, 27. 04. 2004 (No. 50210/99)
- Khan v. United Kingdom [1997] AC558
- Ramanuskas v. Lithuania, 2008, Application No. 74420/01
- Shannon v. United Kingdom, 5. 4. 2004, No 120
- P. G. and J. H. v. the United Kingdom, no. 44787/98, ECHR 2001-IX
- Dragojević v. Croatia (no. 68955/11, §§ 52-61, 15 January 2015)
- Funke v. France (1993) 16 EHRR 297

АНЕКСИ НА ПРИРАЧНИКОТ

СТРОГО ДОВЕРЛИВО

ОСНОВНО ЈАВНО ОБВИНИТЕЛСТВО

КОИМ ОСК бр.

Скопје, _____ година

ДО

ОСНОВЕН СУД СКОПЈЕ I

- Судија на претходна постапка –

СКОПЈЕ

Врз основа на чл. 39 ст. 2 алинеја 2 в. в. со чл. 256, чл. 252 ст. 1 т. 1 и чл. 253 т. 2 од ЗКП, поднесувам

БАРАЊЕ

ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НАРЕДБА

ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА СПРОВЕДУВАЊЕ НА СЛЕДНАТА ПОСЕБНА ИСТРАЖНА МЕРКА:

Следење и снимање на телефонските и другите електронски комуникации од чл. 252 ст. 1 т. 1 од ЗКП,

СПРЕМА ЛИЦЕТО:

Име и презиме со ЕМБГ xxx со адреса на живеење во xxx на ул. xxx бр. xxx

македонски телефонски број xxx, со идентификациони броеви

OSK_OSK1_XXXXXXXX_1_TM и

OSK_OSK1_XXXXXXXX_1_OV.

За кое постојат основи на сомневање дека презема дејствија на извршување на кривично дело - Примање поткуп од чл. 357 од Кривичниот законик, кривично дело – Злоупотреба на службена положба и овластување од чл. 353 од Кривичниот законик.

Бидејќи е веројатно дека ќе се обезбедат податоци и докази неопходни за успешно водење на кривичната постапка, кои на друг начин не можат да се соберат.

Посебната истражна мерка да ја спроведе правосудната полиција под контрола на јавниот обвинител.

Посебната истражна мерка следење и снимање на телефонските и другите електронски комуникации опфаќа следење на комуникациите на лицето на телефонската линија: xxx.

При примената на наведената посебна истражна мерка ќе се користат техничките средства и опрема со кои располага Министерството за внатрешни работи на Република Северна Македонија.

Наредбата да се издаде со времетраење на спроведување на посебната истражна мерка во времетраење од три месеци започнувајќи од xxx година од xxx часот до xxx година, до xxx часот.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

Основното јавно обвинителство ххх располага со сознанија и докази дека лицата преземаат дејствија на извршување на кривично дело - Примање поткуп од чл. 357 од Кривичниот законик и кривично дело – Злоупотреба на службена положба и овластување од чл. 353 од Кривичниот законик.

Ваквите сознанија произлегуваат од исказ на лицето ххх

Во тој контекст од службената белешка произлегуваат сознанија дека лицата кои што се предмет на посебните истражни мерки секој во својот домен на постапување и со влијание врз вработените ххх кои што се директно одговорни.

Од сето погоре наведено произлегува дека постои основано сомневање дека лицата преземаат дејствија на извршување на кривично дело - Примање поткуп од чл. 357 од Кривичниот законик, кривично дело – Злоупотреба на службена положба и овластување од чл. 353 од Кривичниот законик.

Во конкретниот случај податоците и доказите неопходни за успешно водење на кривичната постапка, на друг начин не можат да се соберат не само поради видот и карактерот на наведеното кривично дело, туку и од причина што станува збор за кривични дела кои се извршуваат со строга конспиративност помеѓу наведените лица, поради што го поднесувам ова барање за примена на посебната истражна мерка - Следење и снимање на телефонските и другите електронски комуникации од чл. 252 ст. 1 т. 1 од ЗКП, спрема лицата.

Согласно чл. 258 ст. 1 и 2 од ЗКП, по спроведувањето на оваа мерка правосудната полиција да изготви посебен извештај кој ќе го достави до јавниот обвинител.

ЈАВЕН ОБВИНИТЕЛ

СТРОГО ДОВЕРЛИВО

ОСНОВНО ЈАВНО ОБВИНИТЕЛСТВО

КОИМ бр.

Скопје, _____ година

ДО

ОСНОВЕН СУД СКОПЈЕ I

- Судија на претходна постапка –

С К О П Ј Е

Врз основа на чл. 39 ст. 2 алинеја 2 в. в. со чл. 256, чл. 252 ст. 1 т. 2 чл. 253 т. 2 од ЗКП, поднесувам

Б А Р А Њ Е

ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НАРЕДБА

ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА СПРОВЕДУВАЊЕ НА СЛЕДНАТА ПОСЕБНА ИСТРАЖНА МЕРКА

Следење и снимање во дом, затворен или заграден простор што му припаѓа на тој дом или деловен простор означен како приватен или во возило и влез во тие простории заради создавање на услови за следење на комуникација од чл. 252 ст. 1 т. 2 од ЗКП,

СПРЕМА ЛИЦЕТО:

xxx

За кого постојат основи на сомневање дека превзема дејствија на извршување на кривично дело – Примање поткуп од чл. 357 од КЗ, кривично дело - Давање поткуп од чл. 358 од КЗ и кривично дело - Злоупотреба на службената положба и овластување од чл. 353 од Кривичниот законик.

Бидејќи е веројатно дека ќе се обезбедат податоци и докази неопходни за успешно водење на кривичната постапка, кои на друг начин не можат да се соберат.

Следење и снимање во дом, затворен или заграден простор што му припаѓа на тој дом или деловен простор означен како приватен или во возило и влез во тие простории заради создавање на услови за следење на комуникација од чл. 252 ст. 1 т. 2 од ЗКП.

Посебните истражни мерки да ги спроведе правосудната полиција од МВР на РСМ под контрола на јавниот обвинител.

Наредбата за спроведување на посебната истражна мерка да се издаде со времетраење од еден месец и тоа од xxx година од xxx часот до xxx година до xxx часот.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

До ова Обвинителство, Министерство за финансии, Управа за финансиска полиција поднесе известување бр. xxx од xxx година во кое се наведува дека постои основано сомневање дека xxx.

Од наведените причини за едно од лицата xxx, издадени се две наредби за посебни истражни мерки и тоа xxx.

Јавното обвинителство од досегашните преземени посебни истражни мерки, цени дека инкриминирани дејствија се подготвуваат во работната просторија на лицето xxx, ова особено ако се има предвид дека лицето работи изолирано во просторија во xxx.

Во конкретниот случај податоците и доказите неопходни за успешно водење на кривичната постапка, на друг начин не можат да се соберат не само поради видот и карактерот на наведените кривични дела, туку и од причина што станува збор за кривични дела кои се извршуваат со строга конспиративност помеѓу наведените лица, поради што поднесувам Барање да се донесе наредба за определување на наведената посебна истражна мерка – Следење и снимање во дом, затворен или заграден простор што му припаѓа на тој дом или деловен простор означен како приватен или во возило и влез во тие простории заради создавање на услови за следење на комуникација од чл. 252 ст. 1 т. 2 од ЗКП, спрема лицето xxx, при што да бидат опфатени следните простории xxx.

ЈАВЕН ОБВИНИТЕЛ

СТРОГО ДОВЕРЛИВО

СТРОГО ДОВЕРЛИВО

ОСНОВНО ЈАВНО ОБВИНИТЕЛСТВО

КОИМ бр.

Скопје, _____ година

ДО

ОСНОВЕН СУД СКОПЈЕ I

- Судија на претходна постапка –

С К О П Ј Е

Врз основа на чл. 39 ст. 2 алинеја 2 в. в. со чл. 256, чл. 252 ст. 1 т. 3 и чл. 253 т. 2 од ЗКП, поднесувам

Б А Р А Њ Е

ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НАРЕДБА

ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА СПРОВЕДУВАЊЕ НА СЛЕДНАТА ПОСЕБНА ИСТРАЖНА МЕРКА:

Тајно следење и снимање на лица и предмети со технички средства надвор од домот или деловен простор означен како приватен од чл. 252 ст. 1 т. 3 од ЗКП,

СПРЕМА ЛИЦЕТО:

ЛИЦЕТО, но без телефонски броеви.....

За кое постои основ на сомневање дека презема дејствија на извршување на кривично дело - Бидејќи е веројатно дека ќе се обезбедат податоци и докази неопходни за успешно водење на кривичната постапка, кои на друг начин не можат да се соберат.

Посебната истражна мерка да ја спроведе правосудната полиција под контрола на јавниот обвинител.

При примената на посебните истражни мерки да се користи опремата со која располага Министерството за внатрешни работи на Република Северна Македонија.

Наредбата се издава со времетраење на спроведување на посебната истражна мерка започнувајќи од xxx година од xxx часот до xxx година до xxx часот.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

Основното јавно обвинителство Скопје располага со сознанија и докази дека лицето ...

Од сето погоре наведено произлегува дека постои основано сомневање дека лицето xxx, кој остварувал контакти со помошникот на xxx во xxx и во одредени прилики му има предавано пакет – плик со непозната содржина, презел дејствие на извршување на кривичното дело – xxxxxx.

Во конкретниот случај податоците и доказите неопходни за успешно водење на кривичната постапка, на друг начин не можат да се соберат не само поради видот и карактерот на наведеното кривично дело, туку и од причина што станува збор за кривично дело кое се извршува со строга конспиративност помеѓу наведените лица, поради што го поднесувам ова барање за примена на посебната истражна мерка - Тајно следење и снимање на лица и предмети со технички средства надвор од домот или деловен простор означен како приватен од чл. 252 ст. 1 т. 3 од ЗКП, спрема лицето xxx.

Согласно чл. 258 ст. 2 од ЗКП, по спроведувањето на оваа мерка правосудната полиција да изготви посебен извештај кој ќе го достави до јавниот обвинител.

ЈАВЕН ОБВИНИТЕЛ

СТРОГО ДОВЕРЛИВО

СТРОГО ДОВЕРЛИВО

ОСНОВНО ЈАВНО ОБВИНИТЕЛСТВО

КОИМ бр.

Скопје, _____ година

С К О П Ј Е

ДО

ОСНОВЕН СУД СКОПЈЕ I

- Судија на претходна постапка –

С К О П Ј Е

Врз основа на чл. 39 ст. 2 алинеја 2 в. в со чл. 256, чл. 252 ст. 1 т. 4 од ЗКП, поднесувам

Б А Р А Њ Е

ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НАРЕДБА

ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА СПРОВЕДУВАЊЕ НА СЛЕДНАТА ПОСЕБНА ИСТРАЖНА МЕРКА

Таен увид и пребарување во компјутерски систем од член 252 став 1 точка 4 од ЗКП,

СПРЕМА ЛИЦЕТО:

XXX

За кого постојат основи на сомневање дека презема дејствија на извршување на кривично дело - Злоупотреба на службена положба и овластување од чл. 353 од Кривичниот законик.

Бидејќи е веројатно дека ќе се обезбедат податоци и докази неопходни за успешно водење на кривичната постапка, кои на друг начин не можат да се соберат.

Посебната истражна мерка да ја спроведе правосудната полиција под контрола на јавниот обвинител.

При примената на посебните истражни мерки да се користи опремата со која располага Министерството за внатрешни работи на Република Северна Македонија.

Наредбата да се издаде со времетраење на спроведување на посебната истражна мерка од четири месеци сметано од xxx година од xxx часот до xxx година до xxx часот.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

Имајќи во предвид дека од Управата за финансиска полиција сме известени дека располага со сознанија за сторени кривични дела од областа на финансискиот криминал, односно на кривично дело - Злоупотреба на службена положба и овластување од чл. 353 од Кривичниот законик, сторено од одговорни лица во првата група правни субјекти, на начин што ххх.

Заради обезбедување на податоци и докази кои на друг начин не можат да се обезбедат или обезбедувањето на истите би се одвивало со поголеми тешкотии, а воедно лицата инволвирани во незаконските активности се стекнале и ќе се стекнат со противправна имотна корист вршејќи ги кривичните дела - Злоупотреба на службена положба и овластување член 353 од КЗ, во интерес на ефикасно откривање на сторителите на кривичното дело предлагаме Судија за претходна постапка да издаде наредба за примена на посебна истражна мерка - Таен увид и пребарување во компјутерски систем од член 252 став 1 точка 4 од ЗКП, кон лицето ххх.

ЈАВЕН ОБВИНИТЕЛ

СТРОГО ДОВЕРЛИВО

СТРОГО ДОВЕРЛИВО

СУДИЈАТА НА ПРЕТХОДНА ПОСТАПКА во ОСНОВЕН СУД – Одделение на претходна постапка XXXX, постапувајќи по Барањето на Основното јавно обвинителство КОИМ-ОСК. бр. XXX година, за донесување наредба за определување на спроведување на посебна истражна мерка Следење и снимање на телефонските и другите електронски комуникации, согласно чл. 252 ст. 1 т. 1 од ЗКП и чл. 256 од ЗКП вв со чл. 9 вв со чл. 8 и чл. 15 од Законот за следење на комуникации, на XXXX година ја издава следната:

НАРЕДБА

Заради обезбедување податоци и докази неопходни за успешно водење на кривичната постапка кои на друг начин не може да се обезбедат се определува спроведување на посебната истражна мерка:

Следење и снимање на телефонските и другите електронски комуникации во постапка утврдена со посебен закон од чл. 252 ст. 1 т. 1 од ЗКП,

СПРЕМА ЛИЦАТА:

1. X со X телефонски број X, со идентификациони броеви XXXXXXXXX
2. X со X телефонски број X, со идентификациони броеви XXXXXXXXX
3. X со X телефонски број X, со идентификациони броеви XXXXXXXXX
4. X со X телефонски број X, со идентификациони броеви XXXXXXXXX
5. X со X телефонски број X, со идентификациони броеви XXXXXXXXX
6. X со X телефонски број X, со идентификациони броеви XXXXXXXXX
7. X со X телефонски број X, со идентификациони броеви XXXXXXXXX

За кои постои основи на сомневање дека преземаат дејствија на извршување на кривични дела – XXXX од КЗ, кривично дело - XXXX од КЗ и кривично дело – XXXXXX од КЗ.

Бидејќи е веројатно дека ќе се обезбедат податоци и докази неопходни за успешно водење на кривичната постапка, кои на друг начин не можат да се соберат.

Посебната истражна мерка - Следење и снимање на телефонските и другите електронски комуникации во постапка утврдена со посебен закон од чл. 252 ст. 1 т. 1 од ЗКП, опфаќа следење на комуникациите на лицата:

1. X со X телефонски број X, со идентификациони броеви XXXXXXXXX
2. X со X телефонски број X, со идентификациони броеви XXXXXXXXX
3. X со X телефонски број X, со идентификациони броеви XXXXXXXXX
4. X со X телефонски број X, со идентификациони броеви XXXXXXXXX
5. X со X телефонски број X, со идентификациони броеви XXXXXXXXX
6. X со X телефонски број X, со идентификациони броеви XXXXXXXXX
7. X со X телефонски број X, со идентификациони броеви XXXXXXXXX

Посебната истражна мерка да се спроведе преку техничките средства со кои што располага Оперативно техничката агенција и Министерството за внатрешни работи.

Наредбата да ја изврши Министерството за внатрешни работи на РСМ, со посредство на ОТА, под контрола на јавниот обвинител.

Согласно чл. 258 ст. 1 и ст. 2 од ЗКП, МВР на РСМ да изготви извештај кој ќе го достави до јавниот обвинител по негово барање и во секој случај на секои 30 дена, а по спроведување на мерката да се изготви посебен извештај кој ќе биде доставен до јавниот обвинител.

Наредбата се издава со времетраење на спроведување на посебната истражна мерка од четири месеци, сметано од X година од 15,00 часот до X година до 15,00 часот.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

Основното јавно обвинителство, до судијата на претходна постапка на овој суд, на X година под КОИМ-ОСК бр. X од X година, Барање за донесување наредба за определување на спроведување на посебна истражна мерка Следење и снимање на телефонските и другите електронски комуникации во постапка утврдена со посебен закон од чл. 252 ст. 1 т. 1 од ЗКП, спрема лицата: X со X телефонски број X, со идентификациони броеви XXXXXX; X со X телефонски број X, со идентификациони броеви XXXXXX; X со X телефонски број X, со идентификациони броеви XXXXX; X со X телефонски број X, со идентификациони броеви XXXXX; X со X телефонски број X, со идентификациони броеви XXXXX и X со X телефонски број X, со идентификациони броеви XXXXXX. Сето ова поради постоење основи на сомневање дека превзема дејствија на извршување на кривично дело – X од од КЗ, кривично дело - X од од КЗ и кривично дело - X од КЗ. Во прилог на Барањето ОЈО достави Известување СД. бр. X од X година изготвен од Република Северна Македонија, Министерство за финансии, Управа за финансиска полиција.

Имајќи ги предвид образложените наводи во барањето за определување на спроведување на посебната истражна мерка, а во врска со Известување СД. бр. X од X година, судијата на претходна постапка најде дека истото е основано.

Со цел да се обезбедат податоци и докази неопходни за успешно водење на кривичната постапка кои на друг начин не можат да се обезбедат или нивното обезбедување би било поврзано со поголеми тешкотии, особено поради фактот дека од добиените податоци и информации со кои во моментот се располага не може во целост успешно да се докаже инволвираноста и поврзаноста на лицата кои што се инволвирани во незаконските активности и стекнување на противправна имотна корист, во интерес на ефикасно откривање на сторителите на кривичните дела и во интерес на пронаоѓање на други сторители на кривични дела, судијата на претходна постапка ја донесува наредбата за спроведување на посебна истражна мерка - Следење и снимање на телефонските и другите електронски комуникации од чл. 252 ст. 1 т. 1 од ЗКП.

ОСНОВЕН СУД X,
X УОСК. бр. X од X година

Судија на претходна постапка,

СТРОГО ДОВЕРЛИВО

СТРОГО ДОВЕРЛИВО

ОСНОВНИОТ СУД постапувајќи по Барањето на ОЈО КОИМ. бр. X година за донесување наредба за продолжување на спроведување на посебна истражна мерка согласно чл. 256 и чл. 260 од ЗКП, на X година, ја издава следната:

НАРЕДБА

Заради обезбедување докази за успешно водење на кривичната постапка кои на друг начин не можат да се обезбедат и соберат се продолжува примената на следната посебна истражна мерка:

Тајно следење и снимање на лица и предмети со технички средства, надвор од домот или деловен простор означен како приватен по чл. 252 ст. 1 т. 3 од ЗКП,

СПРЕМА ЛИЦАТА:

1. X со ЕМБГ X, со престојувалиште на X
2. X со ЕМБГ X, со престојувалиште на X

За кои постојат основи на сомневање дека преземаат дејствија на извршување на кривично дело – X од КЗ.

Посебната истражна мерка од чл. 252 ст. 1 т. 3 од ЗКП опфаќа тајно следење и снимање на лица и предмети со технички средства, надвор од домот или деловен простор означен како приватен и тоа на лицата X, а за кои лица постојат основи на сомневање дека се инволвирани во извршување на кривично дело – X од КЗ.

При примена на посебната истражна мерка да се користи опремата со која располага Министерството за внатрешни работи на Република Северна Македонија.

Наредбата се издава со времетраење од четири месеци сметано од X година од 15,00 часот до X година до 15,00 часот.

Спроведувањето на посебната истражна мерка да се запре и пред истекот на определениот рок веднаш штом ќе престанат основите поради кои се одобрени или кога ќе се постигнат целите заради кои се определени.

Наредбата да ја изврши правосудната полиција под контрола на јавниот обвинител, да изготвува извештај кој го доставува до јавниот обвинител по негово барање.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

Основното јавно обвинителство, до судијата на претходна постапка на овој суд поднесе под КОИМ бр. X година, барање за издавање наредба за продолжување на примена на посебни истражни мерки: од чл. 252 ст. 1 т. 3 од ЗКП - Тајно следење и снимање на лица и предмети со технички средства надвор од домот или деловен простор означен како приватен спрема лицата X за кои постојат основи на сомневање дека преземаат дејствија на извршување на кривично дело X од КЗ. Во прилог достави известување од Министерство за финансии Управа за финансиска полиција бр. X година.

Во предлогот на ОЈО се наведува дека Управата за финансиска полиција располага со сознание за XXXXXXXXXXXX.

Имајќи ги во предвид наводите во барањето за продолжување на примена на посебни истражни мерки, судијата на претходна постапка најде дека барањето е основано.

Со цел да се докаже инволвираноста на лицата XXXX во вршење на кривичното дело XXXXX од КЗ, како и со цел да се обезбедат сите потребни докази неопходни за успешно водење на кривичната постапка, кои на друг начин не може да се обезбедат, односно нивното спроведување би било сврзано со поголеми тешкотии, судијата на претходна постапка донесе наредба за продолжување на посебната истражна мерка.

ОСНОВЕН СУД X,
КППм. бр. X од X година.

Судија на претходна постапка

СТРОГО ДОВЕРЛИВО

СТРОГО ДОВЕРЛИВО

ОСНОВНИОТ СУД постапувајќи по Барањето на ОЈО КОИМ. бр. X од X година за донесување наредба за определување спроведување на посебна истражна мерка согласно чл. 256 и чл. 260 од ЗКП, на X година, ја издава следната:

НАРЕДБА

Заради обезбедување докази за успешно водење на кривичната постапка кои на друг начин не можат да се обезбедат и соберат се определува примена на следната посебна истражна мерка:

Таен увид и пребарување во компјутерски систем по чл. 252 ст. 1 т. 4 од ЗКП,

СПРЕМА ЛИЦАТА:

1. X со ЕМБГ X, со престојувалиште на X
2. X со ЕМБГ X, со престојувалиште на X

За кои постојат основи на сомневање дека преземаат дејствија на извршување на кривично дело – X од КЗ.

Посебната истражна мерка од чл. 252 ст. 1 т. 4 од ЗКП опфаќа тајно следење и снимање на лица и предмети со технички средства, надвор од домот или деловен простор означен како приватен и тоа на лицата X, а за кои лица постојат основи на сомневање дека се инволвирани во извршување на кривично дело – X од КЗ.

При примена на посебната истражна мерка да се користи опремата со која располага Министерството за внатрешни работи на Република Северна Македонија.

Наредбата се издава со времетраење од четири месеци сметано од X година од 15,00 часот до X година до 15,00 часот.

Спроведувањето на посебната истражна мерка да се запре и пред истекот на определениот рок веднаш штом ќе престанат основите поради кои се одобрени или кога ќе се постигнат целите заради кои се определени.

Наредбата да ја изврши правосудната полиција под контрола на јавниот обвинител, да изготвува извештај кој го доставува до јавниот обвинител по негово барање.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

Основното јавно обвинителство Скопје, до судијата на претходна постапка на овој суд поднесе под КОИМ бр. X година, барање за издавање наредба за определување на примена на посебни истражни мерки: од чл. 252 ст. 1 т. 4 од ЗКП – Тајно следење и снимање на лица и предмети со технички средства надвор од домот или деловен простор означен како приватен спрема лицата X за кои постојат основи на сомневање дека преземаат дејствија на извршување на кривично дело X од КЗ. Во прилог достави известување од Министерство за финансии Управа за финансиска полиција бр. X од X година.

Во предлогот на ОЈО се наведува XXXXXXXX

Имајќи ги во предвид наводите во барањето за определување на примена на посебни истражни мерки, судијата на претходна постапка најде дека барањето е основано.

Со цел да се докаже инволвираноста на лицата X во вршење на кривичното дело X од КЗ, како и со цел да се обезбедат сите потребни докази неопходни за успешно водење на кривичната постапка, кои на друг начин не може да се обезбедат, односно нивното спроведување би било сврзано со поголеми тешкотии, судијата на претходна постапка определи преземање на посебните истражни мерки.

ОСНОВЕН СУД X,

КППм. бр. X од X година.

Судија на претходна постапка

СТРОГО ДОВЕРЛИВО

СТРОГО ДОВЕРЛИВО

ОСНОВНО ЈАВНО ОБВИНИТЕЛСТВО

КОИМ бр.

Скопје, _____ година

Врз основа на чл. 39 ст. 2 алинеја 2 в. в. со чл. 256, чл. 252 ст. 1 т. 6 и чл. 253 т. 2 од ЗКП, ја донесе следната

НАРЕДБА

СЕ ОПРЕДЕЛУВА спроведување на посебната истражна мерка

Увид во остварени телефонски и други електронски комуникации од чл. 252 ст. 1 т. 6 од ЗКП,

СПРЕМА ЛИЦАТА:

XXX

XXX

При што за осомничениот xxx, постои основано сомневање дека преземал дејствија на извршување на кривично дело - Примање поткуп од чл. 357 ст. 1 од Кривичниот законик и кривично дело - Злоупотреба на службената положба и овластување од чл. 353 ст. 1 од Кривичниот законик, а за осомничениот xxx постои основано сомнение дека сторил кривично дело - Давање поткуп од чл. 358 ст. 1 од КЗ и кривично дело - Злоупотреба на службената положба и овластување од чл. 353 ст. 1 в. в. со чл. 23 од Кривичниот законик.

Бидејќи е веројатно дека ќе се обезбедат податоци и докази неопходни за успешно водење на кривичната постапка во рамки на која беше донесена - Наредба за спроведување истражна постапка КО бр. xxx од xxx година, кои на друг начин не можат да се соберат.

Посебната истражна мерка - Увид во остварени телефонски и други електронски комуникации од чл. 252 ст. 1 т. 6 од ЗКП, опфаќа утврдување на сопственоста на мобилниот телефон марка xxx модел xxx, ИМЕИ:xxx и повикувачки број:xxx, како и дали од овој телефонски број бил извршен телефонски контакт со телефонскиот број на осомничениот xxx, како и други факти кои можат да послужат како докази од аспект на гореспоменатите кривични дела и осомничените како сторители на истите.

Посебната истражна мерка да ја спроведе правосудната полиција МВР-БЈБ-ЦПС-ОСОСК под контрола на јавниот обвинител.

При спроведувањето на посебната истражна мерка, да се користи следната техничка опрема:

- компјутерска опрема во сопственост на МВР

Наредбата се издава со времетраење на спроведување на посебната истражна мерка од 10 дена сметано од xxx година од xxx часот до xxx година до xxx часот.

О Б Р А З Л О Ж Е Н И Е

Основното јавно обвинителство Скопје располага со сознанија и докази и тоа: xxx, од кои произлегува дека постојат основи на сомневање дека осомничениот xxx преземал дејствија на извршување на кривично дело - Примање поткуп од чл. 357 ст. 1 од Кривичниот законик и кривично дело - Злоупотреба на службената положба и овластување од чл. 353 ст. 1 од Кривичниот законик, а осомничениот xxx преземал дејствија на извршување на кривично дело - Давање поткуп од чл. 358 ст. 1 од КЗ и кривично дело - Злоупотреба на службената положба и овластување од чл. 353 ст. 1 в. в. со чл. 23 од Кривичниот законик.

Имено, од сознанијата и доказите, произлегува дека на ден xxx.

Во конкретниот случај податоците и доказите неопходни за успешно водење на кривичната постапка, на друг начин не можат да се соберат не само поради видот и карактерот на наведените кривични дела, туку и од причина што станува збор за кривично дело кое се извршува со строга конспиративност помеѓу наведените лица.

Со оглед на наведеното, ја донесувам оваа наредба.

ЈАВЕН ОБВИНИТЕЛ

СТРОГО ДОВЕРЛИВО

ОСНОВНО ЈАВНО ОБВИНИТЕЛСТВО

КОИМ бр.

Скопје, _____ година

Врз основа на чл. 39 ст. 2 алинеја 2 в. в. со чл. 256 ст. 1 т. 7 и чл. 253 ст. 2 од ЗКП, Јавниот обвинител во Основното јавно обвинителство Скопје, ја донесе следната

НАРЕДБА

СЕ ОПРЕДЕЛУВА спроведување на посебна истражна мерка

Симулиран откуп на предмети од чл. 252 ст. 1 т. 7 од ЗКП,

СПРЕМА ЛИЦАТА:

XXX

XXX

За кои постојат основи на сомневање дека превземаат дејствија на извршување на кривично дело - Неовластено производство и пуштање во промет наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори од чл. 215 од Кривичниот законик.

Бидејќи е веројатно дека ќе се обезбедат податоци и докази неопходни за успешно водење на кривичната постапка, кои на друг начин не можат да се соберат, односно со определувањето на предметната посебна истражна мерка - Симулиран откуп на предмети од чл. 252 ст. 1 т. 7 од ЗКП, би се обезбедиле докази на конкретното кривично дело и дејствија кои ги преземаат лицата xxx за извршувањето на истото, а воедно би се откриле и други лица кои се поврзани со нив во вршењето на кривичното дело.

Посебната истражна мерка - Симулиран откуп на предмети од чл. 252 ст. 1 т. 7 од ЗКП, опфаќа инфилтрирање на лице со прикриен идентитет од кое би се вршело симулиран откуп на наркотична дрога.

Посебната истражна мерка да ја спроведе правосудната полиција на МВР на Република Северна Македонија, под контрола на Јавниот обвинител.

При примената на посебната истражна мерка да се користи опремата со која располага МВР на РСМ.

Наредбата се издава во времетраење од два месеци на спроведување на посебната истражна мерка започнувајќи од xxx година од xxx часот до xxx година до xxx часот.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

До Основното јавно обвинителство Скопје доставен е извештај од страна на МВР СВР Скопје, ОСК Сектор за недозволена трговија со дрога, СД бр. ххх од ххх година, од каде произлегува дека лицата ххх, преземаат дејствија кои се однесуваат на купопродажба на наркотична дрога - ххх во поголеми количини, со кои дејствија го остваруваат битието на кривичното дело - Неовластено производство и пуштање во промет наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори од чл. 215 ст. 1 од Кривичниот законик.

Во конкретниот случај, со донесената наредба за определување на посебната истражна мерка - Симулиран откуп на предмети од чл. 252 ст. 1 т. 7 од ЗКП, ќе се овозможи симулирано купување на наркотична дрога од наведените лица, а со што би се обезбедиле податоци и докази неопходни за успешно водење на кривичната постапка, кои на друг начин не можат да се соберат не само поради видот и карактерот на наведеното кривично дело, туку и од причина што станува збор за кривично дело кое се извршува во строга конспиративност помеѓу наведените лица.

Со оглед на наведеното, ја давам оваа наредба.

ЈАВЕН ОБВИНИТЕЛ

СТРОГО ДОВЕРЛИВО

ОСНОВНО ЈАВНО ОБВИНИТЕЛСТВО

КОИМ бр.

Скопје, _____ година

Врз основа на чл. 39 ст. 2 алинеја 2 в. в. со чл. 256, чл. 252 ст. 1 т. 8 и чл. 253 т. 2 од ЗКП, јавниот обвинител во Основното јавно обвинителство Скопје, ја донесе следната

НАРЕДБА

СЕ ОПРЕДЕЛУВА спроведување на посебната истражна мерка
Симулирано давање и примање поткуп од чл. 252 ст. 1 т. 8 од ЗКП,

СПРЕМА ЛИЦАТА:

XXX

XXX

За кои постојат основи на сомневање дека преземаат дејствија на извршување на кривично дело - Примање поткуп од чл. 357 од Кривичниот законик, кривично дело – Злоупотреба на службена положба и овластување од чл. 353 од Кривичниот законик.

Бидејќи е веројатно дека ќе се обезбедат податоци и докази неопходни за успешно водење на кривичната постапка, кои на друг начин не можат да се соберат.

Посебната истражна мерка - Симулирано давање и примање поткуп од чл. 252 ст. 1 т. 8 од ЗКП, која ги опфаќа симулирано давање на предметните парични средства како поткуп и учествува во посреднички активности меѓу лицата xxx, и преку лицата xxx, а спрема лицата xxx.

Посебната истражна мерка да ја спроведе правосудната полиција МВР на РСМ, под контрола на јавниот обвинител.

При примената на посебните истражни мерки да се користи опремата со која располага МВР на РСМ:

Наредбата се издава со времетраење на спроведување на посебната истражна мерка започнувајќи од xxx година од xxx часот до xxx година до xxx часот.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

Основното јавно обвинителство Скопје, располага со сознанија и докази дека xxx

За овие околности од страна на лицето xxx на xxx година во xxx часот, било пријавено во xxx и во ЦПС ОС ОСК – СК.

За ова издадени се наредба за спроведување на посебна истражна мерка симулирано давање и примање поткуп од чл. 252 ст. 1 т. 8 од ЗКП спрема лицето xxx под КОИМ ОСК бр. xxx од xxx година од Основно јавно обвинителство Скопје и од судијата на претходна постапка при Основен суд Скопје I Скопје донесена наредба КПП бр. xxx од xxx година за превземање посебна истражна мерка - Тајно набљудување, следење и снимање на лица и предмети со технички средства надвор од домот или деловен простор означен как приватен од чл. 252 ст. 1 т. 3 од ЗКП, против xxx.

Дополнително од страна на МВР ЦПС, Оддел за сузбивање на организиран и сериозен криминал, Сектор за корупција е доставено известување бр. xxx од xxx година во кое се наведува дека xxx

Од претходно наведеното произлегува дека постои основано сомневање дека лицето xxx, презема дејствија на извршување на кривично дело - Примање поткуп од чл. 357 од Кривичниот законик и кривично дело – Злоупотреба на службена положба и овластување од чл. 353 од Кривичниот законик, и дека xxx.

За горе наведените активности од страна на Јавен обвинител дадена е наредба КОИМ ОСК бр. xxx од xxx година, спрема лицето xxx за спроведување посебна истражна мерка - Симулирано давање и примање поткуп од чл. 252 ст. 1 т. 8 од ЗКП.

Во конкретниот случај податоците и доказите неопходни за успешно водење на кривичната постапка, на друг начин не можат да се соберат не само поради видот и карактерот на наведеното кривично дело, туку и од причина што станува збор за кривично дело кое се извршува со строга конспиративност помеѓу наведените лица.

Со оглед на наведеното, ја донесувам оваа наредба.

ЈАВЕН ОБВИНИТЕЛ

СТРОГО ДОВЕРЛИВО

ОСНОВНО ЈАВНО ОБВИНИТЕЛСТВО

КОИМ бр.

Скопје, _____ година

Врз основа на чл. 39 ст. 2 алинеја 2 в. в. со чл. 256 ст. 1 т. 10 и чл. 253 ст. 2 од ЗКП, Јавниот обвинител во Основното јавно обвинителство Скопје, ја донесе следната

НАРЕДБА

СЕ ОПРЕДЕЛУВА спроведување на посебна истражна мерка

Користење на лица со прикриен идентитет за следење и собирање на информации или податоци од чл. 252 ст. 1 т. 10 од ЗКП,

СПРЕМА ЛИЦАТА:

XXX

XXX

За кои постои основ на сомневање дека превзема дејствија на извршување на кривично дело - Неовластено производство и пуштање во промет наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори од чл. 215 од Кривичниот законик.

Бидејќи е веројатно дека ќе се обезбедат податоци и докази неопходни за успешно водење на кривичната постапка, кои на друг начин не можат да се соберат, односно со определувањето на предметните посебни истражни мерки - Користење на лица со прикриен идентитет за следење и собирање на информации или податоци од чл. 252 ст. 1 т. 10 од ЗКП, би се обезбедиле докази на конкретното кривично дело и дејствија кои ги преземаат лицата xxx за извршувањето на истото, а воедно би се откриле и други лица кои се поврзани со нив во вршењето на кривичното дело.

Посебната истражна мерка - Користење на лица со прикриен идентитет за следење и собирање на информации или податоци од чл. 252 ст. 1 т. 10 од ЗКП, опфаќа инфилтрирање на лице со прикриен идентитет од кое би се вршело симулиран откуп на наркотична дрога.

Посебната истражна мерка да ја спроведе правосудната полиција на МВР на Република Северна Македонија, под контрола на Јавниот обвинител.

При примената на посебната истражна мерка да се користи опремата со која располага МВР на РСМ.

Наредбата се издава во времетраење од четири месеци на спроведување на посебната истражна мерка започнувајќи од xxx година од xxx часот до xxx година до xxx часот.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

До Основното јавно обвинителство Скопје доставен е извештај од примената на посебни истражни мерки од страна на МВР СВР Скопје, ОСК Сектор за недозволена трговија со дрога, СД бр. xxx од xxx година, а по барање на ОЈО Скопје од xxx година КОИМ бр. xxx од xxx година и по наредба К-ПП бр. xxx од xxx година, издадена од судија на претходна постапка при Основен суд xxx, од каде произлегува дека лицата xxx, преземаат дејствија кои се однесуваат на купопродажба на наркотична дрога - xxx во поголеми количини, со кои дејствија го остваруваат битието на кривичното дело - Неовластено производство и пуштање во промет наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори од чл. 215 ст. 1 од Кривичниот законик.

Од претходно наведеното произлегува дека постои основано сомневање дека лицата xxx, преземаат дејствија на извршување на кривичното дело - Неовластено производство и пуштање во промет наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори од чл. 215 ст. 1 од Кривичниот законик.

Во конкретниот случај, со донесената наредба за определување на посебната истражна мерка - Користење на лица со прикриен идентитет за следење и собирање на информации или податоци од чл. 252 ст. 1 т. 10 од ЗКП, со која посебна мерка ќе се изврши инфилтрирање на лице со прикриен идентитет во конкретната инкриминирана средина, а со што би се обезбедиле податоци и докази неопходни за успешно водење на кривичната постапка, кои на друг начин не можат да се соберат не само поради видот и карактерот на наведеното кривично дело, туку и од причина што станува збор за кривично дело кое се извршува со строга конспиративност помеѓу наведените лица.

Со оглед на наведеното, ја давам оваа наредба.

ЈАВЕН ОБВИНИТЕЛ

СТРОГО ДОВЕРЛИВО

ОСНОВНО ЈАВНО ОБВИНИТЕЛСТВО

КОИМ-ОСК БР. /

Скопје, _____ година

ДО

ОСНОВЕН СУД СКОПЈЕ I

- Судија на претходна постапка –

С К О П Ј Е

Врз основа на чл. 7, чл. 8, чл. 11 и чл. 15 од Законот за следење на комуникациите в. в. со чл. 39 ст. 2 алинеа 2 вв чл. 256 вв чл. 260 ст. 2 вв чл. 252 ст. 1 т. 1 од ЗКП, поднесувам,

БАРАЊЕ

**ЗА ИЗДАВАЊЕ НАРЕДБА ЗА ПРОДОЛЖУВАЊЕ НА
ПРИМЕНАТА НА ПОСЕБНАТА ИСТРАЖНА МЕРКА**

Следење и снимање на телефонските и другите електронски комуникации во постапка утврдена со посебен закон од чл. 252 ст. 1 т. 1 од ЗКП.

СПРЕМА:

1. корисник на телефонски број.
2. корисник на телефонски број.

Посебната истражна мерка - Следење и снимање на телефонските и другите електронски комуникации во постапка утврдена со посебен закон од чл. 252 ст. 1 т. 1 од ЗКП, опфаќа следење на комуникациите на лицата xxxxxx кој користи телефонски број ---, xxxxx кој користи телефонски број ---, xxxxxx кој користи телефонски број и телефонски број, xxxxx кој користи телефонски број и xxxxxx кој користи телефонски број, преку кои се очекуваат остварување на разговори во поврзани со кривичното дело - Злоупотреба на службена положба и овластување од чл. 353 од КЗ, кривичното дело - Примање поткуп од член 357 од КЗ и кривичното дело - Примање награда за противзаконито влијание од член 359 од КЗ.

Посебната истражна мерка да се спроведе преку техничките средства со кои што располага Оперативна техничка агенција и Министерството за внатрешни работи.

Наредбата да ја изврши Министерството за внатрешни работи на РСМ, со посредство на Оперативно техничка агенција, под контрола на јавниот обвинител.

Наредбата да се издаде со времетраење од еден месец, сметано од xxx година од xxx часот до xxx година до xxx часот.

О Б Р А З Л О Ж Е Н И Е

На ден xxx година, до ова обвинителство МВР на РСМ, Биро за јавна безбедност, Оддел за сузбивање на организиран и сериозен криминал при Биро за јавна безбедност во МВР под СД Бр. xxx

достави посебен извештај во кој се наведува дека од примената на посебната истражна мерка, како и од добиени други оперативни сознанија, утврдено е дека горенаведените лица продолжуваат да преземаат дејствија во насока на извршување на кривичното дело -Злоупотреба на службена положба и овластување од чл. 353 од КЗ, кривичното дело - Примање поткуп од член 357 од КЗ, кривичното дело - Примање награда за противзаконито влијание од член 359 од КЗ, за кои кривични дела и претходно беа издавани наредби за примена на посебната истражна мерка, при што беше наведено дека дополнително било откриено дека лицето xxxxxxxx користи уште една телефонска линија и тоа xxx и се предлага посебната истражна мерка да биде определена и за тој телефонски број.

Имајќи го предвид горе наведеното, а кога е веројатно дека ќе се обезбедат податоци и докази неопходни за успешно водење на кривичната постапка, кои на друг начин не можат да се обезбедат, поднесувам барање за продолжување посебна истражна мерка - Следење и снимање на телефонските и другите електронски комуникации во постапка утврдена со посебен закон од чл. 252 ст. 1 т. 1 од ЗКП, спрема лицата xxxxxxxxxxxxxxxx, а во поглед на погоре наведените кривични дела и барање за определување на посебна истражна мерка за двата нов број на лицето.

Посебната истражна мерка - Следење и снимање на телефонските и другите електронски комуникации во постапка утврдена со посебен закон од чл. 252 ст. 1 т. 1 од ЗКП, опфаќа следење на комуникациите на лицата xxxxx кој користи телефонски број ----, xxxxxxxx кој користи телефонски број --- и xxxxxxx кој користи телефонски број ---, преку кои се очекуваат остварување на разговори поврзани во извршување на кривичните дела.

За од судијата за претходна постапка е издадена наредба УОСК бр. /14 од xxx година.

До ова обвинителство од страна на МВР БЈБ ЦПС Оддел за сузбивање на организиран и сериозен криминал, Сектор за корупција е доставен посебен извештај СД бр. xxx од xxx година во кој се наведува дека горе наведените лица продолжуваат да преземаат дејствија во насока на извршување на кривичното дело – Злоупотреба на службена положба и овластување од чл. 353 од КЗ, кривично дело – Примање поткуп од чл. 357 од КЗ, кривично дело – Примање награда за противзаконито влијание од чл. 359 од КЗ, како и од досегашните примени на посебната истражна мерка па со оглед дека ќе се обезбедат податоци и докази неопходно за успешно водење на кривичната постапка кои на друг начин не можат да се обезбедат се поднесува барањето за продолжување на примената на посебната истражна мерка.

Посебната истражна мерка - Следење и снимање на телефонските и другите електронски комуникации во постапка утврдена со посебен закон од чл. 252 ст. 1 т. 1 од ЗКП, опфаќа следење на комуникациите на лицата xxxxxx кој користи телефонски број ---, xxxxxxxx кој користи телефонски број ---, преку кои се очекуваат остварување на разговори поврзани во извршување на кривичните дела.

Наредбата да ја изврши Министерството за внатрешни работи на РСМ, со посредство на Оперативно техничка агенција, под контрола на јавниот обвинител.

ЈАВЕН ОБВИНИТЕЛ

СТРОГО ДОВЕРЛИВО

ОСНОВНО ЈАВНО ОБВИНИТЕЛСТВО

КОИМ бр. /

Скопје, _____ година

С К О П Ј Е

ДО

ОСНОВЕН СУД СКОПЈЕ I

- Судија на претходна постапка –

С К О П Ј Е

Врз основа на чл. 39 ст. 2 алинеа 2 вв чл. 256, чл. 252 ст. 1 т. 3, чл. 253 т. 2 од ЗКП, поднесувам,

БАРАЊЕ

**ЗА ИЗДАВАЊЕ НАРЕДБА ЗА ПРОДОЛЖУВАЊЕ НА
ПРИМЕНАТА НА ПОСЕБНАТА ИСТРАЖНА МЕРКА**

Тајно набљудување, следење и снимање на лица и предмети со технички средства надвор од домот или деловен простор означен како приватен од чл. 252 ст. 1 т. 3 од ЗКП,

СПРЕМА ЛИЦАТА:

Посебната истражна мерка -Тајно набљудување, следење и снимање на лица и предмети со технички средства надвор од домот или деловен простор означен како приватен од чл. 252 ст. 1 т. 3 од ЗКП, опфаќа тајно набљудување следење и снимање на лицата xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx, и предмети со технички средства надвор од домот или деловен простор означен како приватен, бидејќи за горе наведените лица постои основано сомневање дека преземаат дејствија на извршување на кривичното дело - Злоупотреба на службена положба и овластување од чл. 353 од КЗ, кривичното дело - Примање поткуп од член 357 од КЗ и кривичното дело - Примање награда за противзаконито влијание од член 359 од КЗ.

Бидејќи е веројатно дека ќе се обезбедат податоци и докази неопходни за успешно водење на кривичната постапка кои на друг начин не можат да се соберат.

Посебната истражна мерка да ја спроведе правосудната полиција под контрола на јавниот обвинител.

При примената на посебните истражни мерки да се користи опремата со која располага МВР на РСМ.

Наредбата да се издаде со времетраење од еден месец, сметано од xxx година од xxx часот до xxx година до xxx часот.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

На ден xxx година, до ова обвинителство МВР на РСМ, Биро за јавна безбедност, Оддел за сузбивање на организиран и сериозен криминал при Биро за јавна безбедност во МВР под бр. xxx, достави известување во кое се наведува дека од примената на посебната истражна мерка, како и од добие-ни други оперативни сознанија, утврдено е дека горенаведените лица продолжуваат да преземаат дејствија во насока на извршување на кривичното дело - Злоупотреба на службена положба и овластување од чл. 353 од КЗ, кривичното дело - Примање поткуп од член 357 од КЗ, кривичното дело - Примање награда за противзаконито влијание од член 359 од КЗ, за кои кривични дела и претходно беа издавани наредби за примена на посебната истражна мерка.

За ова судијата на претходна постапка при Основен суд Скопје I Скопје донесе наредба за продолжување на преземањето на посебната истражна мерка - Тајно набљудување, следење и снимање на лица и предмети со технички средства надвор од домот или деловен простор означен како приватен од чл. 252 ст. 1 т. 3 од ЗКП, КПП бр. xxx од xxx година.

Имајќи го предвид горе наведеното, а кога е веројатно дека ќе се обезбедат податоци и докази неопходни за успешно водење на кривичната постапка, кои на друг начин не можат да се обезбедат, поднесувам барање за продолжување посебна истражна мерка – Тајно набљудување, следење и снимање на лица и предмети со технички средства надвор од домот или деловен простор означен како приватен од чл. 252 ст. 1 т. 3 од ЗКП, спрема лицата xxx, а во поглед на погоре наведените кривични дела.

Посебната истражна мерка - Тајно набљудување, следење и снимање на лица и предмети со технички средства надвор од домот или деловен простор означен како приватен од чл. 252 ст. 1 т. 3 од ЗКП, е од причина што податоците и доказите неопходни за успешно водење на кривичната постапка на друг начин не можат да се соберат не само поради видот и карактерот на наведените кривични дела, туку и од причина што станува збор за кривични дела кои се извршуваат со строга конспиративност помеѓу наведените лица, поради што поднесувам - Барање за продолжување на примената на посебната истражна мерка и тоа на лицата xxx.

Согласно чл. 258 ст. 2 од ЗКП, по спроведувањето на оваа мерка правосудната полиција да изготви посебен извештај кој ќе го достави до јавниот обвинител.

ЈАВЕН ОБВИНИТЕЛ

СТРОГО ДОВЕРЛИВО

СТРОГО ДОВЕРЛИВО

ОСНОВНИОТ СУД постапувајќи по Барањето на ОЈО КОИМ. бр. X година за донесување наредба за запирање на спроведување на посебна истражна мерка согласно чл. 256 и чл. 260 од ЗКП, на X година, ја издава следната:

НАРЕДБА

СЕ ЗАПИРА ПРИМЕНАТА НА ПОСЕБНАТА ИСТРАЖНА МЕРКА:

Тајно следење и снимање на лица и предмети со технички средства, надвор од домот или деловен простор означен како приватен по чл. 252 ст. 1 т. 3 од ЗКП,

СПРЕМА ЛИЦЕТО:

X со ЕМБГ X, вработен како XXX.

Определена со наредба КПП бр. XXXX година.

Бидејќи престанаа да постојат основите поради која беше одобрена.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

Основното јавно обвинителство, до судијата на претходна постапка на овој суд поднесе под КОИМ бр. XXXX година, барање за издавање наредба за запирање на примена на посебни истражни мерки од чл. 252 ст. 1 т. 3 од ЗКП - Тајно следење и снимање на лица и предмети со технички средства надвор од домот или деловен простор означен како приватен спрема лицето XXX за кривично дело – XXX од КЗ.

Во предлогот на ОЈО се наведува дека во текот на спроведувањето на посебната истражна мерка се добиени податоци и докази неопходни за успешно водење на кривичната постапка кои на друг начин не можеа да се соберат за која цел и беше определена посебната истражна мерка спрема лицето XXX за кривично дело XXX од КЗ која беше реализирана заклучно со X година преку документирани средби и настани, кога од слобода во X часот беше лишено лицето X поради постоење основано сомневање за сторено кривично дело – X од КЗ, па од тие причини во целост престануваат да постојат основите поради кои што беше определена посебната истражна мерка.

Со оваа наредба се запира спроведувањето на посебната истражна мерка Тајно следење и снимање на лица и предмети со технички средства надвор од домот или деловен простор означен како приватен од чл. 252 ст. 1 т. 3 од ЗКП спрема лицето X спрема која е определена посебната истражна мерка со наредба на судијата на претходна постапка при Основен суд за кривично дело – X од КЗ.

Имајќи ги во предвид наводите во барањето за запирање на спроведување на посебната истражна мерка, судијата на претходна постапка најде дека истото е основано, поради што одлучи како во диспозитивот.

ОСНОВЕН СУД X,
КППм. бр. X година.

Судија на претходна постапка

СТРОГО ДОВЕРЛИВО

ДРЖАВНА ТАЈНА

ЈАВНО ОБВИНИТЕЛСТВО НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

ОСК бр. -/2019

Скопје, _____ година

До

**ДО
ВРХОВЕН СУД НА
РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
С К О П Ј Е**

Врз основа на член 20 вв со член 18,19 и 21 од Законот за следење на комуникациите (Службен весник на Република Македонија бр. 71 од 19 април 2018 година), поднесувам

**Б А Р А Њ Е
ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НАРЕДБА ЗА СЛЕДЕЊЕ НА КОМУНИКАЦИИТЕ**

1. Следење и снимање на телефонски и други електронски комуникации од член 18 став 1 точка 1 од Закон за следење на комуникациите

СПРЕМА ЛИЦЕТО:

- **N. N.**, од татко N и мајка N, роден ----- година во -----, со пријавена адреса на живеење на ул. ----- бр. ----- во ---., ЕМБГ _____
- корисник на телефонскиот број -----
- идентификациски број ЈОМ _____
- идентификациски број ЈОМ _____

Поради постоење основи на сомневање дека се подготвува извршување на кривично дело против државата *"Терористичко загрозување на уставниот поредок и безбедноста"*, од **член 313** од Кривичниот законик на Република Северна Македонија.

Основите на сомнението произлегуваат од оперативните сознанија со кои располага Агенцијата за национална безбедност, наведени во предлогот ДТ бр. _____ од ----- година и известувањето ДТ бр. _____ од ----- година.

Наредбата за следење на комуникациите заради заштита на интересите на безбедноста и одбраната на државата опфаќа следење и снимање на телефонските и други електронски комуникации на лицето **N. N.** корисник на телефонскиот број -----, идентификациски број ЈОМ _____, идентификациски број ЈОМ _____

Наредбата за спроведувањето на мерката за следење на комуникации заради заштита на интересите на безбедноста и одбраната на државата да ја спроведе овластениот орган, согласно член 4 став

1 точка 7 од Законот за следење на комуникациите, со опремата за таа намена во работната станица, согласно член 4 став 1 точка 21 од Законот за следење на комуникациите, со посредство на Оперативно техничката агенција која ќе обезбеди техничка поврзаност помеѓу операторот и овластениот орган за спроведување на мерката, согласно чл. 64 од Законот за следење на комуникациите и чл. 2 и 3 од Законот за оперативно техничка агенција (Службен Весник на РМ бр. 71 од 19. 04. 2018 година).

Наредбата за следење на комуникациите да се издаде со времетраење од ???. ???. 2019 година од 13,00 часот до ???. ???. 2019 година до 13,00 часот.

О Б Р А З Л О Ж Е Н И Е

Агенцијата за национална безбедност, до Јавното обвинителство на Република Северна Македонија поднесе предлог за поднесување барање за донесување на наредба за спроведување на мерка следење на комуникациите, согласно член 20 став 1 од Законот за следење на комуникациите (Службен весник на Република Македонија бр. 71 од 19 април 2018 година) ДТ бр. _____ од ----- 2018.

Во предлогот се наведува дека во Р. С. Македонија делува неформална група приврзаници на екстремниот селефизам кои прават обиди за функционирање во затворени средини со почитување на шеријатскиот начин на живот и целосно дистанцирање од демократски утврдените норми и слободи на граѓаните, што резултира со изолирање на припадниците на групата кои функционираат како еден вид паралелно општество, имено:

По издржувањето на затворските казни на исламските милитанти и поранешни џихадисти отпочнале со поттикнување на претходно селектирани нивни следбеници за организирање на активности кои би довеле до терористичко загрозување во државата, односно создавање на шеријатски изолирани животни средини со целосна примена на Шеријатското право. При тоа добиени се сознанија дека се залагале Шеријатот да се спроведе веднаш, ако било потребно ќе отпочнеле со присила, насилство и џихад.

Наведените лица остваруваат директни контакти со селефистичките имами и други кои покрај редовните верски предавања остваруваат и тајни контакти со селектирани поединци на кои им држат приватна верска и кондициона обука. Во активностите на проверка на селектираните лица се вклучени повратниците од Сирија припадници на Исламска Држава кои по враќањето до Сирија имаат формирано затворени селефистички групи чии припадници имаат верска и физичка обука.

Од страна на верските авторитети, за повисок степен на кондициона обука на нивните приврзаници е регрутиран N. N. Во изминатиот период се регистрираат меѓусебни затворени посети на селектирани поединци од различни џемати со организирање на верски предавања и заеднички престои и вежби во природа со елементи на воена обука, а се со крајна цел создавање на шеријатски изолирани животни средини со целосна примена на Шеријатското право.

Податоците и сознанијата за делувањето на оваа неформална група на меѓусебно поврзани лица, не можат да се обезбедат на друг начин, заради што сметаме дека треба да се примени мерката за следење на комуникациите, односно *следење и снимање на телефонскиот и групни комуникации* во согласност со член 18 став (1) точка 1 од Законот за следење на комуникациите.

Наредбата за спроведувањето на мерката за следење на комуникации заради заштита на интересите на безбедноста и одбраната на државата да ја спроведе, овластениот орган, согласно член 4 став 1 точка 7 од Законот за следење на комуникациите, со опремата за таа намена во работната станица, согласно член 4 став 1 точка 21 од Законот за следење на комуникациите, со посредство на Оперативно техничката агенција која ќе обезбеди техничка поврзаност помеѓу операторот и овластениот орган за спроведување на мерката, согласно чл. 64 од Законот за следење на комуникациите и чл. 2 и 3 од Законот за оперативно техничка агенција (Службен Весник на РМ бр. 71 од 19. 04. 2018 година).

Наредбата за следење на комуникациите да се издаде со времетраење -----2019 година од 13,00 часот до -----2019 година до 13,00 часот.

ЈАВЕН ОБВИНИТЕЛ

ССК. бр. __1/2019-ЈОРСМ

СУДИЈАТА НА ВРХОВНИОТ СУД НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА Н. Н., постапувајќи по барањето на Јавното обвинителство на Република Северна Македонија ОСК. бр. ____/2019 од ____ година, за донесување наредба за следење на комуникациите, согласно член 21 и 22 од Законот за следење на комуникациите („Службен весник на РМ“ бр. 71/2018 од 19. 04. 2018 година) и член 2 и 3 од Законот за Оперативно техничката агенција на ден ____ година, ја донесе следната:

НАРЕДБА

Поради постоење основи на сомневање дека се подготвува извршување на кривично дело против државата “Терористичко загрозување на уставниот поредок и безбедноста” од член 313 од КЗ, “Убиство на претставници на највисоките државни органи” од член 309 од КЗ и “Насилство према претставници на највисоките државни органи” од член 311 од КЗ., **СЕ НАРЕДУВА:**

СПРЕМА ЛИЦАТА:

1. ХХХ.,

- корисник на телефонскиот број _____
- идентификациски број ЈОМ _____
- идентификациски број ЈОМ _____

2. ХХХ.,

- корисник на телефонскиот број _____
- идентификациски број ЈОМ _____
- идентификациски број ЈОМ _____

3. ХХХ.,

- корисник на телефонските броеви _____
- идентификациски број ЈОМ _____
- идентификациски број ЈОМ _____

СЛЕДЕЊЕ И СНИМАЊЕ НА ТЕЛЕФОНСКИТЕ И ДРУГИ ЕЛЕКТРОНСКИ КОМУНИКАЦИИ

Оваа наредба за спроведувањето на мерката за следење на комуникации заради заштита на интересите на безбедноста и одбраната на државата да ја спроведе, овластениот орган Агенцијата за

¹ Образецот од Врховен Суд за наредба за ЈОРСМ – наредбата не се анонимизира согласно закон и внатрешен правилник и затоа податоците што ги содржи се со долна црта и е образец за печатење. Образецот од Врховен Суд за наредба до ОТА се анонимизира и содржи ХХХХХХХ во тој дел, а она што ќе го содржи како податок, а не е за печатење образец е со долна црта.

национална безбедност, со посредство на Оперативно техничката агенција која ќе обезбеди техничка поврзаност помеѓу операторот и овластениот орган за спроведување на мерката.

Наредбата за следење на комуникациите се издава за времетраење од шест месеци, почнувајќи од _____ година со почеток од 15. 30 часот, заклучно со _____ година до 15. 30 часот.

Се задолжува барателот извештаите кои согласно член 27 од Законот за следење на комуникации ги добива од овластениот орган, во рок од 3 дена по приемот на извештаите да ги доставува до овој суд.

О Б Р А З Л О Ж Е Н И Е

Јавното обвинителство на Република Северна Македонија до судијата на овој суд на _____ година, поднесе барање за донесување наредба за следење на комуникациите согласно член 20 од Законот за следење на комуникациите со кое побара да се издаде наредба за следење и снимање на телефонските и други електронски комуникации на лицата Н. Н. бидејќи постои сомневање дека подготвува извршување на кривичното дело против државата „Терористичко загрозување на уставниот поредок и безбедноста“ од член 313 од КЗ, „Убиство на претставници на највисоките државни органи“ од член 309 од КЗ и „Насилство према претставници на највисоките државни органи“ од член 311 од КЗ. Кон барањето приложи предлог ДТ бр. _____ од _____ година и известување ДТ бр. _____ од _____ година, на Агенцијата за национална безбедност.

Овој суд ја ценеше основаноста на барањето и врз основа на наводите од барањето и приложениот предлог и утврди дека се исполнети условите за донесување на Наредба согласно член 21 од Законот за следење на комуникациите, поради што одлучи како во изреката, а која наредба ќе се спроведе со посредство на Оперативно техничката агенција која ќе обезбеди техничка поврзаност помеѓу операторот и овластениот орган за спроведување на мерката согласно член 2 и 3 од Законот за Оперативно техничката агенција („Службен весник на РМ“ бр. 71/2018 од 19. 04. 2018 година).

ВРХОВЕН СУД НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

ССК. бр. __/2019-ЈОРСМ од _____ година

Судија,

Н. Н.

ДРЖАВНА ТАЈНА

ЈАВНО ОБВИНИТЕЛСТВО
НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

ОСК. --/2019

Скопје, _____ година

ДО
ВРХОВЕН СУД НА
РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
С К О П Ј Е

Врз основа на чл. 29 и чл. 33 в. в. со чл. 30 ст. 3 од Законот за следење на комуникациите, поднесувам

Б А Р А Њ Е
ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НАРЕДБА
ЗА ПРОДОЛЖУВАЊЕ НА СЛЕДЕЊЕ НА КОМУНИКАЦИТЕ

ВРСКА: Ваш ССК бр. ---/20--- Од ---- година

СПРЕМА ЛИЦАТА:

1. **N. N.**, роден ----- година во --, со пријавена адреса на живеење на ул. ----- бр. ----- во ----, ЕМБГ _____
- корисник на телефонскиот број -----
2. **N. N.**, роден ----- година во --, со пријавена адреса на живеење на ул. ----- бр. ----- во ----, ЕМБГ _____
- корисник на телефонскиот број -----

Поради постоење на основи на сомневање дека се подготвува, поттикнува и организира извршување на кривично дело против државата, и тоа: Терористичко загрозување на уставниот поредок и безбедноста од чл. 313 од КЗ.

Основите на сомневање произлегуваат од оперативните сознанија со кои располага Агенција за национална безбедност наведени во предлогот ДТ бр. _____ од ----- година, известување ДТ бр. _____ од ----- година.

Наредбата за следење на комуникациите опфаќа следење на сите видови телефонски комуникации на лицата NN како корисник на телефонскиот број ----- и NN како корисник на телефонскиот број -----.

При примената на Наредбата за следење на комуникациите да се користи опремата со која полага ---.

Наредбата за следење на комуникациите да ја изврши Оперативно-техничката агенција.

Наредбата за следење на комуникациите да се издаде со времетраење на примена во периодот сметано од ----- година 12,00 часот до ----- година до 12,00 часот.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

Агенцијата за национална безбедност до Јавното обвинителство на Република Северна Македонија поднесе предлог за следење на комуникациите ДТ бр. _____ од ----- година, спрема лицата NN и NN, за кои е издадена Наредба ССК бр. --/20-- од ----- година.

Во барањето се наведува дека Агенцијата за национална безбедност добила сознанија дека безбедносната состојба во Сирија/Ирак, актуелниот воен ангажман на сириската, ирачката и други странски армии против одредени паравоени формации кои во последно време целосно се повлекуваат од претходно освоените територии и масовно се предаваат на сириската и ирачката армија, не ја намалува поддршката од страна на поединци и групи во Р. Македонија на овие паравоени формации.

При тоа, добиени се сознанија дека неколку имами од Р. Македонија кои ја застапуваат и промовираат селефистичката идеологија отпочнале со поттикнување на претходно селектирани следбеници за организирање на насилни активности во Р. Македонија. Во тие рамки, по нивни инструкции, NN и NN треба да селектираат и регрутираат одбрани поединци кои треба да извршат терористички акт, односно повремени акти на насилство во државата со цел предизвикување на страв и паника кај населението и демонстрирање на присуство на „борците за Шеријат во регионот,.. Во тој правец наведените остваруваат тајни средби со цел инструирање на поединци за подготовка за извршување на терористичкиот акт, како и селекција на нивни логистичари.

Од примена на мерката се утврдило дека NN покрај телефонскиот број спрема кој е определена мерката својата активност ја реализира и преку телефонскиот број -----, а пак NN покрај телефонскиот број спрема кои е определена мерката, својата активност ја реализира и преку телефонскиот број -----.

Имајќи ги во предвид видот и карактерот на активностите што се превземаат од страна на наведените лица постојат основи на сомневање дека се подготвува, поттикнува и организира извршување на кривични дела против државата, и тоа Терористичко загрозување на уставниот поредок и безбедноста од чл. 313 од КЗ.

Следењето на комуникациите ќе овозможи правовремено превземање на мерки за заштита на суверенитетот, територијалниот интегритет и безбедноста на државата, регистрирање на пунктови за ширење на милитантната идеологија и нејзино неутрализирање, установување на припадници на милитантни групи со цел навремено попречување на нивните насилни активности, установување на можни локации каде вршат кондициона обука и слично.

Податоците или доказите не можат да се обезбедат на друг начин, заради што сметам дека треба да се примени мерката следење на комуникациите.

Со оглед на наведеното наоѓам дека е основано да се издаде Наредба за следење на комуникациите поради постоење на основи на сомневање дека се подготвува, поттикнува и организира извршување на кривично дело против државата, и тоа Терористичко загрозување на уставниот поредок и безбедноста од чл. 313 од КЗ.

Основите на сомневање произлегуваат од оперативните сознанија со кои располага Агенцијата за национална безбедност наведени во предлогот ДТ бр. _____ од ----- година, известување ДТ бр. _____ од ----- година.

Наредбата за следење на комуникациите опфаќа следење на сите видови телефонски комуникации на лицата NN како корисник на телефонскиот број ----- и NN како корисник на телефонскиот број -----.

При примената на Наредбата за следење на комуникациите да се користи опремата со која располага ---.

Наредбата за следење на комуникациите да ја изврши Оперативно-техничката агенција.

Наредбата за следење на комуникациите да се издаде со времетраење на примена во периодот сметано од ----- година 12,00 часот до ----- година до 12,00 часот.

ЈАВЕН ОБВИНИТЕЛ

NN

ДРЖАВНА ТАЈНА

ОСК бр. --/18

Скопје, _____ година

**ДО
ВРХОВЕН СУД НА
РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
С К О П Ј Е**

ВРСКА: ССК --/2018

Врз основа на член 25 вв со чл. 20,18,19 и 21 од Законот за следење на комуникациите (Службен весник на РМ бр. 71 од 19. 04. 2018 година) поднесувам:

Б А Р А Њ Е

ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НАРЕДБА ЗА ЗАПИРАЊЕ НА СПРОВЕДУВАЊЕ НА МЕРКАТА СЛЕДЕЊЕ И СНИМАЊЕ НА ТЕЛЕФОНСКИТЕ И ДРУГИ ЕЛЕКТРОНСКИ КОМУНИКАЦИИ

СПРЕМА ЛИЦАТА:

1. ХХХ.,

- корисник на телефонскиот број _____
- идентификациски број ЈОМ _____
- идентификациски број ЈОМ _____

2. ХХХ.,

- корисник на телефонскиот број _____
- идентификациски број ЈОМ _____
- идентификациски број ЈОМ _____

Поради **неактивност** на наведените телефонски броеви.

О Б Р А З Л О Ж Е Н И Е

Агенцијата за национална безбедност до Јавното обвинителство на Република Северна Македонија поднесе предлог за донесување наредба за запирање на спроведување на мерката следење и снимање на телефонските и други електронски комуникации ДТ бр. ____ од ----- година, врз основа на член 25 став 1 од Законот за следење на комуникациите (Службен весник на РМ бр. 71 од 19. 04. 2018 година).

Во предлогот се наведува дека на телефонските броеви на лицата XXX XXX нема никаква активност.

Бидејќи престанале да постојат основите заради кои е одобрено спроведувањето на мерката следење и снимање на телефонските и други електронски комуникации со Наредба на Врховниот суд на Република Македонија ССК??/2018 од?? . ?? . ???? година, по однос на наведените телефонски броеви, предлагам према истите, да се запре натамошното спроведување на мерката следење и снимање на телефонските и други електронски комуникации.

ЈАВЕН ОБВИНИТЕЛ

ДРЖАВНА ТАЈНА

Женевскиот центар за управување со безбедносниот сектор (ДЦАФ) промовира добро владеење и реформи во безбедносниот сектор. Центарот спроведува истражувања за добрите практики, го поттикнува развојот на соодветни норми на национално и меѓународно ниво, ги прави препораките за политиките и обезбедува програми за советување и помош во земјата. Партнерите на ДЦАФ ги вклучуваат владите, парламентите, граѓанското општество, меѓународните организации и опсегот на услугите во безбедносниот сектор, вклучувајќи ги и воените, полициските, судските, разузнавачките агенции и службите за гранична безбедност.

посетете нè на www.dcaf.ch

Технички дизајн:
Polyesterday

Печати:
Polyesterday

Тираж:
500 примероци

